

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**BİLİM VE SANAT MERKEZİ ÖĞRENCİ AİLELERİNİN SAHİP
OLDUKLARI SOSYAL SERMAYE TÜRLERİNİN ÖĞRENCİLERİN
EĞİTİM DURUMLARINA TESİRİ: BİNGÖL ÖRNEĞİ**

Nurettin ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU

Bingöl – 2025

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**BİLİM VE SANAT MERKEZİ ÖĞRENCİ AİLELERİNİN SAHİP
OLDUKLARI SOSYAL SERMAYE TÜRLERİNİN ÖĞRENCİLERİN
EĞİTİM DURUMLARINA TESİRİ: BİNGÖL ÖRNEĞİ**

Nurettin ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU

Bingöl – 2025

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	v
TEZ ONAY VE KABUL	vi
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	3
1.1. Araştırmanın Konusu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Literatür.....	5
1.5. Araştırmanın Hipotezleri.....	13
1.5.1. Sosyal Sermayeye İlişkin Hipotezler	14
1.5.2. Demografik Değişkenlere İlişkin Hipotezler	14
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	14
2. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	16
2.1 Sermaye.....	16
2.1.1. Kültürel Sermaye	17
2.1.2. Ekonomik Sermaye.....	17
2.1.3. Sosyal Sermaye.....	17

2.2. Sosyal Sermayenin Tarihsel Gelişimi	21
2.3. Sosyal Sermayenin Eğitim Üzerindeki Etkileri ve Yansımaları	22
2.3. Eğitimde Fırsat Eşitliğinde Sosyal Sermayenin Rolü	23
2.4. Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM)	25
2.4.1. Bilim Sanat Merkezlerine Öğrenci Seçim Süreci	25
2.4.2. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Eğitim Alma Hakkı Kazananlar.....	26
3. BÖLÜM: araştırmanın yöntemi	27
3.1. Araştırmanın Deseni.....	27
3.2. Evren ve Örneklem	27
3.2. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi	28
Demografik Bilgiler:.....	28
Sosyal Sermaye Ölçeği (SSÖ-5B):	28
3.2.1. Verilerin Toplanması	28
3.3. Araştırmanın Veri Analiz Yöntemi	29
Betimsel İstatistikler:	29
Korelasyon Analizi:	29
Regresyon Analizi:	29
4. BÖLÜM: BULGULAR.....	29
4.1 Tüm Ölçeğe İlişkin Güvenirlilik Bulguları	43
4.2. Genelleştirilmiş Güven ve Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki	50
4.2.1. Demografik Homojenlik:.....	53
4.2.2. Cinsiyet ve Yaş Dağılımı:	53
4.3.3. Mesleki Profil:	53
4.3.4. Çocuk Sayısı:	53
4.3. Grup Aidiyeti ve Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki	58
4.4. Proje veya Etkinlik Katılımlarına İlişkin Analiz.....	60
4.4.1. Cinsiyetin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisi.....	61

4.4.2. İkamet Edilen Yerin Öğrencinin Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi..	61
4.4.3. Anadilin Öğrencinin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisi	62
Anadilin öğrencinin proje veya etkinliklere katılımına	62
4.4.4. Yaş Grubunun Öğrencinin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisi.....	62
Yaş grubunun öğrencinin proje veya etkinlik katılımına.....	62
4.4.5. Baba Eğitim Durumunun Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi.....	63
4.4.6. Anne Eğitim Durumunun Öğrencinin Proje Veya Etkinliklere Katılımına Etkisi	63
4.4.7. Baba Mesleğinin Öğrencinin Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi	64
4.4.8. Kardeş Sayısının Öğrencinin Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi	65
4.4.9. Ailenin Gelir Düzeyinin Öğrencinin Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi	65
4.4.10. Anne Mesleğinin Öğrencinin Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi.....	66
5. BÖLÜM SONUÇ VE TARTIŞMA.....	68
5.1. Sermayenin Gölgesindeki Yetenek: Bingöl BİLSEM Örneğinde Sosyal Yeniden Üretim Mekanizmaları	68
5.2. Babanın Eğitimi: Kurumsallaşmış Kültürel Sermayenin Aktarımı ve Etkisi	70
5.3. Ekonomik Sermayenin Varlığı ve Yokluğu: Fırsat Eşitliği Söyleminin Sınırları	71
5.4. Annenin Rolü: Eğitim, Meslek ve "Görünmez" Sermaye	72
5.5. Sosyal Sermaye Profili: Güçlü İç Güven, Zayıf Dış Açılım ve Fırsatların Sınırı	73
5.6. Kurumsal Güvenin Toplumsal Statüyle İlişkisi	75
5.7. "Anlamsız" Değişkenlerin Anlamı: Sermayenin Maskeleyiği Gerçeklik	76
5.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	77
6. ÖNERİLER	78
6.1. Politika ve Uygulamaya Yönelik Öneriler	78
6.1.1. BİLSEM'ler İçin "Sermaye Destek Programları" Oluşturulması:	78

6.1.2. Aktif Mentorluk ve Rehberlik Sistemlerinin Güçlendirilmesi:	78
6.1.3. Köprü Kurucu Sosyal Sermayenin Okul Tarafından İnşa Edilmesi	78
6.2. Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler	79
6.2.1. Nitel ve Karma Yöntemli Çalışmalar:	79
6.2.2. Boylamsal (Longitudinal) Araştırmalar:	79
6.2.3. Karşılaştırmalı Araştırmalar:	80
6.2.4. Farklı Sermaye Türlerine Odaklanan Çalışmalar:	80
KAYNAKÇA	81
7. EKLER	88
EK-7.1: Veli Bilgilendirme Yazısı	88
EK-7.2: Demografik Bilgiler	88
EK-7.3: Stratejik Güven Ölçeği	91
EK-7.4: Genelleştirilmiş Güven Ölçeği	92
EK-7.5: Kurumsal Güven Ölçeği	93
EK-7.6: Ortak Değerler Ölçeği	94
EK-7.7: Grup Aidiyeti Ölçeği	95
EK-7.8: Sosyal Sermaye Ölçek İzni	96
ÖZGEÇMİŞ	97

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım "Bilim ve Sanat Merkezi Öğrenci Ailelerinin Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Türlerinin Öğrencilerin Eğitim Durumlarına Tesiri: Bingöl Örneği" adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

12/08/2025

İmza

Nurettin ARSLAN

TEZ ONAY VE KABUL

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Nurettin ARSLAN tarafından hazırlanan "*Bilim ve Sanat Merkezi Öğrenci Ailelerinin Sahip Oldukları Sermaye Türlerinin Öğrencilerin Eğitim Durumlarına Tesiri: Bingöl Örneği*" başlıklı bu çalışma, 30.07.2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda ile bulunarak jürimiz tarafından *Sosyoloji* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan	: Prof. Dr. Miraç Burak GÖNÜLTAŞ	İmza:
Danışman	: Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Tuba ERCAN	İmza:

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../202.. tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

"Bilim ve Sanat Merkezi Öğrenci Ailelerinin Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Türlerinin Öğrencilerin Eğitim Durumlarına Tesiri: Bingöl Örneği" konusu, öğrenci velilerin sahip olduğu sosyal sermayenin eğitim üzerindeki etkisinin incelenmesini kapsamaktadır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam *Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU*'na, tezin yazım aşamasında ve tashihinde katkılarını esirgemeyen arkadaşlarım *Abdurrahman ÇELİKKAYA* ve Gökhan BUTASIM'a ve Yunus KÜÇÜKÖNER'e yüksek lisans öğrenimim boyunca sevgisini, birikimini ve desteğini esirgemeyen, üzerimde çok büyük emeği olan sevgili hocalarım *Prof. Dr. Mehmet ANIK'a, Prof. Dr. Mehmet YAZICI'ya, Dr. Öğr. Üyesi Nuri DEMİREL'e, Doç. Dr. Behçet KALDIK'a, Doç. Dr. Yusuf AYDOĞDU'ya* ve eğitim hayatım boyunca yetişmemde katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan aileme şükranlarımı sunarım.

12/08/2025

Nurettin ARSLAN

ÖZET

Tezin Başlığı : Bilim ve Sanat Merkezi Öğrenci Ailelerinin Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Türlerinin Öğrencilerin Eğitim Durumlarına Tesiri: Bingöl Örneği
Tezin Yazarı : Nurettin ARSLAN
Danışman : Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU
Anabilim Dalı: Sosyoloji
Bilim Dalı : Sosyoloji
Kabul Tarihi : 12.08.2025
Sayfa Sayısı : xiii (ön kısım) + 87 (tez) + 96 (ekler)
Bu çalışma, Bingöl ilindeki Bilim ve Sanat Merkezi'nde (BİLSEM) öğrenim gören öğrencilerinin eğitimsel çıktılarını, ailelerinin sahip olduğu sosyal sermaye türleri ekseninde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma temelde, “BİLSEM öğrenci ailelerinin sosyal sermayelerinin, bu öğrencilerin başarı durumlarını belirlemedeki tesiri nedir?” Problemine cevap arama ve üretme çerçevesinde şekillendirilmiştir. Araştırma modeli olarak ilişkisel tarama ve kesitsel desen tercih edilmiş; veri toplama aracı olarak, Uçar (2016) tarafından geliştirilen beş boyutlu sosyal sermaye ölçeği kullanılmıştır. Bu boyutlar: <i>stratejik güven</i>, <i>genelleştirilmiş güven</i>, <i>kurumsal güven</i>, <i>ortak değerler</i> ve <i>grup aidiyetidir</i>. Anket uygulaması, Bingöl BİLSEM'e devam eden öğrencilerin ailelerinden oluşan 192 kişilik örneklem grubuna çevrim içi ve yüz yüze yöntemlerle uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS 27.0 versiyonu; Temel İşlevsellik ve İstatistiksel Analizler paket programı aracılığıyla Tanımlayıcı istatistikler, korelasyon, çoklu regresyon, gelişmiş analizler, karşılaştırmalı analizler, parametrik olmayan testler ve hiyerarşik modellemelerle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin akademik faaliyetlere (özellikle proje ve yarışma gibi katma değerli etkinliklere) katılımının, büyük oranda ailelerinin sahip olduğu kültürel ve ekonomik sermaye düzeyleriyle belirlendiğini ortaya koymuştur. Babanın eğitim düzeyi, öğrencinin akademik katılımını yordamada en güçlü değişkenlerden biri olarak öne çıkarken; annenin çalışmıyor olması, katılım düzeyini istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşürmüştür. Aile gelir düzeyi de öğrencilerin eğitim imkanlarından yararlanmasında belirleyici bir eşitsizlik kaynağı olarak tespit edilmiştir. Bu durum, sosyoloji literatüründe Bourdieu'nün kültürel sermaye ve yeniden üretim kuramı ile Coleman'ın sosyal sermaye yaklaşımı çerçevesinde tartışılmış; yeteneğin ve başarının filizlenmesi için yalnızca bireysel çaba değil, aynı zamanda uygun sosyal ve ekonomik zeminin de gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Bulgular, ayrıca örneklem grubunun bağlayıcı sosyal sermaye düzeyinin yüksek; buna karşın köprü kurucu sosyal sermaye düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Bu durum, güçlü bir iç destek ağına sahip olan öğrencilerin, dış çevreye ve alternatif fırsatlara erişimde sınırlılıklar yaşadığını işaret etmektedir. Özellikle genelleştirilmiş güven puanlarının düşüklüğü, ailelerin dış sosyal ağlara ve farklı kurumsal yapılarla etkileşime kapalı olduğunu göstermekte, bu da öğrencilerin eğitimsel çeşitlilik ve gelişim alanlarına katılımını dolaylı olarak sınırlandırmaktadır. Bir diğer dikkat çekici bulgu, kurumsal güven düzeylerinin, ailenin sosyo-ekonomik statüsü ile doğrudan ilişkili olmasıdır. Eğitimli ve yüksek gelir grubuna ait aileler, kamu kurumlarına daha yüksek güven duyarken; bu güvenin, çocukların okul ile kurduğu ilişkiyi ve ailelerin eğitim sürecine katılımını da olumlu etkilediği gözlenmiştir.. Araştırma, yalnızca Bingöl iliyle sınırlı olması, nicel veriyle sınırlı kalması ve kesitsel bir analizle neden-sonuç ilişkilerini açıklamakta güçlük yaşaması yönleriyle sınırlılıklar barındırmaktadır. Ancak bu sınırlılıklara rağmen çalışma, BİLSEM gibi seçkin kurumlardaki eğitimsel fırsatların toplumsal sermaye üzerinden nasıl eşitsiz biçimde dağıtıldığını ortaya koyarak, rehberlik hizmetleri, aile destek programları ve bölgesel eğitim politikaları açısından önemli çıktılar sunmaktadır. Bu tez çalışması, yetenekli bireylerin gelişiminin yalnızca bireysel niteliklere değil, aynı zamanda ailelerinin sahip olduğu sosyal, kültürel ve ekonomik sermayeye derinden bağlı olduğunu ortaya koymakta; eğitimde eşitliği sağlamanın yolunun yalnızca kurumsal yapıları değil, aynı zamanda aile temelli sosyal ilişkileri ve sermaye dağılımını da dikkate almaktan geçtiğini güçlü biçimde savunmaktadır.
Anahtar Kelimeler: Sermaye Türleri, Sosyal Sermaye, BİLSEM, Akademik başarı, Eğitim Sosyolojisi.

ABSTRACT

Title of the Thesis: The Effect of the Types of Capital Possessed by Science and Art Center Student Families on the Educational Status of Students: The Bingöl Example	
Author	: Nurettin ARSLAN
Supervisor	: Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU
Department	: Sociology
Sub-field	: Sociology
Date	: 12.08.2025
Number of Pages: xiii (front cover) + 87 (thesis) + 96 (appendices)	
This study aims to examine the educational outcomes of students studying at the Science and Art Center (BİLSEM) in Bingöl province, in terms of the types of social capital possessed by their families. The research was fundamentally shaped by seeking and generating answers to the question, "What is the impact of the social capital of the families of BİLSEM students in determining their academic success?" A correlational survey and cross-sectional design were chosen as the research model, and the five-dimensional social capital scale developed by Uçar (2016) was used as the data collection tool. These dimensions are: strategic trust, generalized trust, institutional trust, shared values, and group belonging. The survey was administered to a sample group of 192 families of students attending Bingöl BİLSEM via online and face-to-face methods. The collected data were analyzed using descriptive statistics, correlation, multiple regression, advanced analyses, comparative analyses, non-parametric tests, and hierarchical modeling using SPSS version 27.0; Basic Functional and Statistical Analyses package program. The findings revealed that students' participation in academic activities (especially value-added activities such as projects and competitions) is largely determined by the levels of cultural and economic capital possessed by their families. While a father's level of education stands out as one of the strongest predictors of students' academic participation, an unemployed mother significantly reduced participation levels. Family income has also been identified as a determining source of inequality in students' access to educational opportunities. This has been discussed in the sociological literature within the framework of Bourdieu's theory of cultural capital and reproduction and Coleman's social capital approach, concluding that not only individual effort but also a suitable social and economic environment are necessary for talent and success to flourish. The findings also indicate that the sample group had high levels of bonding social capital, while their level of bridging social capital was low. This suggests that students with a strong internal support network face limitations in accessing the external environment and alternative opportunities. In particular, low generalized trust scores indicate that families are closed to external social networks and interaction with different institutional structures, which indirectly limits students' participation in educational diversity and development areas. Another striking finding is that institutional trust levels are directly related to the socio-economic status of the family. While educated families belonging to higher income groups have higher trust in public institutions, it has been observed that this trust also positively affects the relationship between children and schools and the participation of families in the educational process. The research has limitations in that it is limited to Bingöl province, has quantitative data, and has difficulty explaining cause-effect relationships with a cross-sectional analysis. Despite these limitations, the study reveals how educational opportunities in elite institutions such as BİLSEM are unequally distributed through social capital, and offers important outcomes in terms of guidance services, family support programs, and regional education policies. This thesis reveals that the development of gifted individuals is deeply dependent not only on individual qualities but also on the social, cultural and economic capital possessed by their families; He strongly argues that the way to achieve equality in education is to take into account not only institutional structures but also family-based social relations and capital distribution.	
Keywords: Types of Capital, Social Capital, BİLSEM, Academic Success, Sociology of Education	

KISALTMALAR

BİLSEM : Bilim Ve Sanat Merkezi

Vd. :Ve diğerleri

SSÖ : Sosyal Sermaye Ölçeği

SPSS :Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi)

SEM : Yapısal Eşitlik Modellemesi

SSGP : Sosyal sermayeyi geliştirme Pogramı

PSER : Psikolojik Sermaye Ölçeği

SOSER : Sosyal Sermaye Ölçeği

YİK : Yenilikçi İklimi Ölçeği

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1: Sosyal Sermaye Türleri ile Ölçek Alt Boyutlarının Eşleştirilmesi.....	21
Tablo 4. 1: Tanımlayıcı İstatistikler ve Normallik Testi.....	29
Demografik Bilgilerin Tanımlayıcı İstatistikleri Tablo 4. 2’ de verilmiştir.....	30
Tablo 4. 2: Demografik Bilgilerin Tanımlayıcı İstatistikleri	30
Tablo 4. 3: Güvenirlik Bulguları	43
Tablo 4. 4: Sosyal Sermaye Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlar (Spearman's rho)	44
Tablo 4. 5: Çok-Değişkenli Testler (Multivariate Tests)	45
Tablo 4. 6: Mauchly’nin Küresellik Testi	45
Tablo 4. 7: Within-Subjects Etkileri (Düzeltilmeli Varyans).....	46
Tablo 4. 8: Trend Kontrastları.....	46
Tablo 4. 9: SSÖ-5B Ölçeğinin Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırmaları	47
Tablo 4. 10: Etki Büyüklükleri.....	48
Tablo 4. 11: Stratejik Güven Puanlarının Demografik Faktörlere Göre Analizi	49
Tablo 4. 12: Genelleştirilmiş Güven Puanlarının Demografik Faktörlere Göre Analizi	51
Tablo 4. 13: Demografik Gruplar.....	52
Tablo 4. 14: Kurumsal Güven Puanlarının Demografik Faktörlere Göre Analizi.....	54
Tablo 4. 15: Demografik Gruplar.....	55
Tablo 4. 16: Ortak Değerler Puanlarının Demografik Faktörlere Göre Analizi	56
Tablo 4. 17: Demografik Faktörlerin Grup Aidiyeti Puanlarına Etkisi	58
Tablo 4. 18: Tanımlayıcı: Demografik Gruplar	59
Tablo 4. 19: Cinsiyetin Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz	61
Tablo 4. 20: İkamet Edilen Yerin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisine İlişkin Analiz	61

Tablo 4. 21: Anadilin Öğrencinin Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz.....	62
Tablo 4. 22: Velinin Yaş Grubunun Öğrencinin Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz	62
Tablo 4. 23: Baba Eğitim Durumunun Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz	63
Tablo 4. 24: Anne Eğitim Durumunun Proje veya Etkinliklere Katılımına Etkisine İlişkin Analiz.....	64
Tablo 4. 25: Babanın Mesleğinin Öğrencinin Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz	64
Tablo 4. 26: Çocuk Sayısının Öğrencinin Proje veya etkinlik Katılımına Etkisine İlişkin Analiz Tahminleri	65
Tablo 4. 27: Ailenin Gelir Düzeyinin Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz Tahminleri	65
Tablo 4. 28: Annenin Mesleğinin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisine İlişkin Analiz	66
Tablo 4. 29 Babanın Eğitim Düzeyinin Öğrenci Katılımı Üzerindeki Etkisi (Referans Grup: Doktora).....	67
Tablo 4. 30 Aile Gelir Düzeyinin Öğrenci Katılımı Üzerindeki Etkisi (Referans Grup: Yüksek Gelir).....	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1: Baba Eğitim Durumunun Dağılımı.....	34
Şekil 4.2: Anne Eğitim Durumunun Dağılımı	35
Şekil 4.3: Baba Meslek Durumunun Dağılımı.....	36
Şekil 4.4: Anne Meslek Durumunun Dağılımı	37
Şekil 4.5: Katılımcıların Medeni Durumunun Dağılımı	38
Şekil 4.6: Stratejik Güven Boyutu Puan Dağılımı	38
Şekil 4.7: Genelleştirilmiş Güven Alt Boyutu Puan Dağılımı	39
Şekil 4.8: Kurumsal Güven Boyutu Puan Dağılımı	40
Şekil 4.9: Ortak Değerler Boyutu Puan Dağılımı	41
Şekil 4.10: Grup Aidiyeti Boyutunun Puan Dağılımı	42

GİRİŞ

Sosyal sermaye, bireyler ve topluluklar arasındaki ilişkilerin ve bu ilişkilerin sağladığı kaynakların toplamını ifade eden önemli bir kavramdır. Eğitim alanında, sosyal sermayenin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki tesiri, son yıllarda yapılan araştırmalarla daha fazla dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, ailelerin sahip olduğu sosyal sermaye türlerinin, özellikle bağlayıcı, köprü kurucu ve bağlayıcı olmayan sosyal sermaye türlerinin, öğrencilerin eğitim performansına olan etkileri incelenmektedir. Ailelerin sosyal sermaye düzeyleri, çocuklarının eğitim süreçlerinde önemli bir rol oynamakta ve bu durum, öğrencilerin akademik motivasyon ve başarıları üzerinde belirgin bir etki yaratmaktadır (Başaran ve Develi, 2023; Şen ve Mert, 2019).

Bingöl ilinde bulunan Bilim ve Sanat Merkezi'nde gerçekleştirilen bu çalışma, ailelerin sosyal sermaye türlerinin öğrencilerin eğitim başarıları üzerindeki tesirlerini anlamak amacıyla tasarlanmıştır. Araştırma, anketler aracılığıyla veri toplama sürecini içermekte ve elde edilen veriler, içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleriyle değerlendirilmektedir. Bu yöntemler, sosyal sermaye türlerinin eğitim performansına yönelik tesirlerini belirlemek için uygun bir çerçeve sunmaktadır (Elçiçek ve Avcı, 2022; Yıldırım, 2019). Araştırmanın sonuçları, sosyal sermayenin öğrencilerin akademik motivasyon ve başarıları üzerindeki tesirini ortaya koyarak, eğitim politikalarının geliştirilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Sosyal sermaye, bireylerin toplumsal ağları aracılığıyla elde ettikleri kaynakların yanı sıra, güven, iş birliği ve dayanışma gibi unsurları da içermektedir. Bu unsurlar, öğrencilerin eğitim süreçlerinde ailelerin sağladığı destek ve yönlendirme ile birleşerek, akademik başarıya olumlu yönde tesir edebilir (Karataş ve Seki, 2017; Polat, 2015). Özellikle bağlayıcı sosyal sermaye, aile içindeki ilişkilerin güçlenmesi ve bireylerin birbirlerine olan desteklerinin artmasıyla, öğrencilerin eğitim hayatında daha fazla başarı elde etmelerine katkıda bulunabilir. Diğer yandan, köprü kurucu sosyal sermaye, ailelerin sosyal ağları aracılığıyla farklı kaynaklara erişim sağlaması ve bu sayede çocuklarının eğitimine yönelik fırsatları artırması açısından önemlidir (Baykal ve Gürbüz, 2016).

Eğitimde bireysel başarı ve gelişimin, yalnızca bireysel yeteneklere veya okul performansına dayalı olmadığı, toplumsal ve ailevi faktörlerin de önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Son yıllarda, eğitim bilimleri alanında “sosyal sermaye” kavramı bu faktörleri anlamada kritik bir çerçeve sunmaktadır. Sosyal sermaye, bireylerin sahip oldukları sosyal ağlar, güven ilişkileri, karşılıklı destek mekanizmaları ve toplumsal katılım düzeyleri aracılığıyla elde ettikleri kaynakları ifade eder (Coleman, 1988; Bourdieu, 1986). Bu açıdan sosyal sermaye, öğrencilerin bilgiye erişim, destek kaynaklarına ulaşma ve fırsat eşitliği konularında avantaj sağlayan bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Özellikle, özel yetenekli öğrencilerin eğitim aldığı Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), sosyal sermayenin eğitim üzerindeki tesirlerinin gözlemlenebileceği önemli kurumlar arasında yer alır. BİLSEM programlarına katılan öğrencilerin eğitim süreçlerinde ailelerin sahip olduğu sosyal sermaye türleri, öğrencilerin akademik performansını, motivasyonunu ve geleceğe yönelik eğitim planlarına önemli ölçüde tesir edebilmektedir. Velilerin sosyal sermayeleri, öğrencilerin eğitimine kaynak sağlamaktan öte, sosyal ilişkiler aracılığıyla akademik rehberlik, eğitim materyalleri, fırsatlara erişim ve dayanışma ortamı gibi imkanları da beraberinde getirmektedir (Lin, 2001; Putnam, 2000).

James Coleman (1988) sosyal sermayeyi, bireylerin ve toplulukların başarılarını artırmada büyük bir tesire sahip olan “sosyal yapıların ürünleri” olarak tanımlar. Coleman'a göre, eğitimde sosyal sermaye, öğrencilerin akademik başarılarını artıran aile ve toplum destekleri olarak değerlendirilmektedir. Özellikle, çocukların akademik hayatında, ebeveynlerin eğitim düzeyi, topluluk katılımı ve okul ile ilişkileri gibi faktörlerin sosyal sermaye aracılığıyla olumlu tesirler sunduğunu belirtir. Pierre Bourdieu (1986), sosyal sermayeyi bir bireyin sosyal ağları ve ilişkileri yoluyla erişebildiği kaynaklar olarak tanımlar. Bourdieu'ya göre sosyal sermaye, eğitimdeki eşitsizliklerin de bir nedeni olabilir; çünkü güçlü sosyal sermayeye sahip bireyler, daha geniş imkanlara ve bilgiye erişebilir. Bourdieu, sosyal sermayenin sınıfsal farklılıkları pekiştirme potansiyeline dikkat çeker ve sosyal sermayenin eğitim başarısına doğrudan tesir edebileceğini vurgular.

Putnam (2000) sosyal sermayeyi, bireylerin karşılıklı güven, normlar ve iş birliğine dayalı ilişkileri olarak görür. Putnam'a göre, sosyal sermayenin yoğun olduğu

topluluklar daha yüksek seviyede kolektif fayda üretir. Eğitim alanında da velilerin birbirleriyle ve okulla kurduğu ilişkiler yoluyla oluşan sosyal sermayenin, öğrencilerin başarısına katkı sağladığını ifade eder. Putnam, sosyal sermayenin zayıf olduğu toplumlarda öğrencilerin eğitim fırsatlarından yeterince yararlanamayabileceğine işaret eder.

Lin Nane (2001), sosyal sermayeyi bireylerin sosyal ağları sayesinde elde ettikleri avantajlar olarak tanımlar. Ona göre, sosyal sermaye aracılığıyla bireyler eğitim, iş imkanları veya kaynaklara daha kolay ulaşabilir. Lin, eğitimde sosyal sermayenin, ebeveynlerin birbirleriyle bilgi paylaşımı, destek ve rehberlik sağlama gibi alanlarda önemli bir rol oynayabileceğini belirtir. Bu tür bir bilgi ve kaynak paylaşımı, çocukların eğitimine doğrudan katkıda bulunur.

Woolcock ve Naraya (2000), sosyal sermayenin özellikle eğitimde sosyo-ekonomik kalkınmayı desteklediğini ve bireylerin hayat kalitesini artırmak için etkili bir araç olduğunu ifade eder. Onlara göre, sosyal sermaye, bireylerin birlikte öğrenme ve problem çözme yeteneklerini geliştirir. Eğitimde, sosyal sermayenin öğrenciler ve veliler arasında güçlü bir bağ oluşturduğunu, bu bağın da çocukların eğitim performansına olumlu yönde tesir edebileceğini vurgularlar.

1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

1.1. Araştırmanın Konusu

Bu araştırma, Bingöl Bilim ve Sanat Merkezi'nde (BİLSEM) öğrenim gören öğrencilerin akademik başarılarının ailelerinin sahip olduğu sosyal sermaye düzeyleriyle nasıl kesiştiğini incelemektedir. Çalışmada sosyal sermaye, Uçar (2016) ölçeği bağlamında beş alt boyutta ele alınmıştır: Stratejik güven, genelleştirilmiş güven, kurumsal güven, ortak değerler ve grup aidiyeti. Söz konusu boyutlar, ailelerin hem yakın çevreleriyle kurdukları dayanışma ilişkilerini (mikro düzey) hem de kamusal kurumlara karşı duydukları güveni (makro düzey) yansıtmaktadır.

Araştırmanın odak noktası, bu beş boyutun öğrencilerin akademik performansı, öğrenme motivasyonu ve genel eğitim durumları üzerindeki tesirini çok değişkenli bir modelle ortaya koymaktır. Modelde, veri kümesinde yer alan cinsiyet, yaş grubu, ikamet ettiği yer türü, anadil, ebeveyn eğitimi-mesleği, hane gelir düzeyi ve çocuk sayısı gibi demografik göstergeler hem açıklayıcı değişken hem de kontrol değişkeni

olarak kullanılmıştır.

BİLSEM öğrencilerinin akademik çıktılarını, ailelerinin sosyal sermaye düzeyleri ve demografik karakteristikleri çerçevesinde nicel olarak çözümlemek; bu yolla eğitimde fırsat eşitliğine ilişkin bölgesel bir tablo sunmak, araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Bingöl Bilim ve Sanat Merkezi'nde (BİLSEM) öğrenim gören öğrencilerinin eğitim çıktılarını, ailelerinin sahip olduğu beş boyutlu sosyal sermaye (stratejik güven, genelleştirilmiş güven, kurumsal güven, ortak değerler, grup aidiyeti) ekseninde nicel olarak açıklamayı hedeflemektedir. Araştırma, söz konusu sosyal sermaye boyutlarının öğrencilerin akademik başarılarını, öğrenme motivasyonlarını ve sosyo-duygusal gelişimlerini ne ölçüde etkilediğini; ayrıca ikamet türü, ebeveyn eğitimi-mesleği, hane geliri ve çocuk sayısı gibi demografik değişkenlerin bu ilişkideki düzenleyici (moderator) ve aracı (mediator) rollerini test etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın alt amaçları şunlardır:

Ailelerin sahip olduğu sosyal sermaye alt boyutlarını tanımlamak ve ikamet türü (şehir-ilçe-köy) açısından sınıflandırmak.

Ebeveyn eğitiminin rolü anne ve baba eğitim düzeylerinin, toplam sosyal sermaye puanı ile alt boyutları üzerindeki yordayıcı gücünü belirlemek.

Sosyo-ekonomik statü ve varyans kaynakları hane gelir düzeyi ile ebeveyn meslek grubunun, farklı çocuk sayısı kategorilerinde sosyal sermaye puanlarında oluşturduğu varyansı incelemek.

Sosyal sermayenin akademik çıktılara aracılık etkisi cinsiyet ve yaş grubunu sabit tutarak, sosyal sermayenin öğrencilerin akademik başarılarını doğrudan ve dolaylı (mediatif) yoldan nasıl etkilediğini ortaya koymak.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, araştırmanın yukarıdaki amaçları bağlamında, araştırmadan elde edilecek bulguların, Bingöl ilindeki özel yetenekli öğrencilerin eğitim süreçlerinde aile temelli sosyal sermayenin önemini ortaya çıkarması, hem kurum içi rehberlik politikalarına hem de bölgesel eğitim stratejilerine yol gösterici olması bakımından,

ayrıca BİLSEM’de görev yapan rehberlik birimlerine ve bölgesel eğitim politikalarına, “aile temelli sosyal sermayenin güçlendirilmesi” başlığı altında somut yönelimler sunması hedeflendiğinden önemlidir.

1.4. Literatür

Bu araştırmanın konusu ile ilgili literatürde yer alan ulusal ve uluslararası çalışmalara, kronolojik ve alfabetik sıralamaya uygun olarak aşağıda yer verilmiştir.

Akıllı, Başer ve Dilek (2024), “*Sosyal Sermaye ve Eğitim: Okullarda Sosyal Sermayenin Önemi*” adlı makale çalışmasında, okullarda sosyal sermayenin eğitim süreçlerindeki rolü ve önemi ele alınmıştır. Araştırmanın temel amacı; öğretmen, öğrenci ve veli arasındaki sosyal ilişkilerin, güven temelli etkileşimlerin ve iş birliğine dayalı yapıların öğrencilerin akademik başarısı ve motivasyonu üzerindeki tesirlerini incelemektir. Çalışma, nitel araştırma yöntemi kapsamında yürütülmüş olup veri toplama aracı olarak doküman analizi tekniği kullanılmış; ulusal ve uluslararası literatür taranarak yorumlayıcı analiz gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, okullarda güçlü sosyal bağların kurulmasının eğitimin niteliğini artırdığı ve sosyal sermayenin eğitim başarısında belirleyici bir faktör olduğu vurgulanmıştır. Sosyal sermaye, güven, dayanışma ve iş birliği gibi unsurlarla insan ilişkilerinde önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Eğitim, bu sermayeyi güçlendirerek toplumların sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkı sağlar. Kaliteli ve erişilebilir eğitim, bireylerin sosyal gelişimini desteklerken, daha güçlü ve sürdürülebilir toplumsal yapılar oluşturur. Bu bağlamda, sosyal sermaye ile eğitim arasındaki ilişki, toplumsal ilerlemenin temelini oluşturur.

Coşar Canlıer (2024), “*Genel Güven ve Yaşam Memnuniyeti: Sosyal Sermaye Ve Refah İlişkisi*” doktora tezi çalışmasında, Hollanda’da yerli halk ile göçmenler arasındaki yaşam memnuniyeti ve genel güven seviyelerindeki farklılıkları sosyal sermaye ve sosyal entegrasyon açısından incelemiştir. Ayrıca Covid-19 öncesi (2011-2019) ve Covid-19 dönemi (2020-2022) boyunca bu değişkenlerin etkileri analiz edilmiştir. Çalışmada genel güven, kurumlara güven, sosyal entegrasyon, dil yeterliliği ve finansal durum gibi faktörlerin yaşam memnuniyeti üzerindeki tesiri değerlendirilmiştir. Bulgular, genel güvenin yaşam memnuniyetinin önemli bir belirleyicisi olduğunu ve tersi ilişkinin de geçerli olduğunu göstermiştir. Covid-19 döneminde, göçmen gruplar arasında geçmişe veya geleceğe dönük beklentilerin genel

güven üzerindeki tesiri farklılık göstermiştir. Ayrıca, finansal durumun tesiri döneme ve gruba göre değişmiştir; örneğin, Covid-19 döneminde göçmenler için görece gelir daha etkili bulunmuştur.

Karaca (2023), *"Öğretmenlerin Psikolojik ve Sosyal Sermaye ile Yenilikçilik İklimi Algıları Arasındaki İlişkiler"* adlı doktora tezinde; öğretmenlerin psikolojik sermaye (PSER) ve sosyal sermaye (SOSER) algılarını inceleyerek, örgütsel yenilikçilik ikliminin (YİK), PSER ile SOSER arasındaki ilişkideki aracılık rolünü değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, ilişkisel tarama modeliyle Ankara’da görev yapan 450 öğretmenden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Veriler, "Psikolojik Sermaye Ölçeği", "Sosyal Sermaye Ölçeği" ve "Yenilikçilik İklimi Ölçeği" ile toplanmış, analizler DFA ve Cronbach’s Alfa değerleriyle test edilmiştir. Öğretmenlerin PSER, SOSER ve YİK algılarının yüksek olduğunu, ancak bu algıların bazı değişkenlere göre farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Örneğin, ortaokulda görev yapan öğretmenlerin PSER alt boyutlarında (dayanıklılık, umut, öz yeterlik) daha yüksek algıya sahip olduğu, meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin ise SOSER algılarının düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, demografik değişkenlerin YİK algılarını önemli ölçüde etkilediği tespit edilmiştir. Araştırma, YİK’in, PSER ile SOSER arasındaki ilişkiyi pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermiştir.

Şimşek (2024), *"Üstün Yetenekli Çocukların Lise Giriş Sınavında Ebeveynlerin Kültürel ve Sosyal Sermaye Etkisi"* adlı yüksek lisans tezinde; ebeveynlerin sahip olduğu kültürel sermaye (örneğin eğitim düzeyi, bilgi kaynaklarına erişim) ve sosyal sermaye düzeylerinin, üstün yetenekli çocukların lise giriş sınavı performansları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bağlam olarak BİLSEM’de eğitim alan üstün yetenekli öğrencilerin velileri örneklem olarak alınmış; veri toplama amacıyla anket tekniğiyle kültürel ve sosyal sermaye ölçekleri uygulanmıştır. Elde edilen veriler, tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra korelasyon ve regresyon analizleri kullanılarak analiz edilmiştir. Düzce’deki Bilim ve Sanat Merkezi’nde eğitim gören 23 öğrencinin ailesiyle yapılan mülakatlar, ailelerin yaş, eğitim düzeyi, meslek ve gelir durumlarının, çocukların eğitim performansını ve sosyal sermaye birikimlerini nasıl etkilediğini ortaya koymuştur. Ebeveynlerin yüksek eğitim düzeyine sahip olmalarının, çocukların başarısını artırdığı, aile yapısının ve maddi koşulların ise eğitim desteğini

şekillendirdiği gözlemlenmiştir. Bu araştırma, üstün yetenekli çocukların eğitim süreçlerinde kültürel ve sosyal sermayenin önemini vurgulamaktadır.

Aytar (2023), “*Özel Yetenekli Öğrencilerin Akademik Başarısızlık Süreçlerinde Sosyal Sermaye*” adlı yüksek lisans tezinde özel yetenekli öğrencilerin akademik başarısızlık süreçlerinde sosyal sermayenin rolünü incelemektedir. Nitel araştırma kapsamında, İstanbul’daki Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim gören öğrenciler, eğitimciler ve velilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Betimsel Analizler sonucunda akademik başarısızlığı etkileyen yedi ana tema belirlenmiştir: Başarı ölçütleri, genel nedenler, kişiliğin rolü, ailenin rolü, okulun rolü, kültürel sermaye ve sosyal sermaye. Özellikle, aile ve çevrenin sosyal sermaye unsurlarıyla öğrencilerin başarı düzeylerini doğrudan etkilediği, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin ise başarısızlığa yol açtığı saptanmıştır. Araştırma, dezavantajlı bölgelerde yaşayan özel yetenekli öğrencilerin karşılaştığı fırsat eşitsizliklerine dikkat çekerek, eğitim politikalarına yönelik öneriler sunmaktadır.

Uslu (2022), “*Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlilikleri, Sosyal Beceri Düzeyleri ve Sosyal Sermaye Birikimleri Arasındaki İlişkiyi İncelemesi*” adlı doktora tezinde; çalışmanın amacı, öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlilikleri ile sosyal beceri düzeylerinin, sosyal sermaye birikimleri üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini belirli bir bölgedeki devlet okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Veriler anket yöntemiyle toplanmış; ilişkisel tarama modeli benimsenerek, analizlerde korelasyon ve regresyon teknikleri kullanılmıştır. Öğretmenlerin kültürel sermaye, sosyal beceri ve sosyal sermaye düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca, bu değişkenlerin cinsiyet, sivil toplum kuruluşlarına üyelik, görev yapılan yer, mesleki kıdem ve branş gibi faktörlere göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Kültürel sermaye ve sosyal becerinin, sosyal sermayeyi anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir.

Günkör ve Özdemir (2017), “*Sosyal Sermaye Ve Eğitim İlişkisi*” adlı makalesinde; araştırmanın amacı, sosyal sermaye kavramı ile eğitim sistemi arasındaki çok yönlü ilişkiyi teorik çerçevede incelemek ve mevcut literatür ışığında bu ilişkinin eğitime tesirlerini değerlendirmektir. Belirli bir örneklem kullanılmamış, ikincil kaynaklar üzerinden veriler toplanmıştır. Veri toplama yöntemi literatür taramasına dayalıdır. Sosyal sermaye ve eğitim arasındaki ilişkiyi nitel bir yaklaşımla incelemiştir.

ve betimsel analiz yöntemini kullanmıştır. Literatür taramasına dayalı olarak, meslek, güven seviyesi ve eğitim düzeyi arasında güçlü bağların bulunduğu, eğitimle sosyal ağlara katılım, güven ve sivil katılımın olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Ayrıca, eğitimin beşerî kalkınmaya katkı sağladığı ve sosyal refah ortamını desteklediği belirtilmiştir. Eğitim ortamı, faaliyetler, müfredat ve pedagojinin sosyal sermaye oluşumunu önemli ölçüde etkilediği vurgulanmıştır. Çalışma, eğitimin bireylere kültür ve değerleri aktarma, statü ve gelir seviyelerini yükseltme, sivil katılım ve sosyal uyuma katkı sağlama işlevlerini öne çıkarırken, sosyal sermaye düzeyini artırabileceğini ortaya koymuştur.

Kahraman (2016), *“Sosyal Sermayeyi Geliştirmeye Yönelik Etkinliklerin Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Düzeyine Etkisinin İncelenmesi”* adlı doktora tezinde, amacı, okullarda uygulanan sosyal sermaye odaklı etkinliklerin öğretmenlerin sosyal sermaye düzeyine olan etkisini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini, sosyal sermaye geliştirme uygulamalarına katılan belirli bir ildeki devlet okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Veriler ön test–son test kontrol gruplu yarı deneysel desenle toplanmış; veri toplama aracı olarak sosyal sermaye ölçeği kullanılmıştır. Analizde bağımlı ve bağımsız örneklem t-testleri uygulanmıştır. öğretmenlerin sosyal sermaye düzeylerini geliştirmek amacıyla bir etkinlik programının (SSGP) etkilerini incelemektedir. Gaziantep’te bir özel okulda çalışan 14 öğretmene 12 hafta süren bir SSGP uygulanmış, programın öncesi ve sonrasında yapılan ölçümlerle sosyal sermaye düzeyindeki değişimler değerlendirilmiştir. Çalışma, nitel ve nicel yöntemleri bir araya getirerek verilerin derinlemesine analizini sağlamıştır. Programın katılımcılarda örgütsel bağlılık, iletişim, güven, iş birliği ve katılım boyutlarında olumlu etkiler oluşturduğunu göstermiştir.

Rogošić, ve Baranović (2016). *“Social Capital and Educational Achievements: Coleman vs. Bourdieu”* adlı makalelerinde, teorik yaklaşımları temelinde karşılaştırmalı biçimde ele almaktadır. Makale kuramsal derleme türündedir ve araştırmacılar herhangi bir örnekleme özgün veri toplamamış, bunun yerine literatürdeki ampirik bulgular incelenmiştir. Analiz yöntemi içerik çözümlemesi ve karşılaştırmalı kuramsal tartışmadan oluşmaktadır. Sosyal sermayenin eğitimdeki rolünü inceleyen çalışmalara dayalı olarak, Bourdieu ve Coleman'ın teorilerinin temel farklılıklarını vurgulamışlardır. Ayrıca, bu iki yaklaşımın birleştirilmesinin sosyal

sermayenin eğitim başarısı üzerindeki etkilerini daha kapsamlı bir şekilde açıklamak için mümkün olup olmadığını araştırmışlardır. Sonuçlar, her iki teorik çerçevenin de geçerli olduğunu ve birleştirilerek kullanılmasının anlamlı bir analiz sağlayabileceğini göstermektedir.

Büyükiklikmen (2015), ‘‘*Sosyal Sermaye ve Ölçülmesi*’’ adlı makalenin amacı, sosyal sermaye kavramının tanımsal ve kuramsal çeşitliliğini ortaya koymak, sosyal sermayeyi ölçmeye yönelik farklı yöntem ve yaklaşımları değerlendirmek ve özellikle Türkiye’de sosyal sermaye ölçümünde karşılaşılan güçlükleri irdelemektir. Çalışma ampirik veri içermemekte, bu nedenle örneklem veya veri toplama yöntemi kullanılmamıştır. Analiz yöntemi olarak literatür taraması ve kuramsal karşılaştırma tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmasında; Sosyal sermaye, sosyal bilimlerin "sosyal" ve ekonominin "sermaye" kavramlarının birleşimiyle disiplinler arası bir konu olarak tanımlanır. Genel anlamda, bireysel mülkiyetten ziyade grup içi ilişkileri ifade eder ve güven, dürüstlük, bilgi paylaşımı gibi sosyal erdemler üzerine inşa edilir. Bu özellikler, bireyleri iş birliği ve dayanışmaya teşvik ederek ortak hareket etmelerini sağlar. Özellikle güven unsuru, çalışanların aidiyet ve motivasyon düzeylerini artırarak işgücü performansı ve işyeri verimliliği üzerinde olumlu bir tesir oluşturur. Güvenin olmadığı bir ortamda ise bu tür olumlu sonuçlar elde edilemez.

Erdem (2015), ‘‘*Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Süreçlerinde Kültürel ve Sosyal Sermaye: Ankara BİLSEM Örneği*’’ adlı yüksek lisans tezinin amacı, üstün yetenekli çocukların eğitim süreçlerinde kültürel ve sosyal sermayenin rolünü ve etkilerini incelemektir. Örnekleme, Ankara’daki Yasemin Karakaya ve Mamak Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim gören 303 üstün yetenekli çocuk oluşturmaktadır. Ayrıca 10 yönetici, öğretmen ve veli ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntemli bir betimsel alan çalışması şeklindedir; nicel kısımda çocuklara anket uygulanmış, nitel kısımda mülakat yöntemiyle derinlemesine veri toplanmıştır. Analiz yöntemi hem betimsel istatistiklerle hem içerik analiziyle yürütülmüştür. Bulgular; aile geliri, eğitim seviyesi ve kültürel aktiviteler gibi göstergeler üzerinden sosyal ve kültürel sermaye düzeyinin bazı alanlarda yüksek, bazı alanlarda ise düşük olduğunu göstermiştir. Çalışma, kültürel ve sosyal sermayenin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine tesirini ele alarak literatüre katkı sağlamıştır.

Plagens (2011), *“Social Capital and Education: Implications for Student and School Performance”* adlı makalesinin amacı, sosyal sermayenin okul ve öğrenci başarısı üzerindeki etkilerini incelemek ve sosyal ilişkiler temelli bu kaynakların öğrenci çıktıları üzerinde nasıl bir rol oynadığını ortaya koymaktır. Çalışma kuramsal bir makaledir; dolayısıyla özgün bir örneklem ya da birincil veri toplanmamış, ampirik literatürdeki bulgular analiz edilmiştir. Analiz yöntemi, sosyal sermaye kavramının tarihsel gelişimi, göstergeleri ve eğitim performansı ile bağlantılarını teorik düzeyde tartışan içerik çözümlemesi şeklinde yürütülmüştür. Sosyal sermayeyi, bireylerin sosyal ilişkiler ve yapılar aracılığıyla erişebilecekleri maddi olmayan bir kaynak olarak tanımlamışlardır. Eğitim bağlamında, sosyal etkileşimlerin öğrenci ve okul performanslarını etkilediği fikri deneysel kanıtlarla desteklenmektedir. Okulların yalnızca bilgi aktarımı yapan fabrikalar değil, sosyal ortamlara dayalı yapılar olduğu vurgulanmıştır. Sosyal sermaye, ağlar, güven, iş birliği, normlar ve aidiyet gibi unsurları içerirken, kullanımının geniş kapsamı ve farklı disiplinlerdeki etkisi bazı eleştirilere yol açmıştır. Bununla birlikte, sosyal sermayenin öğrenci ve okul başarısı üzerindeki etkisinin eğitimciler için anlamlı bir inceleme alanı sunduğu belirtilmiştir.

Yarcı (2011), *“Pierre Bourdieu'da Sosyal Sermaye Kavramı”* adlı makalesinde, Pierre Bourdieu'nun sosyal sermaye kavramını ve bu kavramın toplumsal eşitsizlikleri açıklamadaki işlevini analiz etmeyi amaçlamıştır. Literatür taraması ve kavramsal analiz yöntemi kullanılmıştır. Pierre Bourdieu'nun sosyal sermaye anlayışı, modern toplumlarda bireyselleşme ile zayıflayan sosyal bağlar ve azalan güven duygusunun ele alındığı bir çerçevede değerlendirilmiştir. Sosyal sermaye, bazı sosyal bilimciler tarafından toplumsal sorunlara çözüm olarak sunulurken, Bourdieu daha eleştirel bir yaklaşım sergiler. Ona göre sosyal sermaye, bireylerin grup aidiyetleri, sosyal ve kültürel kodlar gibi unsurlar aracılığıyla sosyal hayatı kolaylaştırır da aynı zamanda toplumsal eşitsizliklerin devamına hizmet eder. Bu kavram, toplumda mevcut elitlerin gücünü koruyan bir kaynak olarak da işlev görür. Bourdieu, sosyal sermayenin çift yönlü etkisini vurgulayarak hem sosyal iş birliğini hem de eşitsizliklerin yeniden üretimini içeren bir mekanizmaya işaret eder.

Rothstein ve Stolle (2008), *“The State and Social Capital: An Institutional Theory Of Generalized Trust”* adlı makalelerinde kurumsal güvenin yalnızca kurumların işleyişiyle değil, aynı zamanda bireylerin günlük hayatlarında

deneyimledikleri adalet ve eşitlik algısıyla da şekillendiğini belirtmiştir. Kurumsal güvenin yüksek olduğu toplumlarda genelleştirilmiş güvenin de daha güçlü olduğu ileri sürülmektedir. Kurumsal güven, sosyal sermayenin kurumsal düzenle ilişkisini açıklayan kritik bir alt boyut olarak öne çıkmaktadır. Kurumsal güven, bireylerin devlet, hukuk sistemi, eğitim kurumları ve diğer resmi yapılar gibi kurumlara duyduğu güveni ifade eder.

Uslaner (2002), “*The Moral Foundations Of Trust.*” adlı kitabında; stratejik güveni, genelleştirilmiş güvenden ayırarak; moral temelli güvenin evrensel bir değer iken stratejik güvenin daha çok “karşılıklı fayda” beklentisine dayalı olduğunu ifade etmiştir. Eğitim bağlamında, stratejik güvenin özellikle iş birliği ve takım çalışmalarında belirleyici bir rol oynadığı gözlenmiştir. Stratejik güven, sosyal sermayenin pragmatik boyutunu oluşturarak bireyler arasındaki iş birliğini belirleyen önemli bir unsur haline gelmektedir. Stratejik güven, bireylerin geçmiş deneyimlerine ve çıkar hesaplarına dayalı olarak geliştirdikleri rasyonel bir güven biçimidir.

Etcheverry, Clifton ve Roberts (2001) ‘*Social Capital and Educational Success: A Study of Undergraduate Students in the Faculty of Education*’ adlı makalelerinde; sosyal sermaye düzeyi yüksek olan üniversite öğrencilerinin eğitimsel başarılarında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemeyi amaçlamışlardır. Örneklem, bir Kanada Üniversitesinin Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmış, analizde betimleyici istatistikler ve çok değişkenli analizler uygulanmıştır. Çalışma, üniversite ve sosyal geçmiş, sosyal sermaye, zaman yönetimi ve eğitim başarısı gibi 14 değişkeni içeren bir teorik model sunmuştur. Yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak yapılan analizler, öğrencilerin sosyal sermaye kaynaklarına ilişkin algılarının, akademik öz-kavramları ve eğitim başarıları üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı etkiler yarattığını göstermektedir. Özellikle öğrenciler arasında etkileşimlerden kaynaklanan destek, akademik başarıyı olumlu yönde etkilemektedir. Bu bulgular, sosyal sermayenin eğitimdeki önemli rolünü vurgulamaktadır.

Israel, Beaulieu, ve Hartless (2001) ‘ ‘ *The Impact of Family and Community Social Capital on Educational Achievement*’ adlı makalelerinde ailelerin ve toplumların gençlerin eğitim başarısına olan etkilerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Örneklem, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocuklardan

oluşmaktadır. Veri toplama süreci ikincil veri analizine dayalıdır; aile yapısı, ebeveyn denetimi, okul ve topluluk etkileşimleri gibi değişkenler kullanılmıştır. Analiz yöntemi olarak çok değişkenli regresyon analizleri uygulanmıştır. Çalışma, sosyal sermaye kavramını kullanarak aile ve toplumun lise öğrencilerinin akademik performansını nasıl şekillendirdiğini incelemektedir. Araştırma, Ulusal Eğitim Uzunlamasına Araştırması (NELS) verilerini temel alarak, aile sosyal sermayesinin süreçsel ve yapısal unsurlarının, öğrencilerin başarısında kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Aile içindeki güçlü bağlar, iletişim ve destek mekanizmaları, gençlerin eğitim performansını olumlu yönde etkilerken, toplum sosyal sermayesinin katkısı daha sınırlı kalmaktadır. Ancak, toplumsal bağların da başarı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu bulgular, eğitim politikalarının yalnızca okul odaklı değil, aynı zamanda aile ve toplum düzeyinde sosyal sermayeyi geliştirmeyi hedeflemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Putnam (2000), ‘*Bowling Alone: The Collapse And Revival Of American Community*’ adlı kitabında “bonding” kavramını, yakın bağların yarattığı güçlü dayanışma olarak tanımlamış ve aile, akrabalık ya da etnik toplulukların bu tür sermayeyi oluşturduğunu belirtmiştir. Bu bağlar güven ve dayanışmayı pekiştirse de aşırı olduğunda toplumsal dışlamaya yol açabileceği de ifade edilmektedir. Dolayısıyla, grup aidiyeti boyutu, bireylerin aidiyet duygusunu güçlendirirken aynı zamanda sosyal sermayenin sınırlarını belirleyen önemli bir alt boyuttur. Genelleştirilmiş güven, bireylerin sosyal sermaye aracılığıyla toplumsal iş birliği ve uyum geliştirmelerinde temel bir mekanizma olarak görülmektedir. Grup aidiyeti, bireylerin benzer sosyal, kültürel veya kimlik temelli gruplara bağlılıkları üzerinden gelişen bir sosyal sermaye türüdür.

Helliwell ve Putnam (1999), ‘*Education and Social Capital*’ başlıklı makalelerinde; eğitim ile sosyal sermaye arasındaki karşılıklı ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadırlar. Çalışmada bireylerin eğitim düzeylerinin sosyal güven, toplumsal katılım ve gönüllülük gibi sosyal sermaye göstergeleri üzerindeki tesiri analiz edilmiştir. Örneklem, ABD genelinde yapılan anketlerden elde edilen geniş ölçekli nüfus verilerinden oluşmaktadır. Veri toplama yöntemi olarak ikincil veri setleri kullanılmış, analizde ise istatistiksel regresyon modelleri uygulanmıştır. Eğitim, politik ve sosyal katılımın belirleyicisi olarak kabul edildiği belirtilmiştir. Çalışmaya

göre, ABD'de artan eğitim seviyelerine rağmen katılım düzeyleri artmamıştır. NJS-B, bu durumu eğitimin "göreceli" ve "mutlak" etkileriyle açıklamış, yalnızca göreceli eğitimin katılımı artırdığını belirtmiştir. Bu çalışma, geniş bir veri analiziyle, ortalama eğitim seviyesindeki artışın güveni güçlendirdiğini ancak katılımı azaltmadığını göstermektedir. Bölgesel karşılaştırma modeli, eğitim artışının olumlu etkilerini vurgularken, katılımın durgunluğuna kesin bir çözüm sunamamaktadır.

Coleman (1988), ‘*Social capital in the creation of human capital. American Journal of Sociology*’ adlı makalesinde; sosyal sermayeyi bu ortak normlar üzerinden açıklarken, bireylerin iş birliği süreçlerini kolaylaştıran kuralların önemine dikkat çekmiştir.

Fukuyama (1995), ‘*Trust: The Social Virtues And The Creation Of Prosperity*’ adlı kitabında ise güvenin temelini oluşturan değerlerin ekonomik gelişim ve toplumsal refah için merkezi bir unsur olduğunu ileri sürmüştür. Ortak değerler, toplumsal dayanışmanın sürdürülebilirliği için sosyal sermayenin normatif temelini oluşturmaktadır. Ortak değerler, toplum içinde paylaşılan normlar, etik ilkeler ve karşılıklılık beklentilerinden oluşur.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

Pierre Bourdieu’nun (1986) sermaye kuramı, bireylerin toplumsal konumlarını ve bu konumların eğitimsel çıktılarına tesirini anlamada güçlü bir analitik çerçeve sunmaktadır. Bourdieu, sermayeyi yalnızca ekonomik kaynaklarla sınırlamaz; bunun yanında kültürel ve sosyal sermaye türlerinin de bireylerin yaşam fırsatlarını belirlediğini vurgular. Kültürel sermaye, bireyin eğitim sistemi içinde avantaj elde etmesini sağlayan bilgi, beceri, dil ve kültürel kodlardan oluşurken; sosyal sermaye, bireyin sosyal ağlar ve güven ilişkileri aracılığıyla erişebildiği fırsatları ifade eder. Ekonomik sermaye ise doğrudan maddi imkânları kapsar. Bourdieu’ya (1986) göre, bu sermaye türleri birbiriyle ilişkili şekilde çalışır; ekonomik sermaye kültürel ve sosyal sermayeye dönüştürülebilir, kültürel sermaye ise eğitimsel başarıya doğrudan katkı sunabilir. Örneğin, ebeveynlerin eğitim düzeyi (kültürel sermaye) ve mesleki konumu (ekonomik ve sosyal sermaye) öğrencilerin öğrenme kaynaklarına erişiminde belirleyici olmaktadır. Bu çerçevede BİLSEM (Bilim ve Sanat Merkezi) öğrencileri özelinde, ailelerin sahip olduğu sermaye türlerinin öğrencilerin proje, yarışma ve

benzeri akademik etkinliklere katılım düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olması beklenmektedir.

Bu araştırma, Bourdieu'nun sermaye kuramını temel alarak, BİLSEM öğrencilerinin ailelerinde gözlenen sosyal sermaye düzeylerinin öğrencilerin akademik katılımı üzerindeki tesirlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

1.5.1. Sosyal Sermayeye İlişkin Hipotezler

1.H₀: Annenin çalışma durumu (profesyonel ağlara erişimle ilgili bir sosyal sermaye göstergesi olarak), öğrencinin akademik etkinliklere katılımını etkiler.

2.H₀: Ailelerin sahip olduğu sosyal sermaye türleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bağlayıcı sosyal sermaye (stratejik güven, grup aidiyeti) düzeyleri daha etkilidir.

1.5.2. Demografik Değişkenlere İlişkin Hipotezler

1.H₀: Ailelerin kültürel ve ekonomik sermaye değişkenleri, öğrencinin akademik etkinliklere katılımını yordamada etkilidir.

2.H₀: Velinin cinsiyeti, öğrencinin akademik etkinliklere katılımını yordamada etkilidir.

3.H₀: Velinin yaşı, öğrencinin akademik etkinliklere katılımını yordamada etkilidir.

4.H₀: Ailenin ikamet yeri, öğrencinin akademik etkinliklere katılımını yordamada etkilidir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma yalnızca Bingöl ili ile sınırlıdır. Farklı bölgelerdeki BİLSEM öğrencileri ve aileleri bu kapsamda değerlendirilmemiştir. Araştırma verileri, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır. Sosyal sermaye dinamikleri zaman içinde değişebileceğinden, bulgular bu dönemle sınırlı olarak değerlendirilmelidir. Araştırmaya yalnızca sosyal sermaye ölçeğini eksiksiz olarak yanıtlayan 192 veli dâhil edilmiştir. Araştırmada kullanılan Sosyal Sermaye Ölçeği, sosyal sermayeyi beş alt boyutta (stratejik güven, genelleştirilmiş güven, kurumsal güven, ortak değerler, grup aidiyeti) ele almaktadır. Araştırma nicel verilerle yürütülmüştür.

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında araştırma konusu ile ilgili kavramsal ve kuramsal bilgiler yer verilmiştir.

2.1 Sermaye

Sermaye kavramı, kökeni itibariyle ilk kez Karl Marx tarafından sistematik biçimde ele alınmış ve uzun süre boyunca özellikle iktisat alanında kullanılmak üzere tanımlanmıştır. Marx'ın yaklaşımında sermaye, üretim sürecinde ortaya çıkan artık değerle ilişkilendirilmiş ve bu yönüyle ekonomik bir anlam kazanmıştır. Sosyal bilimlerde ise bu kavramı uzun bir süre yalnızca ekonomik bağlamda ele almıştır (Lin, 1999).

Sermaye kavramı, klasik iktisatçılar tarafından genellikle maddi ve finansal kaynaklar üzerinden değerlendirilirken, Pierre Bourdieu bu tanıma daha geniş bir boyut kazandırmıştır. Bourdieu, sermayeyi yalnızca ekonomik araçlarla sınırlı görmez; onun için sermaye, zaman içinde biriken ve toplumsal yaşamda avantaj sağlayan her türlü emeğin ürünüdür. Yani sermaye, bireyin geçmişte harcadığı çabanın, edindiği bilgi, beceri ya da ilişkiler şeklinde birikmiş ve gelecekte kullanılabilir hale gelmiş bir emek biçimidir (Bourdieu, 1986). Pierre Bourdieu'nün sermaye yaklaşımı, klasik iktisadi sınırların çok ötesine geçer. Ona göre bireylerin toplumsal yaşamdaki konumlarını belirleyen yalnızca ekonomik kaynaklar değildir; bunun yanında kültürel, sosyal, simgesel ve hatta siyasal sermaye gibi farklı sermaye türleri de bireyin sahip olduğu güç ve avantajları şekillendirir. Bu çeşitli sermaye biçimleri, bireyler arası eşitsizliğin yeniden üretiminde belirleyici rol oynar ve toplumsal yapının anlaşılmasında önemli kavramsal araçlar sunar (Jourdain ve Naulin, 2020).

Bourdieu'nün sermaye kuramına göre, ekonomik sermaye diğer sermaye türlerinin temelinde yer almakta ve kimi durumlarda kültürel ya da sosyal sermaye biçiminde dolaylı olarak kendini göstermektedir. Sermayenin yalnızca ekonomik yönüyle değil; sosyal, kültürel ve hatta bu alanlara özgü alt türleriyle birlikte ele alınması, toplumsal yapının ve sosyal gerçekliğin kapsamlı bir şekilde anlaşılması açısından önemlidir. Bu çerçevede, sermaye farklı alanlara özgü içerikleriyle çeşitlenmekte ve sosyal düzenin oluşumuna yön vermektedir. Bourdieu sermayeyi,

sosyal sermaye, ekonomik sermaye ve kültürel sermaye şeklinde gruplara ayırmıştır (Güleç, 2019).

2.1.1. Kültürel Sermaye

Kültürel sermaye; bireyin çevresinden ve genetik yatkınlıklarından taşıdığı, yaşamı boyunca yakın ve uzak çevresiyle kurduğu ilişkilerde geliştirdiği davranış biçimleri ile kültürel yapıların bir bütünü ifade eder. Bu tür sermaye, bireyin toplum içindeki yerini ve yaşam şanslarını belirleyen temel unsurlar arasında yer alır. Kültürel sermaye, insan yaşamında farklı biçimlerde var olurken, toplumsal ve kültürel yapılarla en güçlü ilişkide olan sermaye formu olarak öne çıkar. Söz konusu yapı; toplumun değer yargıları, eğitim süreçleri, sosyal yaşam pratikleri ve düşünme biçimleri ile doğrudan şekillenmektedir (Kaysılı, 2020'den akt. Uslu, 2022).

Pierre Bourdieu ve Jean-Claude Passeron'un (2015) vurguladığı gibi, kültürel sermaye yalnızca bireyin kişisel özelliklerinden ibaret değildir; aynı zamanda bireyin içinde yer aldığı toplumsal alanlarda hangi kültürel özelliklerin meşru ve avantajlı görüldüğüyle doğrudan ilişkilidir. Bu yönüyle kültürel sermaye, bireyin eğitim sistemi içerisindeki başarısını ve toplumsal hareketliliğini derinden etkileyebilmektedir.

2.1.2. Ekonomik Sermaye

Ekonomik sermayenin, diğer tüm sermaye türlerinin simgesel, kültürel ve toplumsal temelinde yer aldığı ve bu türlerin aslında ekonomik sermayenin farklı biçimlerde görünüm kazanan halleri olduğu ifade edilmektedir. Bireyin kültürel sermaye ediniminde gerekli olan zaman ve kaynaklar da esasen ekonomik sermaye sayesinde mümkün hale gelmektedir (Swartz, 2011).

2.1.3. Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye, bireylerin ait oldukları sosyal sınıfla ve bu sınıfın içindeki ilişkilerle kurduğu etkileşim ağlarını kapsar. Bu kavram, bireyin içinde bulunduğu toplumsal yapıyla kurduğu ilişkiler üzerinden şekillenen karşılıklı tanıma, tanışma ve dayanışma biçimlerini ifade eder. Özellikle sosyal sermaye, bireylerin yer aldıkları gruplarla olan bağlarının gücü ve bu gruplardaki diğer bireylerin sahip oldukları ekonomik ve kültürel sermaye düzeyine bağlı olarak daha da değer kazanmaktadır. Bu bağlamda, bireylerin ilişkide olduğu kişilerin sahip oldukları kaynakların niteliği ve erişilebilirliği, sosyal sermayeyi daha etkili ve işlevsel kılmaktadır. Diğer bir ifadeyle,

sosyal sermaye diğer sermaye türleriyle bir araya geldiğinde bireye sağladığı avantajları katlayıcı bir etkiye sahiptir (Jourdain ve Naulin 2020'den akt. Çabar, 2022).

Bourdieu, sosyal dünyayı bir tarih birikimi olarak ele alır. Kapital, toplumsal enerjiye dönüştürülebilen, maddi veya bedensel biçimde birikmiş emek olarak tanımlanır. Sosyal dünyayı anlamak için kapitalin yalnızca ekonomik sermaye olarak değil, farklı biçimlerde değerlendirilmesi gerektiğini belirtir. Kapital, farklı alanlarda etkili olmak için "ekonomik sermaye" (para olarak doğrudan kullanılabilir), "kültürel sermaye" (eğitim gibi koşullarda ekonomik sermayeye dönüştürülebilir) ve "sosyal sermaye" (toplumsal bağlantılar aracılığıyla edinilen ve bazen ekonomik sermayeye çevrilebilir) olarak üç ana şekilde kendini gösterir (Bourdieu, 1986).

Pierre Bourdieu, "Sermaye Biçimleri" başlıklı çalışmasında, sosyal sermayeyi toplumdaki bireyler arasındaki ilişkilere dayalı olarak tanımlar. Sosyal sermaye, bireylerin bir grup içindeki bağlantılarına dayanarak ekonomik veya sosyal olarak kaynak sağlayan bir kavramdır. Bourdieu'ya göre sosyal sermaye, üç temel sermaye türünden biridir ve diğer sermaye türleri gibi ekonomik sermayeye dönüştürülebilir. Sosyal sermaye, kişilerin birbirlerine güven ve tanınma sağladığı ilişkiler ağıdır; bu ağ, üyelerine sosyal kaynaklara erişim ve itibar sağlar. Bourdieu ayrıca sosyal sermayenin "dayanıklı bir ilişki ağı" olduğunu belirtir ve bu ilişkilerin, üyelerine ait kolektif sermaye sayesinde, üyelerine çeşitli avantajlar sunduğunu ifade eder. Bireylerin iş, arkadaşlık veya kurumsal ortamlarda kurduğu bu bağlantılar, bir tür sosyal itibar veya kredi olarak değerlendirilebilir ve grup içindeki ilişkiler sayesinde daha da güçlenir (Bourdieu, 1983).

Sosyal sermaye kavramı, Fransız sosyolog Pierre Bourdieu tarafından geliştirilen ve ekonomik, kültürel, sosyal ve sembolik sermaye olmak üzere dört ana bileşenden oluşan bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Akçaoğlu ve Suveren, 2022). Bourdieu'ye göre sosyal sermaye, insanların gruplar halinde çalışabilme yeteneği olarak tanımlanır ve bu, insanların iş birliği yaparak ortak hedeflere ulaşmak için kaynakları paylaşımlarını, sorumlulukları ve beklentileri, bilgi akışını ve sosyalleşme için gereken gayri resmi kuralları içerir (Koç ve Oğuztürk, 2019).

Sosyal sermayenin genişlemesi veya daralması, bireyin sahip olduğu diğer sermaye türlerine bağlı olarak değişebilir. Örneğin, ekonomik, kültürel veya sembolik sermayeye dayalı olarak sosyal sermayenin genişleyip daraldığı gözlemlenmiştir

(Gelekçi ve Meçik, 2021). Bu bağlamda, sosyal sermaye, bireylerin toplumsal hayattaki alışkanlıklar, kodlar ve kalıpların bütünü olarak ifade edilir (Eker, 2019).

Sosyal sermaye, bireylerin sosyal ağları içindeki kaynaklara ulaşabilme yeteneği olarak da tanımlanmaktadır (Ümit, 2022). Bu kavram, ilişkilerin ve ağların önemini vurgular ve bireyler arasında güven, normlar ve sosyal ağlar gibi özelliklerle toplumun faallığını artıran bir rol oynar (Güney ve Çelik, 2019).

Bourdieu, sosyal sermayeyi birikim ve avantajlar açısından inceler. Ona göre, sosyal sermaye, insanların aidiyet duygusuyla sahip oldukları kaynaklar, ilişkiler ve sosyal ağlar aracılığıyla elde ettikleri avantajlardır (Bourdieu, 1986). Putnam, "Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community" adlı kitabında sosyal sermayeyi toplumsal bağlar ve katılım ile ilişkilendirir. Ona göre, sosyal sermaye, bireylerin birbirleriyle olan güçlü bağları, güveni ve dayanışmayı içerir. Bu bağlar, insanların bir araya gelerek sorunları çözmelerine ve toplumsal güç oluşturmalarına yardımcı olur (Putnam, 2000). Coleman, eğitimde sosyal sermayenin rolünü vurgular. Ona göre, aileler, okullar ve topluluklar gibi sosyal yapılar, öğrencilerin eğitim başarısını etkileyen mühim faktörlerdir. Bu bağlamda, ailelerin, öğrencilerin eğitime katılımı ve destekleyici bir ortam sağlaması, sosyal sermayenin eğitimdeki rolünü ortaya koyar. (Coleman, 1988). Wacquant, Bourdieu'nun sosyal sermaye kavramını derinlemesine inceler ve onun toplumsal sınıf ve güç ilişkileriyle nasıl bağlantılı olduğunu açıklar. Ona göre, sosyal sermaye, bireylerin sahip oldukları sosyal ağlar ve kaynaklar aracılığıyla kazandıkları statü, güç ve avantajlardır (Wacquant, 1992). Lin, sosyal sermayeyi ağ kuramı bağlamında inceler. Ona göre, bireyler arasındaki ilişkiler ağlar oluşturur ve bu ağlar, sosyal sermayenin kaynağıdır. İnsanlar, bu ağlar aracılığıyla bilgi, destek ve fırsatlar elde ederler. Bu nedenle, sosyal sermaye, bireyler arasındaki bağlantılar ve etkileşimlerle yakından ilişkilidir (Lin, 2001).

Sosyal sermaye, bireylerin veya grupların sahip olduğu sosyal bağlar aracılığıyla elde ettiği kaynakları ifade eder. Bu bağlar, genellikle farklı türlere ayrılarak incelenir:

2.1.3.1. Bağlayıcı Sosyal Sermaye (Bonding Social Capital)

Bağlayıcı sosyal sermaye, aile, yakın arkadaşlar ve komşular gibi birbirine sıkı sıkıya bağlı, homojen gruplar içinde oluşur. Bu tür bağlar, grup üyeleri arasında yüksek düzeyde güven ve dayanışma sağlar. Ancak, grup dışındaki bireylerle etkileşim

kurmayı zorlaştırabilir ve bazen dışlayıcı tesirler oluşturabilir (Putnam, 2001; Woolcock, 1998). Bağlayıcı sosyal sermaye, aile, akrabalar veya yakın arkadaş grupları gibi homojen ve sıkı bağlı gruplar arasında oluşur. Coleman, bağlayıcı sosyal sermayenin grup içi dayanışmayı artırdığını, ancak dışarıya olan açıklığı sınırlandırabileceğini vurgular (Coleman, 1988). Bourdieu ise bu tür bağların sınıf temelli eşitsizlikleri pekiştirebileceğini söyler, çünkü bu ilişkiler kaynaklara erişimi sınırlı tutabilir (Bourdieu, 1986).

2.1.3.2. Köprü Kurucu Sosyal Sermaye (Bridging Social Capital)

Köprü kurucu sosyal sermaye, farklı toplumsal veya ekonomik gruplar arasındaki bağları ifade eder. Örneğin, iş ilişkileri veya farklı gruplar arasında kurulan sosyal ağlar bu kategoriye girer. Bu bağlar, yeni bilgi ve fırsatların paylaşılmasını sağlar, toplumsal uyumu artırır ve ekonomik kalkınmaya olumlu etkilerde bulunur (Woolcock, 2001; Narayan ve Parker, 1999). Köprü kurucu sosyal sermaye, farklı gruplar veya sosyal sınıflar arasında bağlar kurarak sosyal uyumu artırır. Field, bu tür sermayenin daha geniş topluluklarla iletişim kurulmasını sağlayarak ekonomik ve sosyal fırsatlara erişimi kolaylaştırdığını belirtir (Field, 2003). Lin ise köprü kurucu sermayenin zayıf bağlara dayandığını, ancak bilgi ve kaynak akışını hızlandığını vurgular (Lin, 2001).

2.1.3.3. Bağlayıcı Olmayan (Bağlantısız) Sosyal Sermaye (Linking Social Capital)

Bağlayıcı olmayan sosyal sermaye, bireylerin resmî kurumlar ve hiyerarşik yapılarla kurduğu bağlara işaret eder. Örneğin, devlet kurumlarından alınan hizmetler veya resmi iş bağlantıları bu kategoriye girer. Bu tür sosyal sermaye, bireylerin kaynaklara erişimini genişleterek toplumsal hareketlilik ve katılımı destekler (Woolcock, 2001).

Bu türler, bireylerin sosyal sermayeyi nasıl kullandığına ve toplumsal işlevlerine göre farklı etkiler yaratır. Bağlayıcı sermaye, dayanışmayı güçlendirirken; köprü kurucu ve bağlayıcı olmayan sermaye, geniş çaplı iş birliğini ve toplumsal bütünleşmeyi destekler. Sosyal sermaye türleri ile ölçek alt boyutlarının eşleştirilmesi Tablo 2.1’de sunulmuştur:

Tablo 2. 1: Sosyal Sermaye Türleri ile Ölçek Alt Boyutlarının Eşleştirilmesi

Alt Boyut	Sosyal Türü	Sermaye Kuramsal Dayanak / Kaynak
Grup Aidiyeti	Bağlayıcı Sermaye	Sosyal Putnam (2000); Coleman (1988): Yakın çevre, aile, akraba, sıkı bağlar
Ortak Değerler	Bağlayıcı Sermaye	Sosyal Fukuyama (1995); Putnam (2000): Ortak normlar, değerler ve kolektif bilinç
Genelleştirilmiş Güven	Köprü Sosyal Sermaye	Kurucu Putnam (2000); Newton (2001): Tanımadık bireylerle güven ilişkisi
Kurumsal Güven	Köprü Sosyal Sermaye	Kurucu Levi (1996); Rothstein & Stolle (2003): Kurumlara duyulan güven toplumsal düzeyde köprü işlevi görür
Stratejik Güven	Bağlantısal Sermaye	Sosyal Woolcock (1998); Narayan (1999): Farklı gruplar arasında amaçlı ve faydaya dayalı ilişkiler

Tablo 2.1’de yer alan ölçek alt boyutlarının hangi tür sosyal sermaye ile ilişkilendirildiği ve bu eşleştirmelerin kuramsal dayanakları gösterilmektedir. Bu eşleştirme, sosyal sermayenin çok boyutlu yapısını yansıtmakta ve ölçekte yer alan her bir alt boyutun teorik olarak hangi sermaye türüne karşılık geldiğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

2.2. Sosyal Sermayenin Tarihsel Gelişimi

Sosyal sermaye kavramının tarihsel gelişimi, çeşitli düşünürler ve araştırmacılar tarafından farklı perspektiflerle ele alınmıştır. İlk olarak 19. yüzyılda, sosyolog Émile Durkheim toplumsal bağların ve sosyal bütünleşmenin bireylerin topluma katkıları üzerindeki etkisine dikkat çekmiştir. Durkheim, bireyler arası dayanışmanın toplumsal düzeni nasıl şekillendirdiğini vurgulayarak, sosyal sermaye kavramının temelini atan ilk düşünürler arasında sayılabilir (Durkheim, 1893).

20.yüzyılın ortalarına gelindiğinde, Pierre Bourdieu sosyal sermaye kavramını yeniden ele alarak onu bireylerin sosyal ilişkiler aracılığıyla elde ettikleri kaynaklara dayalı bir avantaj olarak tanımlamıştır. Bourdieu’ya göre sosyal sermaye, eğitim, statü

ve ekonomik sermaye gibi faktörlerle bir arada değerlendirilmelidir; böylece toplumsal eşitsizliklerin nedenlerini anlamada önemli bir rol oynar (Bourdieu, 1986). Bu bakış açısı, sosyal sermayenin toplumsal yapılar üzerindeki etkisini vurgulamıştır.

1980'lerde James Coleman, sosyal sermayeyi eğitim alanına uygulayarak kavrama yeni bir boyut kazandırmıştır. Coleman, sosyal sermayeyi bireyler arasındaki güven, normlar ve ağlar aracılığıyla toplumsal işlevlerin nasıl yürütüldüğüne dikkat çeken bir unsur olarak tanımlamıştır. Ona göre, özellikle aileler ve okullar arasındaki sosyal bağlar, öğrencilerin akademik başarılarına olumlu katkı sağlamaktadır (Coleman, 1988). Coleman'ın bu yaklaşımı, sosyal sermayeyi eğitim ve toplumsal gelişim arasındaki bağlantıyı güçlendiren bir araç olarak ön plana çıkarmıştır.

1990'larda Robert Putnam sosyal sermaye kavramını toplumun geniş kesimlerine yayarak, özellikle ABD'de sosyal sermayenin azalmasının toplumsal güven ve katılım üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ileri sürmüştür. Putnam, sosyal sermayenin bireyler arası bağların yanı sıra toplumsal dayanışmayı da güçlendirdiğini savunur. Ona göre, sosyal sermayenin azaldığı toplumlarda bireyler arası güven ve iş birliği zayıflamakta, bu da toplumsal bağları zedelemektedir (Putnam, 2000). Putnam'ın çalışmaları, sosyal sermaye konusundaki araştırmalara küresel bir perspektif kazandırmış ve sosyal sermayenin toplumsal dayanışma üzerindeki önemini gözler önüne sermiştir.

2.3. Sosyal Sermayenin Eğitim Üzerindeki Etkileri ve Yansımaları

Sosyal sermaye, eğitim ortamında çok boyutlu bir rol oynar. İlk olarak, sosyal sermayenin eğitim başarısı üzerindeki etkileri, Bourdieu'nün teorik çerçevesinde "kültürel sermayenin" bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Kültürel sermaye, bireylerin ve grupların eğitim süreçlerine katılımını ve bu süreçlerden elde ettikleri faydaları artıran değerler ve yetenekler bütünü olarak tanımlanır. Bu bağlamda, sosyal sermaye, öğrencilerin eğitim kaynaklarına erişimini ve bu kaynaklardan yararlanma kapasitelerini artırarak, akademik başarıyı müsbet yönde etkileyebilir.

Öte yandan, James Coleman'ın çalışmaları, sosyal sermayenin, topluluk içindeki güvenilir ilişkiler ve normlar yoluyla nasıl işlediğini ve eğitim başarısını nasıl desteklediğini gösterir. Coleman'a göre, topluluk içindeki sıkı bağlar ve yüksek düzeyde güven, bilgi ve kaynakların serbestçe dolaşımını sağlar; bu da öğrencilerin eğitimde daha iyi sonuçlar elde etmesine imkân tanır.

2.3. Eğitimde Fırsat Eşitliğinde Sosyal Sermayenin Rolü

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için, toplumdaki sosyal sermayenin güçlendirilmesi gereklidir. Güçlü sosyal ağlar ve katılım, çocukların eğitimde başarılı olmalarını ve fırsat eşitliğinin artırılmasını destekler (Putnam, 1993). Eğitimde fırsat eşitliği, toplumdaki sosyal sermayenin güçlendirilmesine bağlıdır. Güçlü toplumsal bağlar ve katılım, çocukların eğitimde başarılı olmalarını sağlayabilir ve eşitsizlikleri azaltabilir (Putnam, 2007).

Eğitimdeki fırsat eşitsizliği, sosyal sermayenin dağılımı ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. Daha yüksek sosyal sınıfa mensup aileler, çocuklarına daha fazla sosyal ve kültürel sermaye biriktirme imkânı sunarak eğitimdeki eşitsizlikleri pekiştirebilir (Bourdieu, 1986).

Ailelerin eğitime katılımı ve sosyal sermayenin birikimi, çocukların eğitimde başarılı olmalarını ve fırsat eşitliğini artırabilir. Bu nedenle, toplumun sosyal sermayesini güçlendirmek ve eğitim sistemine daha fazla katılımı teşvik etmek önemlidir (Coleman, 1988). Ebeveynlerin eğitime olan katılımı, çocukların akademik başarısını artırabilir ve eşitlik için bir temel oluşturabilir." (Coleman, 1990)

Eğitimde fırsat eşitliği, sosyal sermayenin dağılımı ve güç ilişkileriyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle, sosyal sermayenin eşit bir şekilde dağıtılması ve toplumun dezavantajlı gruplarına daha fazla destek sağlanması, eğitimdeki fırsat eşitsizliğini azaltmaya yardımcı olabilir (Wacquant, 2001). Sosyal sermayenin dağılımı ve toplumsal yapı ile yakından ilişkilidir. Dezavantajlı grupların sosyal sermayesinin güçlendirilmesi, eğitimdeki eşitsizliklerin azaltılmasına katkıda bulunabilir (Wacquant, 2008). Sosyal sermayenin eğitimdeki rolü, bireylerin sahip oldukları sosyal ağlar ve kaynaklar aracılığıyla belirlenir. Dolayısıyla, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için sosyal sermayenin adil bir şekilde dağıtılması ve toplumsal bağların güçlendirilmesi önemlidir (Lin, 1999).

Bourdieu, eğitimde fırsat eşitliğini sosyal sermaye kavramıyla ilişkilendirir ve bu bağlamda sosyal sınıfın önemine vurgu yapar. Ona göre, sosyal sermaye, ailelerin ve toplulukların sahip olduğu kaynaklar ve sosyal ağlar aracılığıyla çocukların eğitim fırsatlarına erişimini etkiler. Dolayısıyla, daha zengin ve sosyal olarak güçlü ailelerin çocukları, daha fazla sosyal sermayeye sahip oldukları için daha fazla eğitim fırsatına erişebilirler. Eğitimdeki fırsat eşitsizliği, sosyal sermayenin dağılımı ile yakından

ilişkilidir. Daha yüksek sosyal sınıfa mensup aileler, çocuklarına daha fazla sosyal ve kültürel sermaye sağlayarak onların eğitimde başarılı olmalarını sağlayabilirler (Bourdieu, 1977).

Putnam, sosyal sermayenin eğitimdeki rolünü genellikle toplumsal bağlar ve katılım bağlamında ele alır. Ona göre, ailelerin ve toplulukların güçlü sosyal ağları, çocukların eğitim başarısını artırabilir. Örneğin, ailelerin okula katılımı ve eğitimle ilgili faalliklere destek vermesi, çocukların akademik performansına olumlu yönde tesir edebilir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, toplumdaki sosyal sermayenin güçlendirilmesine ve daha adil bir toplumun oluşturulmasına bağlıdır. Güçlü sosyal ağlar ve katılım, çocukların eğitimde başarılı olmalarını ve fırsat eşitliğini artırabilir (Putnam, 2000).

Wacquant, Bourdieu'nun eğitimde fırsat eşitliği ve sosyal sermaye üzerine yaptığı çalışmaları derinlemesine inceler. Ona göre, eğitimde fırsat eşitliği, sosyal sınıf ve sosyal sermayenin dağılımıyla yakından ilişkilidir. Dolayısıyla, sosyal sermayenin eşitsiz dağılımı, eğitimde fırsat eşitsizliğini de artırabilir. Eğitimde fırsat eşitliği, sosyal sermayenin dağılımı ve güç ilişkileriyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle, sosyal sermayenin eşit bir şekilde dağıtılması ve toplumun dezavantajlı gruplarına daha fazla destek sağlanması, eğitimdeki fırsat eşitsizliğini azaltmaya yardımcı olabilir (Wacquant, 1992).

Coleman, eğitimde fırsat eşitliğini incelerken sosyal sermayenin rolünü vurgular. Ona göre, ailelerin sosyal sermayesi, çocukların eğitim başarısını belirleyen mühim bir faktördür. Özellikle, ailelerin eğitime katılımı, çocukların akademik performansını artırabilir ve eğitimde fırsat eşitliğine katkıda bulunabilir. Ailelerin eğitime katılımı ve sosyal sermayenin birikimi, çocukların eğitimde başarılı olmalarını ve fırsat eşitliğini artırabilir. Bu, toplumdaki sosyal sermayenin güçlendirilmesi ve eğitim sistemine daha fazla katılımın teşvik edilmesiyle mümkün olabilir (Coleman, 1988).

Lin, eğitimde fırsat eşitliğini sosyal sermaye ve ağ kuramı bağlamında ele alır. Ona göre, çocukların eğitim fırsatları, ailelerin ve toplulukların sahip oldukları sosyal ağlar ve kaynaklar aracılığıyla belirlenir. Bu nedenle, eğitimde fırsat eşitliği için sosyal sermayenin adil bir şekilde dağıtılması mühimdir. Sosyal sermayenin eğitimdeki rolü, bireylerin sahip oldukları sosyal ağlar ve kaynaklar aracılığıyla belirlenir. Dolayısıyla,

eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için sosyal sermayenin adil bir şekilde dağıtılması ve toplumsal bağların güçlendirilmesi önemlidir." (Lin, 2001). Farklı sosyo-ekonomik grupların sosyal sermayeye erişimindeki farklılıklar, eğitimde fırsat eşitsizliğine yol açabilir. Bu nedenle, dezavantajlı grupların sosyal sermayelerini artırmaya yönelik politikalar geliştirilmelidir (Field, 2003). Sosyal sermaye, okul başarısının mühim bir belirleyicisidir. Aile ve toplum bağları, öğrencilerin okul başarılarını doğrudan etkileyen unsurlardır (Dika ve Singh, 2002).

2.4. Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM)

Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren, örgün eğitim kurumlarına devam eden ancak genel zihinsel, müzik veya görsel sanatlar gibi alanlarda üstün yetenekli olarak tanımlanan öğrencilere yönelik destek eğitimi sağlayan özel kurumlardır. BİLSEM'ler, öğrencilerin yeteneklerini keşfetmeleri, geliştirmeleri ve kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla süreç odaklı ve bireyselleştirilmiş bir eğitim modeli sunar (MEB, 2022).

Bilim ve sanat merkezleri (BİLSEM), Türkiye'de özel yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik olarak oluşturulmuş özel eğitim kurumlarıdır. Bu merkezler, üstün yetenekli bireylerin bilim ve sanat alanlarında potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir. BİLSEM'ler, öğrencilerin bilimsel düşünme becerilerini geliştirmelerine, yaratıcılıklarını artırmalarına ve sosyal becerilerini güçlendirmelerine olanak tanıyan çeşitli eğitim programları sunmaktadır (Şahin ve Zorlu, 2022; Levent, 2020). Bu bağlamda, BİLSEM'lerin sunduğu eğitim, sadece akademik başarıyı değil, aynı zamanda öğrencilerin kişisel gelişimlerini de desteklemektedir (Erbay ve Aktan, 2022; Ateş, 2017).

2.4.1. Bilim Sanat Merkezlerine Öğrenci Seçim Süreci

BİLSEM'lere öğrenci kabulü, bir dizi tanılama ve değerlendirme süreci ile gerçekleştirilir:

1. **Aday Gösterme:** İlkokul 1. 2. ve 3. sınıf öğrencileri, sınıf öğretmenleri tarafından genel zihinsel, müzik veya görsel sanatlar yetenek alanlarına göre aday gösterilir. Okullar, toplam öğrenci sayısının en fazla %20'sini aday gösterebilir.

2. **Grup Tarama Sınavı:** Aday gösterilen öğrenciler, tablet üzerinden dijital bir sınava tabi tutulur. Bu sınavda başarılı olanlar bireysel değerlendirme sürecine katılır.

3. **Bireysel Değerlendirme:** Uzmanlar tarafından yapılan bu aşamada öğrencilerin yaratıcılık, problem çözme, müziksel yetenek veya sanatsal becerileri gibi özellikleri detaylı şekilde incelenir (Meb, 2022).

Öğrencilerin bilim ve sanat merkezlerine kabulü, belirli bir seçme süreci ile gerçekleşmektedir. Türkiye'de, özel yetenekli öğrencilerin tanınması ve seçilmesi için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu süreç, genellikle standart testler, mülakatlar ve gözlemlerle desteklenen çok aşamalı bir değerlendirme sistemine dayanmaktadır (Kantaroglu, 2023; Şahin ve Zorlu, 2022). Öğrencilerin, genel yetenek, müzik veya resim gibi alanlarda üstün başarı göstermeleri, BİLSEM'lere kabul edilmeleri için önemli bir kriterdir (Erbay ve Aktan, 2022). Ayrıca, bu merkezlerde eğitim gören öğrencilerin, yaratıcı düşünme ve problem çözme becerileri gibi özellikleri de göz önünde bulundurulmaktadır (Yalçın ve Kan, 2021; Yıldırım, 2017).

2.4.2. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Eğitim Alma Hakkı Kazananlar

Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim hakkı kazanan öğrenciler, belirtilen tanılama ve değerlendirme sürecinde başarılı olan, Bakanlıkça tanınmış özel yetenekli bireylerdir. Bu öğrenciler hem bireysel yeteneklerini hem de iletişim, iş birliği, eleştirel düşünme gibi becerilerini geliştirmeye yönelik programlara katılırlar (Meb, 2022).

BİLSEM'lerde eğitim alabilmek için öğrencilerin belirli kriterleri karşılaması gerekmektedir. Bu kriterler arasında akademik başarı, yaratıcılık, problem çözme yeteneği ve sosyal beceriler yer almaktadır (Şahin ve Zorlu, 2022; Levent, 2020). Özel yetenekli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına uygun olarak bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) hazırlanmakta ve bu programlar doğrultusunda eğitim verilmektedir (Yalçın ve Kan, 2021; Ateş, 2017). Bu sayede, her öğrencinin bireysel yetenekleri ve ilgi alanları doğrultusunda en uygun eğitim süreci sağlanmaktadır (Kılıç ve Özkan, 2022; Bolat, 2020).

Bilim ve sanat merkezleri, özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde önemli bir rol oynamakta ve bu öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak için çeşitli

eğitim yöntemleri ve programları sunmaktadır. Öğrencilerin seçimi ise titiz bir değerlendirme süreci ile gerçekleştirilmekte ve bu süreçte bireysel yetenekler, akademik başarı ve sosyal beceriler dikkate alınmaktadır.

3. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada, Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) öğrencilerinin ailelerinin sahip oldukları sosyal sermaye türlerinin öğrencilerin eğitim durumlarına olan tesirini belirlemek amacıyla nicel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nicel veri toplama ve analiz teknikleriyle yürütülen bu çalışma, sosyal sermaye ve eğitim arasındaki ilişkiyi nicel verilerle analiz etmeyi hedeflemektedir. Araştırmanın deseni, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri aşağıda açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, aile temelli sosyal sermayenin BİLSEM öğrencilerinin eğitim durumları üzerindeki etkisini betimlemek üzere kesitsel, ilişkisel tarama deseni temelinde kurgulanmıştır. Kesitsel tasarım, incelenen değişkenlerin beş boyutlu sosyal sermaye puanları ile öğrencilerin akademik başarı/motivasyon (Proje, Etkinlik ve Yarışmalara katılım) göstergeleri tek ölçüm noktasında nicel olarak yakalanmasına; ilişkisel yaklaşım ise bu değişkenler arasındaki yapısal örüntülerin çok değişkenli istatistik teknikleriyle çözümlemesine imkân tanır.

Model kapsamında elde edilecek ölçek ve demografik veriler, betimsel istatistikler, korelasyonlar, hiyerarşik regresyon ve yapısal eşitlik modellemesi (SEM) üzerinden analiz edilerek sosyal sermaye boyutları ile öğrencilerin eğitim çıktıları arasındaki ilişkinin yönü, gücü ve olası aracılık/düzenleyicilik rolleri tartışılacaktır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye'deki Bilim ve Sanat Merkezine (BİLSEM) devam eden öğrencilerin aileleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise Bingöl ilinde Bilim ve Sanat Merkezine (BİLSEM) devam eden öğrencilerin aileleri oluşturmaktadır. Evrenimin ve örnekleminin belirlenmesinde temel ölçüt, öğrencinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen tanılama süreci sonucunda BİLSEM'e kabul edilmiş olmasıdır. Bu bağlamda, Bingöl'deki tüm BİLSEM öğrencilerinin ebeveynleri araştırma kapsamına dâhil edilmiştir.

Araştırmanın örneklemini ise, Bingöl BİLSEM'e devam eden öğrencilerin aileleri arasından Sosyal Sermaye Ölçeği uygulamasına gönüllü olarak katılan 192 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçiminde, evrene ulaşma imkânı ve gönüllülük esas alınarak kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Böylece, ulaşılan ve veri toplama sürecine katılmayı kabul eden aileler üzerinden veriler elde edilmiştir.

3.2. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmada, veri toplamak amacıyla bir anket formu kullanılmıştır. Anket formu, literatürde yer alan sosyal sermaye kavramı ve bileşenlerine dayanarak geliştirilmiş olup, ailelerin sahip olduğu sosyal sermaye düzeylerini ölçmeye yönelik maddeler içermektedir. Anket iki ana bölümden oluşmaktadır:

Demografik Bilgiler: Ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi, eğitim durumu, meslek durumu, hane gelir düzeyi gibi değişkenler.

Sosyal Sermaye Ölçeği (SSÖ-5B): Ebeveynlerin sosyal ağları, bilgi paylaşım düzeyleri, güven ilişkileri, sosyal destek düzeyleri ve katılım seviyeleri gibi sosyal sermaye türlerini ölçmeye yönelik 5'li Likert ölçeğinde maddelerden oluşmaktadır. 1 en düşük 5 ise en yüksek puanlamayı ifade etmektedir. Ayrıca Genelleştirilmiş Güven Ölçeğinin 2., 3., 4., 5., 6., 7. ve 8. maddeleri ve Kurumsal Güven Ölçeğinin 9.,10., 11., 12., 13., 14. ve 16. maddeleri ters puanlanmaktadır.

Bu araştırmada kullanılan sosyal sermaye ölçeği, Uçar (2016), tarafından hazırlanmıştır. Kendisinden izin alınarak bu çalışmada kullanılmıştır. Bu Sosyal sermaye ölçeği, daha önce sosyal sermaye konulu çalışmalarda kullanılmış geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış ölçeklerden uyarlanarak hazırlanmıştır. Anket soruları, araştırmacılar ve uzmanlar tarafından değerlendirilip gerekli düzenlemeler yapılmış ve ardından pilot bir çalışma ile ölçeğin geçerliliği test edilmiştir.

3.2.1. Verilerin Toplanması

Veri toplama süreci, araştırma kapsamındaki örneklem grubuna çevrim içi ve yüz yüze anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların gönüllü katılımı esas alınmış ve veriler anonim olarak toplanmıştır. Veri toplama süreci, araştırmanın etik ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür.

3.3. Araştırmanın Veri Analiz Yöntemi

Toplanan veriler, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 27.0 versiyonu; Temel İşlevsellik ve İstatistiksel Analizler paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılmış analiz yöntemleri aşağıdaki gibidir:

Betimsel İstatistikler: Sosyal sermaye türlerine ilişkin dağılımın anlaşılması için ortalama, standart sapma gibi temel betimsel istatistikler kullanılmıştır.

Korelasyon Analizi: Ailelerin sosyal sermaye türleri ile öğrencilerin eğitim durumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi için değişkene göre Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Regresyon Analizi: Sosyal sermayenin alt boyutlarının öğrencilerin eğitim durumları üzerindeki etkilerini belirlemek için çoklu regresyon, güvenilirlik, Faktör, Sem analizleri analizi yapılmıştır.

Bu analizler sonucunda, ailelerin sahip oldukları sosyal sermaye türlerinin öğrencilerin eğitim durumlarına olan etkisi istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, sosyal sermayenin eğitimdeki rolüne yönelik literatürdeki mevcut bilgilerle karşılaştırılarak tartışılmıştır.

4. BÖLÜM: BULGULAR

Bölüm, n = 192 veliden toplanan geçerli veriye dayanmaktadır. İlk olarak beş alt boyutlu Sosyal Sermaye Ölçeği'nin (SSÖ-5B) betimsel istatistikler ve normallik testleri uygulanmış ve istatistikleri yorumlanmıştır. Ardından örneklemin temel demografik özellikleri sunulmuştur. Bu sayısal fotoğraf, ileride yapılacak güvenilirlik-geçerlik ve nedensel modeller için zemin oluşturmaktadır.

Tablo 4. 1: Tanımlayıcı İstatistikler ve Normallik Testi

Ölçek Adı	Ortalama	SS	Ortanca	Min.	Maks	IQR	p Değeri
Stratejik Güven	3,70	0,57	3,67	1,67	5,00	0,67	0,040
Genelleştirilmiş Güven	2,59	0,39	2,64	1,64	3,55	0,45	0,007
Kurumsal Güven	2,94	0,64	3,00	1,06	4,31	0,88	0,044
Ortak Değerler	3,60	0,56	3,62	1,75	5,00	0,75	0,273

Grup Aidiyeti	3,68	0,60	3,67	1,00	5,00	0,67	<0,001
---------------	------	------	------	------	------	------	--------

$\bar{x}$: Ortalama; SS : Standart Sapma; IQR : Interquartile Range; Min : Minimum; Maks: Maksimum; p değerleri Shapiro-Wilk testine dayalı olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4.1, beş farklı Sosyal Sermaye ölçekleri alt boyutlarının tanımlayıcı istatistiklerini göstermektedir. Bu araştırmada kullanılan sosyal sermaye ölçeğinin beş alt boyutuna ilişkin betimsel istatistikler ve normallik testleri Tablo sunulmuştur. Her bir boyut için ortalama ($\bar{x}$), ortanca, standart sapma (SS), minimum ve maksimum değerler ile interkuartil aralık (IQR) ve normallik testi sonuçları (p-değeri) hesaplanmıştır.

Stratejik Güven boyutuna ilişkin ortalama puanı $3,70 \pm 0,58$ 'dir. Bu veriler normal dağılım göstermemiştir ($p = 0,040$) Genelleştirilmiş Güven boyutuna ilişkin ortalama puanı $2,60 \pm 0,39$ 'dur. Bu veriler normal dağılım göstermemiştir ($p = 0,007$). Kurumsal Güven boyutuna ilişkin ortalama puanı $3,00 \pm 0,56$ 'dır. Bu veriler normal dağılım göstermemiştir ($p = 0,044$). Ortak Değerler boyutuna ilişkin ortalama puanı $3,60 \pm 0,56$ 'dır. Bu veriler normal dağılım göstermemiştir ($p = 0,0273$). Grup Aidiyeti boyutuna ilişkin ortalama puanı $3,70 \pm 0,60$ 'tır. Bu veriler normal dağılım göstermemiştir ($p = 0,001$).

Demografik Bilgilerin Tanımlayıcı İstatistikleri Tablo 4. 2' de verilmiştir.

Tablo 4. 2: Demografik Bilgilerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişken	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	98	51,0
Erkek	94	49,0
İkamet Yeri		
Şehir	178	92,7
İlçe	13	6,8
Köy	1	0,5
Anadil		
Türkçe	80	41,7

Zazaca	90	46,9
Kürtçe	22	11,5
Yaş Grubu		
26-35	23	12,0
36-45	141	73,4
46-55	28	14,6
Baba Eğitimi		
İlkokul	8	4,2
Ortaokul	6	3,1
Lise	21	10,9
Yüksek Okul	14	7,3
Üniversite	92	47,9
Yüksek Lisans	35	18,2
Doktora	16	8,3
Anne Eğitimi		
İlkokul	14	7,3
Ortaokul	13	6,8
Lise	30	15,6
Yüksek Okul	18	9,4
Üniversite	91	47,4
Yüksek Lisans	20	10,4
Doktora	6	3,1
Baba Mesleği		
Akademisyen	14	7,3
Öğretmen	41	21,4
Sağlık Çalışanı	13	6,8
Polis	19	9,9
Askeri Personel	8	4,2
Doktor	6	3,1

Diş Hekimi	4	2,1
Mühendis	4	2,1
Memur	34	17,7
İşçi	2	1,0
Esnaf	9	4,7
Emekli	6	3,1
Özel Sektör	14	7,3
Serbest Meslek	17	8,9
Diğer	1	0,5

Anne Mesleği

Akademisyen	7	3,6
Öğretmen	51	26,6
Sağlık Çalışanı	26	13,5
Polis	2	1,0
Mühendis	2	1,0
Memur	10	5,2
Avukat	2	1,0
Eczacı	1	0,5
Özel Sektör	3	1,6
Çalışmıyor	86	44,8
Diğer	2	1,0

Medeni Durum

Evli	184	95,8
Boşanmış	7	3,6
Diğer	1	0,5

Gelir Düzeyi

Düşük	10	5,2
Ortanın Altı	17	8,9
Orta	116	60,4

Ortanın Üstü	39	20,3
Yüksek	10	5,2
Proje Katılımı veya Etkinliklere Katılım		
Düşük	1	0,5
Ortanın Altı	17	8,9
Orta	78	40,6
Ortanın Üstü	70	36,5
Yüksek	26	13,5
Çocuk Sayısı		
Bir	17	8,9
İki	103	53,6
Üç	58	30,2
Dört	11	5,7
Beş	2	1,0
Altı ve Üzeri	1	0,5

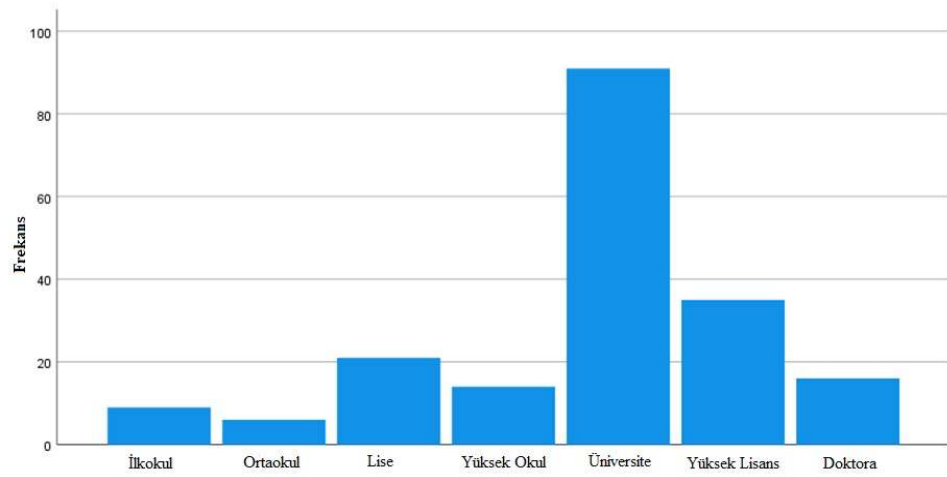
Tablo 4.2'ye göre, katılımcıların %51'i kadın, %49'u erkektir. Bu oranlar, çalışmanın cinsiyet açısından dengeli bir şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%92,7) şehirde yaşamaktadır. Bu durum, çalışmanın daha çok kentsel kesimi yansıttığını göstermektedir. Anadil açısından Zazaca (%46,9) ve Türkçe (%41,7) en yaygın diller olup, Kürtçe konuşanların oranı %11,5'tir. Bu, bölgedeki dil çeşitliliğini göstermektedir. Yaş grubu dağılımında 36-45 yaş grubu %73,4 ile en yoğun katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Katılımcıların, baba eğitim düzeyi incelendiğinde, %47,9'unun üniversite mezunu, %18,2'sinin yüksek lisans ve %8,3'ünün doktora yaptığı görülmektedir. Annelerin eğitim düzeyinde de benzer şekilde yüksek oranlarda üniversite mezunu (%47,4) ve yüksek lisans mezunu (%10,4) bulunmaktadır. Meslek dağılımında öğretmen (%21,4) ve memur (%17,7) olan babalar öne çıkmaktadır. Annelerde ise %44,8 oranında çalışmayanlar çoğunluktadır, çalışanlar arasında öğretmen (%26,6) ve sağlık çalışanı (%13,5) yüksek oranlara sahiptir. Katılımcıların büyük kısmı evlidir (%95,8). Ailelerin gelir düzeyi büyük oranda orta (%60,4) ve ortanın üstü (%20,3) seviyededir. Çocukların proje ve

yarışmalara katılım durumu çoğunlukla orta (%40,6) ve ortanın üstü (%36,5) düzeydedir. Bu da çocukların akademik etkinliklerde aktif olduklarını göstermektedir. Çocuk sayısı bakımından en fazla iki çocuğa sahip olanlar (%53,6) çoğunluktadır.

Bu bulgular ışığında örneklem, kentsel-orta sınıf ve yüksek eğitimli bir veli profili çizmektedir.

Katılımcı babaların eğitim durumlarına göre frekans dağılımları Şekil 4.1’de sunulmuştur:

Şekil 4.1: Baba Eğitim Durumunun Dağılımı

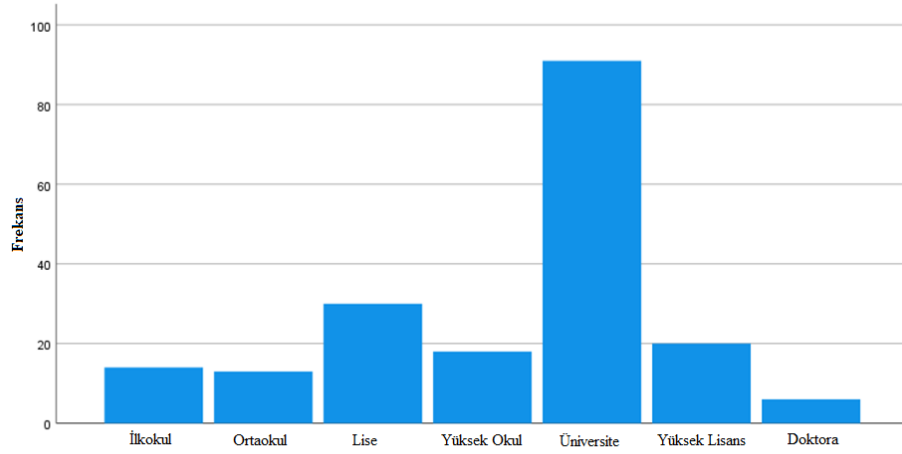

Şekil 4.1’e göre, çocuğun babasının eğitim düzeyine göre kişi dağılımı gösterilmektedir. Grafikte en yüksek oran üniversite mezunu babalara aittir. Bunu yüksek lisans, lise ve diğer eğitim düzeyleri izlemektedir.

Bu dağılım, örneklemdeki bireylerin büyük ölçüde yüksek eğitimli ailelerden geldiklerini göstermektedir. Üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip baba oranı oldukça yüksektir, bu da sosyoekonomik düzeyi yüksek bir grup olabileceğine işaret eder.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeylerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılım Şekil 4.2’de sunulmuştur:

Şekil 4.2: Anne Eğitim Durumunun Dağılımı

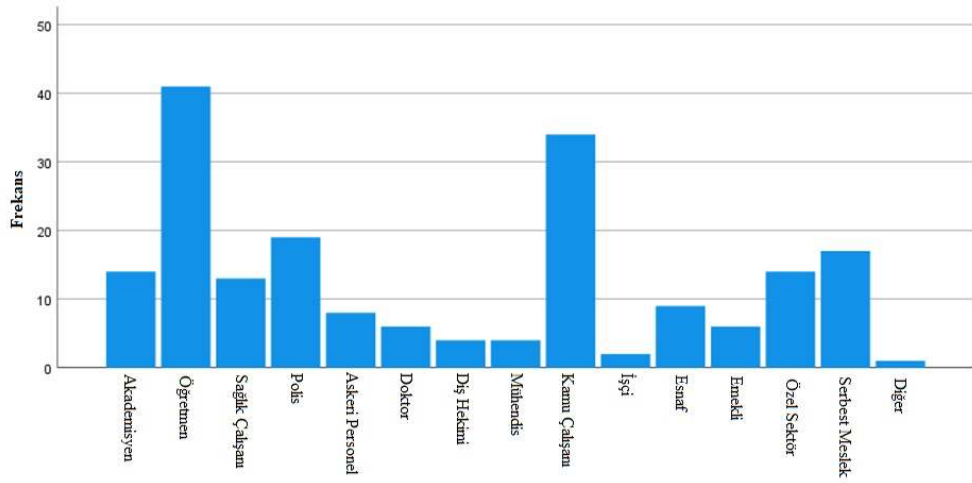

Şekil 4.2’ye göre, annelerin büyük bir kısmı üniversite mezunudur ($n \approx 95$). Bu gruba lise mezunları ($n \approx 30$) ve yüksek lisans mezunları ($n \approx 20$) takip etmektedir. İlkokul, ortaokul ve yüksekokul mezunu annelerin sayısı birbirine yakın ve daha düşük düzeydedir ($n \approx 14-18$). En düşük frekans ise doktora mezunu annelere aittir ($n \approx 6$).

Bu dağılım, Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) öğrencilerinin çoğunlukla yüksek eğitim seviyesine sahip annelere sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, sosyal sermayenin kültürel sermaye boyutuyla olan ilişkisine işaret edebilir. Özellikle üniversite ve üzeri eğitime sahip anneler, çocuklarının eğitime daha fazla kaynak, yönlendirme ve destek sağlayabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının mesleklerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılım Şekil 4.3’te sunulmuştur:

Şekil 4.3: Baba Meslek Durumunun Dağılımı

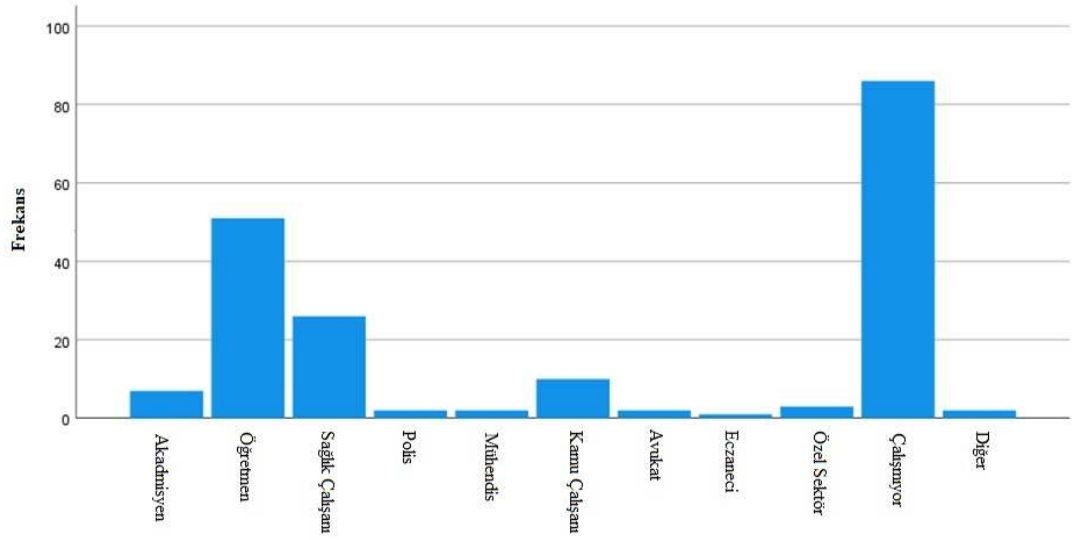

Şekil 4.3'e göre, en yüksek frekansa sahip meslek grubu öğretmenlerdir ($n \approx 42$). Bunu kamu çalışanları ($n \approx 35$), polis memurları ($n \approx 20$), serbest meslek sahipleri ($n \approx 18$) ve özel sektör çalışanları ($n \approx 15$) takip etmektedir. Akademisyenler, sağlık çalışanları, esnaf ve askerî personelin oranı birbirine yakın düzeydedir ($n \approx 8-14$). En düşük frekansa sahip meslek grupları ise doktor, diş hekimi, mühendis ve işçilerdir ($n \approx 4-7$). 'Diğer' olarak belirtilen meslekler ise oldukça düşük sayıdadır ($n \approx 1$).

Bu dağılım, BİLSEM öğrencilerinin babalarının büyük oranda kamu hizmeti sektöründe görev yaptığını göstermektedir. Bu durum, ailelerin kamu hizmeti temelli sosyal ağlara sahip olduğunu ve bunun çocukların eğitime dolaylı etkileri olabileceğini göstermektedir. Ayrıca meslek çeşitliliği, sosyoekonomik arka plan açısından katılımcı grubun heterojenliğini de ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin mesleklerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılım Şekil 4.4'te sunulmuştur:

Şekil 4.4: Anne Meslek Durumunun Dağılımı

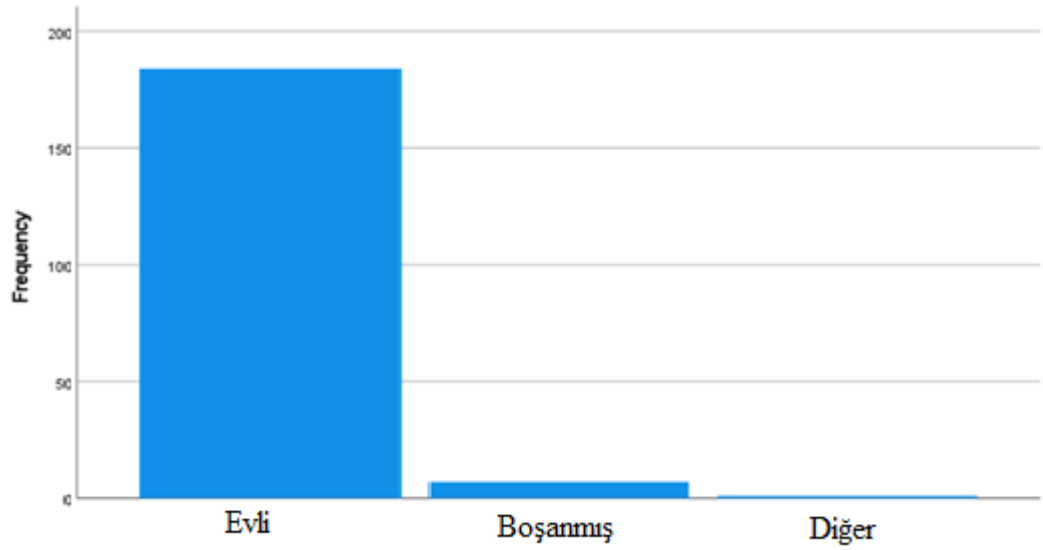

Şekil 4.4'e göre, en yüksek frekans 'çalışmıyor' kategorisindedir ($n \approx 85$). Bu durum, katılımcıların annelerinin büyük kısmının ev hanımı olduğunu göstermektedir. Çalışan anneler arasında en yüksek oran öğretmenlik mesleğine aittir ($n \approx 50$). Bunu sağlık çalışanları ($n \approx 27$) ve kamu çalışanları ($n \approx 10$) takip etmektedir. Akademisyen, mühendis, özel sektör çalışanı, polis, avukat, eczacı gibi meslekler ise daha düşük frekanslarla temsil edilmektedir ($n < 10$). 'Diğer' kategorisinde belirtilen meslekler ise çok sınırlı sayıdadır ($n:2$).

Bu dağılım, annelerin iş gücüne katılım oranının görece düşük olduğunu ve çalışan anneler arasında ise öğretmenlik mesleğinin öne çıktığını göstermektedir. Eğitimli ve çalışan annelerin sosyal sermaye bağlamında çocuklarına daha fazla bilişsel, duygusal ve kültürel destek sağlama potansiyeline sahip olabileceği düşünülmektedir.

Öğrenci velilerinin medeni durumlarına göre frekans ve yüzdelik dağılımları Şekil 4.5'te sunulmuştur:

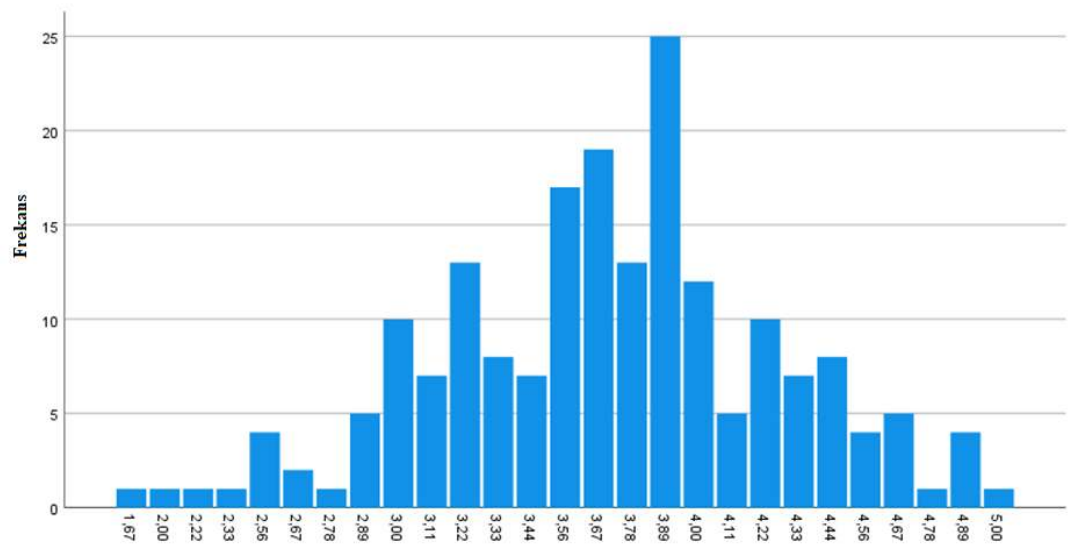
Şekil 4.5: Katılımcıların Medeni Durumunun Dağılımı

Şekil 4.5'e göre, katılımcıların büyük çoğunluğu evli bireylerdir. Boşanmış ve diğer kategorisindeki bireylerin sayısı oldukça düşüktür. Bu durum, örneklem grubunda evli bireylerin belirgin bir şekilde baskın olduğunu ortaya koymaktadır.

Stratejik güven alt boyutunun puan dağılımı Şekil 4.6'da sunulmuştur:

Şekil 4.6: Stratejik Güven Boyutu Puan Dağılımı

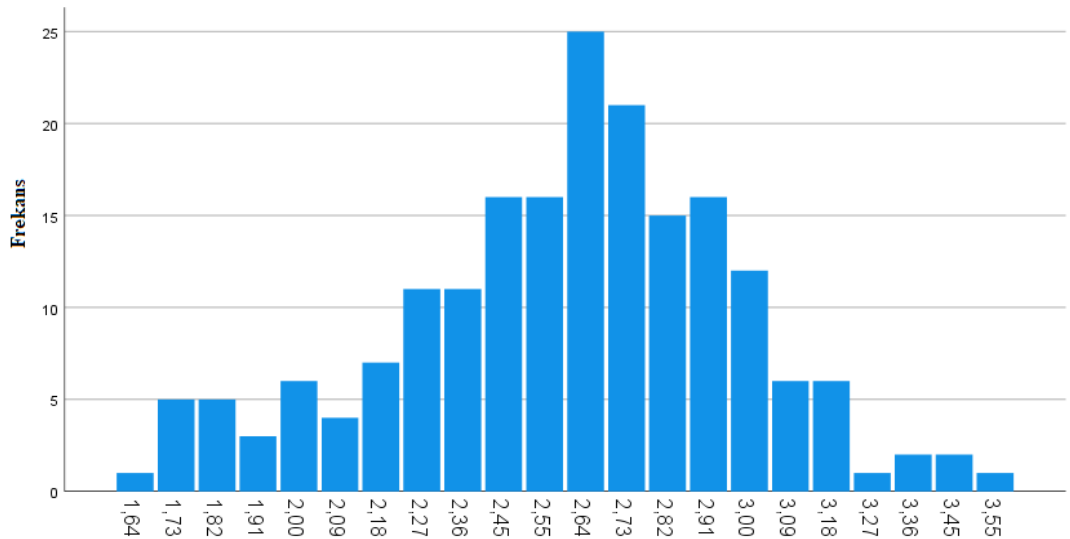
Şekil 4.6'da yatay eksen, yaklaşık olarak 1,67'den 5,00'e kadar değişen ölçek puanlarını temsil ederken, dikey eksen her bir puan aralığının sıklığını (görülme sayısını) temsil etmektedir.

Görsel olarak, dağılımın belirgin bir tek zirveye (unimodal) sahip olduğu ve puanların ölçeğin orta-üst bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. En yüksek sıklık 3,94 puan aralığında gözlemlenmektedir. Diğer yüksek sıklıklar ise 3,78; 3,67 ve 3,56 puan aralıklarında yer almaktadır. Bu durum, katılımcıların stratejik güven boyutunda ağırlıklı olarak orta ile yüksek düzeyde puanlar aldığı görülmektedir. Katılımcıların stratejik güven duygularının genel olarak yüksek olduğu ve çoğunluğun bu boyutta orta ve üst düzeyde güven algısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Puanlar genel olarak ölçeğin üst bölgelerine doğru eğilim göstermekte olup, düşük puan aralıklarında (özellikle 2,89'un altında) sıklıkların oldukça azaldığı görülmektedir. Dağılımın genel olarak hafif bir negatif (sola) çarpıklığa sahip olduğu söylenebilir; yani, dağılımın kuyruğu daha düşük puanlara doğru biraz daha uzanmaktadır, ancak büyük kısmı yüksek puanlarda toplanmıştır. Bu, örneklemin genel olarak yüksek bir stratejik güven hissine sahip olduğunu göstermektedir. 4,67 ve 4,89 gibi en yüksek puan aralıklarında da ana zirveye göre daha düşük olmakla birlikte, belirli bir sıklık mevcuttur.

Genelleştirilmiş Güven Alt boyutunun puan dağılımı Şekil 4.7'de sunulmuştur:

Şekil 4.7: Genelleştirilmiş Güven Alt Boyutu Puan Dağılımı

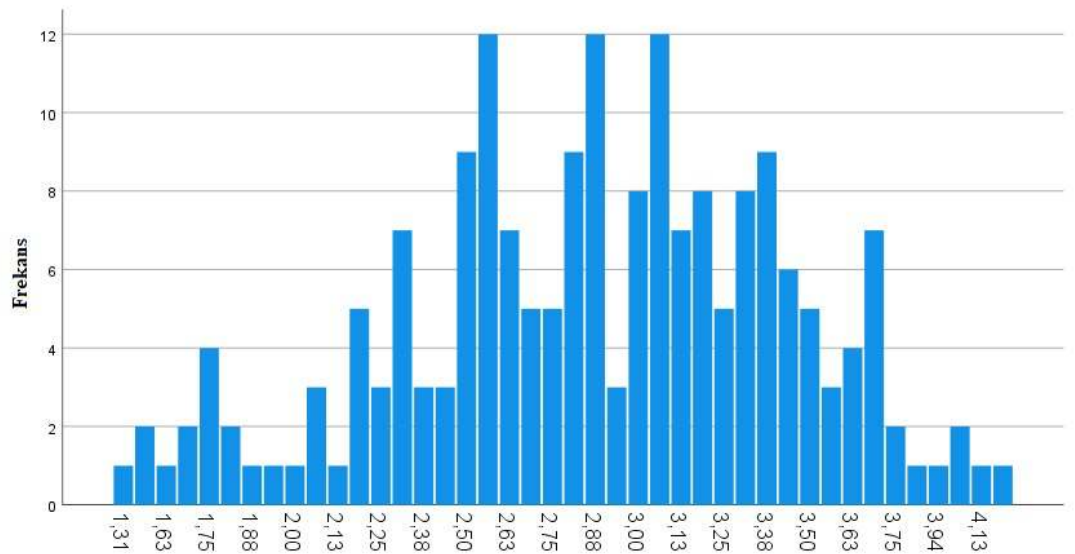
Şekil 4.7'ye göre, yatay eksen, yaklaşık olarak 1,64'ten 3,55'e kadar değişen ölçek puanlarını temsil ederken, dikey eksen her bir puan aralığının sıklığını (görülme sayısını) temsil etmektedir.

Görsel olarak, dağılımın bir miktar çarpık olduğu ve puanların orta ile orta-üst aralıkta yoğunlaştığı görülmektedir. En yüksek puan sıklığı, 2,64 civarındaki aralıkta gözlemlenmekle birlikte, 2,73 ve 2,55 civarındaki sıklıklar da dikkat çekicidir. Bu durum, katılımcıların önemli bir kısmının Genelleştirilmiş Güven boyutunda bu aralıkta puan aldığını göstermektedir. Genelleştirilmiş Güven alt boyutunda katılımcıların çoğunluğunun orta düzeyde bir güven algısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Puanlar bu merkezi zirveden her iki yöne doğru uzaklaştıkça, sıklıklar genellikle azalmakta, bu da çok düşük veya çok yüksek puan alan katılımcı sayısının az olduğunu göstermektedir. Dağılımın kuyruğu daha yüksek puanlara doğru uzandığı için hafif bir pozitif (sağa) çarpıklık olduğu görülmektedir, ancak zirve göreceli olarak merkezdedir. Dağılım tam olarak simetrik görünmemektedir.

Kurumsal Güven boyutu puan dağılımı Şekil 4.8’de sunulmuştur:

Şekil 4.8: Kurumsal Güven Boyutu Puan Dağılımı

Şekil 4.8’e göre, yatay eksen, yaklaşık olarak 1,31’den 4,13’e kadar değişen ölçek puanlarını temsil ederken, dikey eksen her bir puan aralığının sıklığını (görülme sayısını) temsil etmektedir.

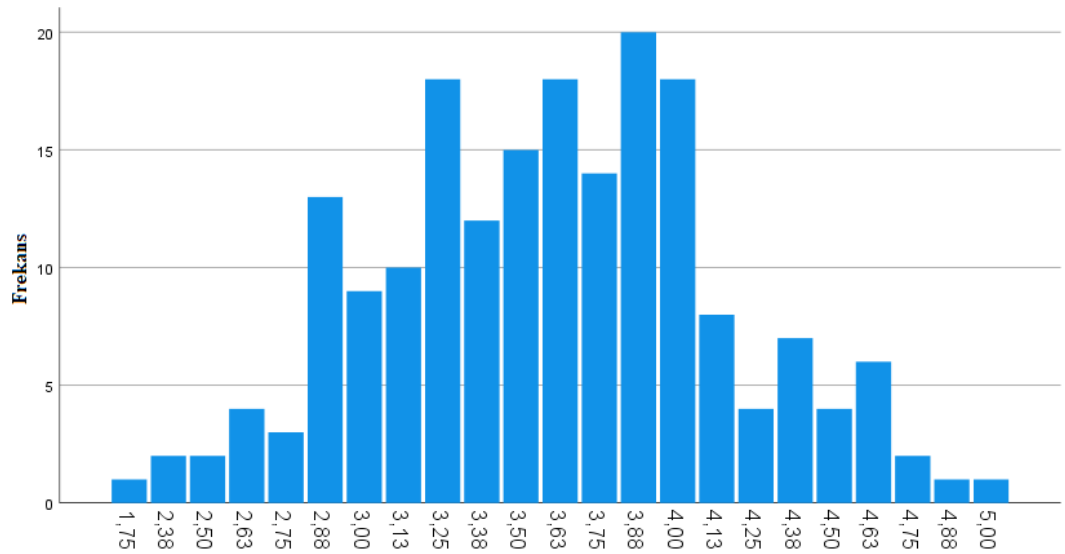
Görsel olarak, dağılımın birden fazla zirveye (multimodal) sahip olduğu ve puanların geniş bir aralığa yayıldığı görülmektedir. En yüksek sıklıklar 2,63, 2,88 ve

3,00 civarındaki aralıklarda gözlemlenmektedir. Bu, katılımcıların kurumsal güven düzeylerinin tek bir noktada yoğunlaşmadığını, aksine farklı grupların farklı güven düzeylerine sahip olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle 2,63, 2,88 ve 3,00 civarında belirgin yoğunlaşmalar mevcuttur. Katılımcıların Kurumsal Güven boyutundaki algılarının tek bir noktada yoğunlaşmadığını, orta düzeyde, orta düzeyin biraz altında ve üstünde olmak üzere farklılaşan güven eğilimlerinin bulunduğunu göstermektedir.

Puanlar genel olarak ölçeğin orta ve üst bölgelerine doğru yayılmıştır, ancak düşük puan aralıklarında da belirli bir sıklık mevcuttur. Dağılımın genel olarak simetrik olmadığı ve belirgin bir çarpıklığın olmadığı söylenebilir; ancak çoklu zirveler nedeniyle dağılımın tek tip bir şekli yoktur. Bu durum, veri setinde farklı kurumsal güven düzeylerine sahip alt grupların bulunabileceğine işaret edebilir.

Ortak Değerler boyutunun puan dağılımı Şekil 4.9'da sunulmuştur:

Şekil 4.9: Ortak Değerler Boyutu Puan Dağılımı

Şekil 4.9'a göre, yatay eksen, yaklaşık olarak 1,75'ten 5,00'e kadar değişen ölçek puanlarını temsil ederken, dikey eksen her bir puan aralığının sıklığını (görülme sayısını) temsil etmektedir.

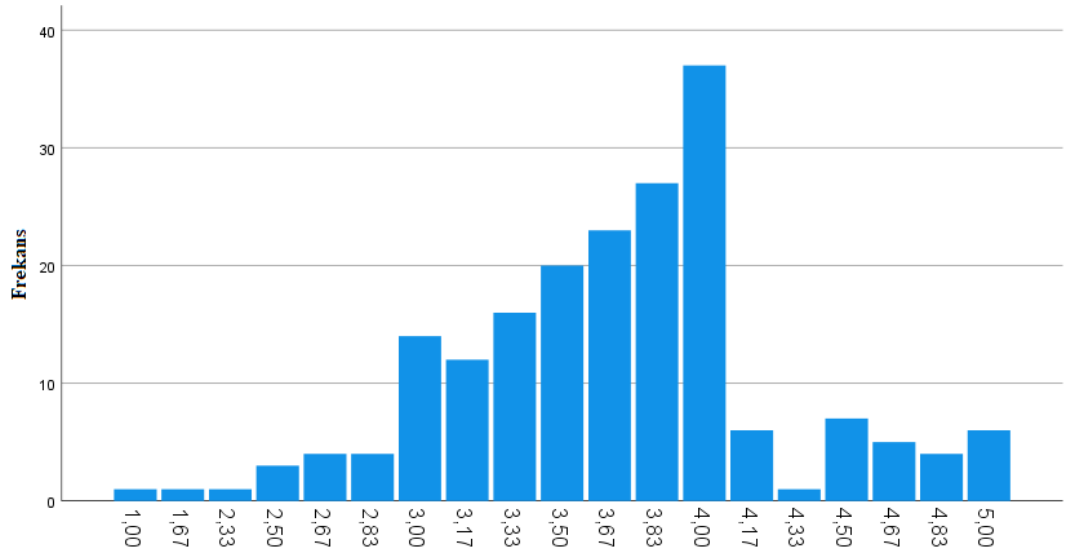
Görsel olarak, dağılımın tek modlu (unimodal) olduğu ve puanların ölçeğin orta-üst bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. En yüksek sıklıklar 3,75 ve 3,25

civarındaki aralıklarda gözlemlenmektedir. Özellikle 3,75, 4,00 ve 3,25 aralıkları, puanların en yoğun olduğu bölgelerdir. Bu durum, katılımcıların büyük bir kısmının Ortak Değerler alt boyutunda orta-yüksek düzeylerinde puan almışlardır.

Puanlar genel olarak ölçeğin üst bölgelerine doğru eğilim göstermekte olup, düşük puan aralıklarında sıklıkların oldukça azaldığı görülmektedir. Dağılımın genel olarak hafif bir negatif (sola) çarpıklığa sahip olduğu söylenebilir; yani, dağılımın kuyruğu daha düşük puanlara doğru biraz daha uzanmaktadır, ancak zirve daha yüksek puanlara yakın konumlanmıştır. Dağılımın şekli, katılımcıların çoğunun ortak değerlere önemli düzeyde sahip olduğunu göstermektedir.

Grup Aidiyeti boyutunun puan dağılımı Şekil 4.10'da sunulmuştur:

Şekil 4.10: Grup Aidiyeti Boyutunun Puan Dağılımı

Şekil 4.10'a göre, yatay eksen, yaklaşık olarak 1,00'den 5,00'e kadar değişen ölçek puanlarını temsil ederken, dikey eksen her bir puan aralığının sıklığını (görülme sayısını) temsil etmektedir.

Görsel olarak, dağılımın belirgin bir tek zirveye (unimodal) sahip olduğu ve puanların ölçeğin üst bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. En yüksek sıklık 4,00 puan aralığında gözlemlenmektedir, ardından 3,83 ve 3,67 puan aralıkları gelmektedir. Bu durum, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun grup aidiyeti ölçeğinde yüksek düzeyde puan aldığını güçlü bir şekilde göstermektedir. Katılımcıların Grup Aidiyeti

boyutunda güçlü bir aidiyet algısına sahip olduğunu ve puanların büyük ölçüde ölçeğin üst düzeylerinde yoğunlaşmıştır.

Puanlar genel olarak ölçeğin yüksek bölgelerine doğru eğilim göstermekte olup, düşük puan aralıklarında (özellikle 2,83'ün altında) sıklıkların oldukça azaldığı görülmektedir. Dağılımın belirgin bir negatif (sola) çarpıklığa sahip olduğu söylenebilir; yani, dağılımın kuyruğu daha düşük puanlara doğru uzanırken, büyük kısmı yüksek puanlarda toplanmıştır. Bu, örneklemin genel olarak yüksek bir grup aidiyeti hissi taşıdığını göstermektedir. Ayrıca, 4,50, 4,67, 4,83 ve 5,00 gibi en yüksek puan aralıklarında da ana zirveye göre daha düşük olmakla birlikte, belirli bir sıklık mevcuttur.

4.1 Tüm Ölçeğe İlişkin Güvenirlik Bulguları

Aşağıdaki tablolar, beş boyutta yer alan toplam 50 maddeden oluşan Sosyal Sermaye Ölçeği (SSÖ-50) için yürütülen iç tutarlılık testini özetlemektedir.

Tablo 4. 3: Güvenirlik Bulguları

Gösterge	Değer
Geçerli Gözlem (N)	192
Cronbach α	0,88
İkili madde korelasyon aralığı	-0,20 ↔ +0,70
Ortalama madde-madde korelasyonu	$\approx$ 0,15

Tablo 4.3'e göre, SSÖ-50'nin Cronbach's değeri 0,88 olarak hesaplanmıştır. Bu, ölçeğin "çok iyi" düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir ($\alpha > 0,80$ kabul edilebilir, $\alpha > 0,90$ mükemmel).

Standartlaştırılmış α değerinin 0,89 olması, madde varyanslarının homojenliği sağlandığında tutarlılığın korunduğunu desteklemektedir.

Ölçek madde korelasyonları analizine göre ölçek maddelerinin korelasyonları - 0.20 ile +0.70 arasında değişmektedir. Negatif ve düşük korelasyonlar, ölçeğin tek faktörlü olmadığını ve sosyal sermayenin beş farklı boyutunu (Stratejik Güven,

Genelleştirilmiş Güven, Kurumsal Güven, Ortak Değerler, Grup Aidiyeti) ölçtüğünü doğrulamaktadır.

Ortalama madde-madde korelasyonunun 0.15 olması, maddelerin heterojen yapısıyla uyumludur.

" α if-item-deleted" işlemi, hiçbir maddenin çıkarılmasının α değerini anlamlı şekilde artırmadığını göstermiştir. Bu nedenle, mevcut 50 maddelik yapı korunmuştur.

Stratejik Güven alt boyutunun α : 0.87 ile birleştiğinde toplam ölçek α : 0.88 bulunması, her bir alt ölçeğin güvenilirliğinin bütüncül puanı tahkim ettiğini gösterir.

Diğer alt boyutlar (Genelleştirilmiş, Kurumsal Güven, Ortak Değerler, Grup Aidiyeti) için de ayrı α hesaplamaları beklenmektedir; ancak ön incelemeler toplam ölçekte sorun olmadığını göstermiş.

Aşağıdaki tabloda sosyal sermaye ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiler Spearman korelasyon katsayılarına göre sunulmuştur. Korelasyon katsayıları ve anlamlılık düzeyleri (p-değerleri) tabloya eklenmiştir.

Tablo 4. 4: Sosyal Sermaye Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlar (Spearman's rho)

	Stratejik Güven	Genelleştirilmiş Güven	Kurumsal Güven	Ortak Değerler	Grup Aidiyeti
Stratejik Güven	1,00	0,10 (p=0,158)	0,26** (p=0,000)	0,53** (p=0,000)	0,48** (p=0,000)
Genelleştirilmiş Güven	0,10 (p=0,158)	1,00	0,22** (p=0,002)	0,06 (p=0,407)	0,09 (p=0,227)
Kurumsal Güven	0,26** (p=0,000)	0,22** (p=0,002)	1,00	0,05 (p=0,530)	0,30** (p=0,000)
Ortak Değerler	0,53** (p=0,000)	0,06 (p=0,407)	0,05 (p=0,530)	1,00	0,46** (p=0,000)
Grup Aidiyeti	0,48** (p=0,00)	0,09 (p=0,227)	0,30** (p=0,000)	0,46** (p=0,000)	1,00

Tablo 4.4'e göre, Stratejik Güven ile Ortak Değerler ($r=0,53$, $p<0.01$) ve Grup Aidiyeti ($r=0,48$, $p<0.01$) arasında güçlü ve anlamlı pozitif ilişkiler bulunmuştur. Kurumsal Güven, hem Stratejik Güven ($r=0,26$, $p<0.01$) hem de Grup Aidiyeti ($r=0,30$, $p<0.01$) ile anlamlı ilişki içindedir. Genelleştirilmiş Güven yalnızca Kurumsal Güven ile düşük düzeyde ama anlamlı bir ilişki göstermektedir ($r=0,22$, $p<0.01$). Ortak Değerler ve Grup Aidiyeti boyutları birbirleriyle anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur ($r=0,46$, $p<0.01$).

Bu bulgular, sosyal sermaye alt boyutlarının birbirini destekleyen yapılar olduğunu ve özellikle stratejik güven, ortak değerler ve grup aidiyetinin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin bulunduğu aile ortamlarının güven, değer uyumu ve aidiyet duygusu açısından tutarlı bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. 5: Çok-Değişkenli Testler (Multivariate Tests)

Test	Etki	F	df (hyp)	df (err)	p-değeri	η^2_p
Pillai's Trace		164,32 ^b	4	188	< 0.001	0,78
Wilks' Lambda		164,32 ^b	4	188	< 0.001	0,78
Hotelling's Trace	3,50	164,32 ^b	4	188	< 0.001	0,78
Roy's Largest Root	3,50	164,32 ^b	4	188	< 0.001	0,78

Tablo 4.5'e göre, bütün çok-değişkenli testler, boyutlar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Özellikle Pillai's Trace değeri (0,78), beş boyutlu sosyal sermaye yapısının bireyler arasında anlamlı biçimde farklılaştığını ve toplam varyansın %77,8'inin bu boyutlardan kaynaklandığını göstermektedir ($p < 0,001$).

Tablo 4. 6: Mauchly'nin Küresellik Testi

Etki	Mauchly's W	χ^2	df	p-değeri	ϵ_{GG}	ϵ_{HF}	Lower-bound
Boyut	0,73	60,43	9	< 0,001	0,853	0,87	0,25

Tablo 4.6'ya göre, Mauchly'nin Küresellik Testi anlamlı çıkmıştır ($W : .73, \chi^2(9) : 60,43, p < 0,001$), yani varyanslar eşitliği varsayımı ihlal edilmiştir. Bu nedenle, Varyans analizlerinde Greenhouse–Geisser ($\epsilon : .85$) ve Huynh–Feldt ($\epsilon : 0,87$) düzeltmeleri uygulanmıştır.

Tablo 4. 7: Within-Subjects Etkileri (Düzeltilmeli Varyans)

Kaynak	Df	MS	F	p-değeri	η^2_p
Boyut	4 (1) ¹	51,43	247,91	< 0,001	0,57
Error	764 (191) ¹	0,21			

¹ Parantez içindeki df'ler, Greenhouse–Geisser düzeltmesine göredir ($4 \rightarrow 3,41$; $764 \rightarrow 651,63$).

Tablo 4.7'ye göre, tekrarlanan ölçüm Varyans analizi sonuçlarına göre, beş sosyal sermaye boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($F(3,41, 651,63) : 247,91, p < 0,001$). Kısmi eta kare değeri ($\eta^2_p : 0,57$), bu farkın oldukça güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. 8: Trend Kontrastları

Model	df	MS	F	p-değeri	η^2_p
Linear	1	18,41	109,19	< 0.001	0.36
Quadratic	1	109,10	468,38	< 0.001	0.71
Cubic	1	78,16	386,38	< 0.001	0.67
Order 4	1	0,05	0.22	0.64	0.001

Tablo 4.8'deki Trend analizleri, sosyal sermaye boyutları arasında anlamlı doğrusal ve kuadratik değişimlerin bulunduğunu göstermektedir. Özellikle kuadratik model, varyansın %71'ini açıklamakta olup en güçlü etkiyi sergilemektedir. Bu durum, bazı boyutlarda belirgin sıçramalar veya düşüşler olduğunu, değişimin basit

bir artış ya da azalıştan ibaret olmadığını ortaya koymaktadır. Dördüncü dereceye ilişkin model anlamlı çıkmamış ($p = 0,642$), dolayısıyla ileri düzey trend yapıları gözlemlenmemiştir.

Her bir sosyal sermaye boyutu için cinsiyete göre ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri Tablo 4.9’da sunulmuştur:

Tablo 4. 9: SSÖ-5B Ölçeğinin Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırmaları

Boyut	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p (2-tailed)
Stratejik Güven	Kadın	98	97,03	9509,00	4554,00	9019,00	-0,14	0,892
	Erkek	94	95,95	9019,00				
Genelleştirilmiş Güven	Kadın	98	101,79	9975,50	4087,50	8552,50	-1,35	0,177
	Erkek	94	90,98	8552,50				
Kurumsal Güven	Kadın	98	100,79	9877,50	4185,50	8650,50	-1,09	0,274
	Erkek	94	92,03	8650,50				
Ortak Değerler	Kadın	98	93,86	9198,00	4347,00	9198,00	-0,68	0,500
	Erkek	94	99,26	9330,00				
Grup Aidiyeti	Kadın	98	91,50	8967,00	4116,00	8967,00	-1,28	0,200
	Erkek	94	101,71	9561,00				

Tablo 4.9’da, sosyal sermayenin boyutları olan stratejik güven, genelleştirilmiş güven, kurumsal güven, ortak değerler ve grup aidiyeti düzeylerinin, cinsiyet değişkenine göre gösterdiği farklılıklar Mann-Whitney U testi aracılığıyla incelenmiştir. Kadın ve erkek katılımcıların beş farklı güven ve değer ölçeği ortalamalarına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini ortaya koymaktadır.

Tüm ölçeklerdeki p değerleri 0,05’ten büyük olduğundan, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

En düşük p değeri 0,177 ile Genelleştirilmiş Güven Ölçeği için görülmüştür; bu da istatistiksel anlamlılık eşiğinin altında değildir.

Z değerleri de sifıra oldukça yakın olup, gruplar arası farklılıkların düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Kadın ve erkek katılımcılar arasında stratejik güven, genelleştirilmiş güven, kurumsal güven, ortak değerler ve grup aidiyeti açısından anlamlı düzeyde bir farklılık yoktur.

Bağımsız örneklem t-testleri sonucunda ise, cinsiyetin hiçbir sosyal sermaye boyutunda anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür ($p > 0,05$).

Tablo 4. 10: Etki Büyüklükleri

Boyut	Cohen's d	Hedges' g	Glass's Δ	95% GA (Alt – Üst)
Stratejik Güven	0,58	0,58	0,57	-0,29 – 0,27
Genelleştirilmiş Güven	0,38	0,38	0,39	-0,13 – 0,44
Kurumsal Güven	0,57	0,57	0,52	-0,17 – 0,39
Ortak Değerler	0,55	0,56	0,56	-0,41 – 0,15
Grup Aidiyeti	0,59	0,60	0,54	-0,54 – 0,03

Tablo 4.10'a göre, etki büyüklükleri küçük–orta aralıktadır; ancak t-test sonuçlarının anlamsızlığı ($p > 0,05$) ile birlikte değerlendirildiğinde, cinsiyetin sosyal sermaye boyutları üzerinde pratik bir etkisi bulunmamaktadır. Hem varyans eşitliği hem de ortalamalar karşılaştırıldığında, Kadın ve Erkek veliler arasında tüm beş sosyal sermaye boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmemiştir. Etki büyüklükleri küçük olup, cinsiyete bağlı “pratik” olarak da kayda değer değişimler tespit edilmemiştir.

Aşağıda, katılımcıların " Stratejik Güven Ölçeği" puanlarının, farklı demografik özelliklere göre nasıl bir değişim gösterdiğini incelemek amacıyla gerçekleştirilen analizlerin bulguları sunulmaktadır. Sosyal sermayenin önemli bir bileşeni olan genelleştirilmiş güvenin bireylerin demografik profilleriyle ilişkisini anlamak, güvenin sosyal yapılar ve kişisel özellikler bağlamındaki yerini aydınlatmak açısından önem arz etmektedir. “Stratejik Güven Ölçeği” puanlarının (Stratejik_Güven_Ölçeği_OR) ebeveynlerin demografik özellikleriyle nasıl

değiştiğini görmek amacıyla yürütülen Çoklu Genel Doğrusal Model (Univariate GLM) (Burada tek bir bağımlı değişken (Stratejik Güven Ölçeği puanları) ve birden fazla bağımsız değişken (ebeveynlerin demografik özellikleri) söz konusu olduğundan), çıktısı verilmiştir.

(Düzeltilme: Modelde 52 serbestlik derecesi; Hata 139 serbestlik derecesi)

Tablo 4. 11: Stratejik Güven Puanlarının Demografik Faktörlere Göre Analizi

Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P Değeri	Kısmi η^2
Düzeltilmiş Model	23,60	52	0,45	1,57	0,020	0,37
Kesme (Intercept)	35,00	1	35,00	121,14	0,000	0,47
Cinsiyet	0,60	1	0,60	2,07	0,152	0,02
İkamet Türü	0,00	1	0,00	0,02	0,904	0,00
Medeni Durum	0,00	1	0,00	0,00	0,952	0,00
Çocuk Sayısı	0,10	5	0,02	0,07	0,997	0,00
Gelir Düzeyi	1,71	4	0,43	1,48	0,211	0,04
Anadil	0,85	2	0,42	1,47	0,234	0,02
Anne Mesleği	1,38	9	0,15	0,53	0,850	0,03
Baba Mesleği	4,91	13	0,38	1,31	0,215	0,11
Anne Eğitimi	1,87	6	0,31	1,08	0,379	0,04
Baba Eğitimi	1,22	6	0,20	0,70	0,649	0,03
Yaş Grubu	0,04	2	0,02	0,07	0,933	0,00
Hata	40,16	139	0,29			
Toplam	2 685,17	192				
Düzeltilmiş Toplam	63,76	191				

(Modeldeki tüm faktörler için hata varyansının gruplar arasında eşit olup olmadığını sınar)

$p < ,05 \rightarrow$ Varyans homojenliği varsayımı ihlal edilmiş; çıktılar bu duruma göre dikkatle yorumlanmalıdır.

Düzeltilmiş model anlamlıdır ($F(52, 139): 1,57; p = 0,020$) ve demografik değişkenler birlikte yaklaşık %37'sini açıklamaktadır ($\text{Adjusted } R^2 : 0,14$). Hiçbir demografik değişken "Stratejik Güven" puanlarında anlamlı fark yaratmamıştır ($p > 0,05$). En yüksek etki büyüklüğü (kısmi $\eta^2 : 0,11$) "Baba mesleği" için gözlenmiş, ancak istatistikî açıdan anlamlı değildir ($p = 0,215$).

Levene testi ($F : 2,72; p = 0,018$) sonucu gruplar arası hata varyansı homojen bulunmamıştır. Bu yüzden, post-hoc karşılaştırmalarda Games-Howell testi tercih edilmelidir.

Model genel olarak anlamlıdır; demografik değişkenler birlikte ele alındığında stratejik güven düzeylerinde farklılık yaratmaktadır. Ancak tek tek değişkenler anlamlı farklılık yaratmamaktadır. Bu, muhtemelen değişkenlerin birlikte etkileşimsel etkiler gösterdiği anlamına gelir. Levene testi varyans homojenliğini ihlal ettiğinden, klasik varyans analizi sonuçları tam güvenle yorumlanamaz. Bu nedenle Welch Varyans ya da Robust analizlerle desteklenmesi gerekir.

Etki büyüklüğü yüksek ($\eta^2 : 0,37$) olduğu için modelin açıklayıcı gücü dikkate değerdir.

4.2. Genelleştirilmiş Güven ve Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki

Aşağıda, katılımcıların "Genelleştirilmiş Güven Ölçeği" puanlarının, ebeveynlerin farklı demografik özelliklere göre nasıl bir değişim gösterdiğini incelemek amacıyla gerçekleştirilen analizlerin bulguları sunulmaktadır. Sosyal sermayenin önemli bir bileşeni olan genelleştirilmiş güvenin bireylerin demografik profilleriyle ilişkisini anlamak, güvenin sosyal yapılar ve kişisel özellikler bağlamındaki yerini aydınlatmak açısından önem arz etmektedir. "Genelleştirilmiş Güven Ölçeği" puanlarının ebeveynlerin demografik özellikleriyle nasıl değiştiğini görmek üzere yürütülen Çoklu Genel Doğrusal Model (Univariate GLM) (Ancak burada tek bir bağımlı değişken (Genelleştirilmiş Güven Ölçeği puanları) ve birden fazla bağımsız değişken (ebeveynlerin demografik özellikleri) söz konusu olduğundan), çıktıları sunulmaktadır.

(Düzeltilmiş model R^2 : 0,286; Adjusted R^2 : 0,02; Modelde 52 serbestlik derecesi; Hata 139 sd)

Genelleştirilmiş Güven puanlarının demografik faktörlere göre analizi Tablo 4.12’de sunulmuştur:

Tablo 4. 12: Genelleştirilmiş Güven Puanlarının Demografik Faktörlere Göre Analizi

Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P Değeri	Kısmi η^2
Düzeltilmiş Model	7,92	52	0,15	1,07	0,379	0,29
<i>Kesme (Intercept)</i>	20,29	1	20,29	141,86	0,000	0,51
Cinsiyet	0,05	1	0,05	0,31	0,576	0,00
İkamet Türü	0,02	1	0,023	0,16	0,690	0,00
Medeni Durum	0,16	1	0,16	1,14	0,288	0,01
Çocuk Sayısı	0,46	5	0,09	0,64	0,667	0,02
Gelir Düzeyi	0,42	4	0,11	0,73	0,570	0,02
Anadil	0,05	2	0,02	0,16	0,851	0,00
Anne Mesleği	1,75	9	0,19	1,36	0,212	0,08
Baba Mesleği	1,97	13	0,15	1,06	0,40	0,09
Anne Eğitimi	0,87	6	0,14	1,01	0,421	0,04
Baba Eğitimi	0,72	6	0,12	0,84	0,54	0,04
Yaş Grubu	0,20	2	0,10	0,69	0,50	0,01
Hata	19,88	139	0,14			
Toplam	1 318,55	192				
Düzeltilmiş Toplam	27,80	191				

Tablo 4. 13: Demografik Gruplar

Değişken	Kod	Açıklama	N
Cinsiyet	1	Kadın	98
	2	Erkek	94
İkamet Türü	1	Şehir	178
	2	İlçe	13
	3	Köy	1
Medeni Durum	1	Evli	184
	2	Boşanmış	7
	3	Diğer	1
Çocuk Sayısı	1	1 çocuk	17
	2	2 çocuk	103
	3	3 çocuk	58
	4	4 çocuk	11
	5	5 çocuk	2
	6	6 çocuk	1
Gelir Düzeyi	1	Düşük	10
	2	Ortanın altı	17
	3	Orta	116
	4	Ortanın üstü	39
	5	Yüksek	10
Anadil	1	(Kod 1)	80
	2	(Kod 2)	90
Yaş Grubu	1	26–35 Yaş	23

Değişken	Kod	Açıklama	N
	2	36–45 Yaş	141
	3	46–55 Yaş	28

4.2.1. Demografik Homojenlik:

Örnekleme, kentsel-orta sınıf ve yüksek eğitimli ebeveynlerden oluşmaktadır. Gelir düzeyi (%80 orta ve üzeri) ve eğitim seviyesi (%74 baba, %61 anne lisans+) homojen bir sosyo-ekonomik yapıyı yansıtmaktadır.

4.2.2. Cinsiyet ve Yaş Dağılımı:

Cinsiyet dağılımı dengelidir (Kadın: %51, Erkek: %49). Katılımcıların %73.4'ü 36-45 yaş aralığındadır (Medyan : 40). Bu durum, veli kitlesinin orta yetişkinlik döneminde yoğunlaştığını göstermektedir.

4.3.3. Mesleki Profil:

Babaların meslekleri orta sınıf kümelenmesi (öğretmen, memur, serbest) ile uyumludur. Annelerin %45'i çalışmamaktadır; bu, tek gelirli aile modelinin yaygınlığına işaret eder.

4.3.4. Çocuk Sayısı:

Katılımcıların %63'ü 1-2 çocuk sahibidir. Bu dağılım, Türkiye'deki demografik geçiş normlarına (düşük doğum oranı) paraleldir.

(Genelleştirilmiş Güven için hata varyansının eşitliği)

Not: $p = 0.784 \rightarrow$ Hata varyansı gruplar arasında eşittir, varsayım sağlanmıştır.

Düzeltilmiş model anlamlı değildir ($F(52, 139): 1,07; p = 0,379$) ve demografik değişkenler genelleştirilmiş güven puanlarının yalnızca %1,7'sini (Adjusted R^2) açıklamaktadır. Hiçbir demografik faktör genelleştirilmiş güven puanlarında anlamlı fark yaratmamıştır ($p > 0,05$). En yüksek etki büyüklüğü anne mesleğinde ($\eta^2 : 0,081$) gözlenmiş, ama istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = 0,212$). Levene testi sonucu ($F : 0,77; p = 0,78$) hata varyansı homojendir; Analiz tahminleri güvenilirdir.

Ailelerin demografik profili (cinsiyet, gelir, eğitim, meslek, vb.) genelleştirilmiş güven algısını anlamlı biçimde etkilememiştir. Bu durum, genelleştirilmiş güvenin kişisel özellikler ya da kültürel normlardan daha fazla etkilendiğini düşündürülebilir.

(Düzeltilmiş model R^2 : 0,42; Adjusted R^2 : 0,20; Modelde 52 serbestlik derecesi; Hata 139 sd)

Aşağıdaki tablolar katılımcıların " Kurumsal Güven Ölçeği" puanlarının, farklı demografik özelliklere göre nasıl bir değişim gösterdiğini incelemek amacıyla gerçekleştirilen analizlerin bulguları sunulmaktadır. "Kurumsal Güven Ölçeği" puanlarının velilerin demografik profiliyle nasıl farklılaştığını göstermek üzere yürütülen Çoklu Genel Doğrusal Model (Univariate GLM) (Ancak burada tek bir bağımlı değişken (Kurumsal Güven Ölçeği puanları) ve birden fazla bağımsız değişken (ebeveynlerin demografik özellikleri) söz konusu olduğundan), sonuçlarını özetlemektedir.

Tablo 4. 14: Kurumsal Güven Puanlarının Demografik Faktörlere Göre Analizi

Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p Değeri	Kısmi η^2
Düzeltilmiş Model	25,92	52	0,50	1,93	0,001	0.42
Kesme (Intercept)	12,53	1	12,53	48,61	0,000	0.26
Cinsiyet	0,32	1	0,32	1,23	0,269	0,01
İkamet Türü	0,06	1	0,06	0,24	0,627	0,00
Medeni Durum	0,02	1	0,02	0,07	0,788	0,00
Çocuk Sayısı	2,51	5	0,50	1,95	0,090	0,07
Gelir Düzeyi	5,14	4	1,29	4,99	0,001	0,13
Anadil	0,05	2	0,03	0,10	0,909	0,00
Anne Mesleği	4,65	9	0,52	2,01	0,043	0,12
Baba Mesleği	4,58	13	0,35	1,37	0,183	0,11
Anne Eğitimi	2,18	6	0,36	1,49	0,216	0,06
Baba Eğitimi	3,98	6	0,66	2,58	0,021	0,10
Yaş Grubu	1,22	2	0,61	2,37	0,097	0,03

Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p Değeri	Kısmi η^2
Hata	35,83	139	0,26			
Toplam	1 647,31	192				
Düzeltilmiş Toplam	61,75	191				

(Her değişkenin kategorileri ve gözlem sayıları)

Tablo 4. 15: Demografik Gruplar

Değişken	Kod	Açıklama	N
Cinsiyet	1	Kadın	98
	2	Erkek	94
İkamet Türü	1	Şehir	178
	2	İlçe	13
	3	Köy	1
Medeni Durum	1	Evli	184
	2	Boşanmış	7
	3	Diğer	1
Çocuk Sayısı	1	1 çocuk	17
	2	2 çocuk	103
	3	3 çocuk	58
	4	4 çocuk	11
	5	5 çocuk	2
	6	6 çocuk	1
Gelir Düzeyi	1	Düşük	10
	2	Ortanın altı	17
	3	Orta	116
	4	Ortanın üstü	39
	5	Yüksek	10
Anadil	1	(Kod 1)	80
	2	(Kod 2)	90
	3	(Kod 3)	22

(Kurumsal Güven için hata varyansının eşitliği)

$p = 0,619 \rightarrow$ Hata varyansı gruplar arasında eşittir, varsayım sağlanmıştır.

Düzeltilmiş model anlamlıdır (F(52, 139): 1,93; $p = 0,001$) ve demografik değişkenler kurumsal güven puanlarının %20,3'ünü (Adjusted R^2) açıklamaktadır.

Gelir Düzeyi (F:4,10; $p < 0,001$; $\eta^2 : 0,13$)

Anne Mesleği (F:2,01; $p = 0,043$; $\eta^2 : 0,12$)

Baba Eğitimi ($F:2,58$; $p = 0,021$; $\eta^2 :0,10$) Bu değişkenler arasında gelir düzeyinin en güçlü etkisi (%12,5 pay) vardır.

Levene testi sonucu ($F : 0,93$; $p = 0,619$) hata varyansı homojendir; modelin varsayımları korunmuştur.

Velilerin aile gelir düzeyi, annenin mesleği ve babanın eğitim düzeyi; kurumsal güven algısını anlamlı şekilde etkilemektedir. Özellikle yüksek gelirli ve yüksek eğitilmiş ebeveynlerin çocukları, devlet kurumlarına ve toplumsal düzenleyici mekanizmalara yönelik güven düzeyini artırmaktadır.

Bu bölümde, katılımcıların "Ortak Değerler Ölçeği"nden elde ettikleri puanların, sahip oldukları demografik özelliklere (örneğin eğitim durumu, yaş, cinsiyet ve gelir düzeyi) göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini anlamak amacıyla yapılan analizlerin bulgularına yer verilmiştir. "Ortak Değerler Ölçeği" puanlarının velilerin demografik profiliyle nasıl farklılaştığını göstermek üzere yürütülen Çoklu Genel Doğrusal Model (Univariate GLM) (Ancak burada tek bir bağımlı değişken (Ortak Değerler Ölçeği puanları) ve birden fazla bağımsız değişken (ebeveynlerin demografik özellikleri) söz konusu olduğundan), sonuçlarını özetlemektedir.

(Düzeltilmiş model $R^2 :0,36$; Adjusted $R^2 : 0,12$; Modelde 52 serbestlik derecesi; Hata 139 sd)

Ortak Değerler puanlarının demografik faktörlere göre analizi Tablo 4.16'te sunulmuştur:

Tablo 4. 16: Ortak Değerler Puanlarının Demografik Faktörlere Göre Analizi

Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p Değeri	Kısmi η^2
Düzeltilmiş Model	20,10	52	0,40	1,50	0,035	0,36
Kesme (Intercept)	39,16	1	39,16	144,37	0,000	0,51
Cinsiyet	0,35	1	0,35	1,28	0,260	0,01
İkamet Türü	0,58	1	0,58	2,12	0,147	0,02

Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p Değeri	Kısmi η^2
Medeni Durum	0,08	1	0,08	0,28	0,596	0,00
Çocuk Sayısı	0,93	5	0,19	0,68	0,637	0,02
Gelir Düzeyi	0,51	4	0,13	0,47	0,760	0,01
Anadil	0,13	2	0,07	0,23	0,792	0,00
Anne Mesleği	2,09	9	0,23	0,86	0,565	0,05
Baba Mesleği	6,82	13	0,52	1,93	0,031	0,15
Anne Eğitimi	2,05	6	0,34	1,26	0,281	0,05
Baba Eğitimi	0,32	6	0,05	0,20	0,977	0,01
Yaş Grubu	0,14	2	0,07	0,25	0,780	0,00
Hata	37,71	139	0,27			
Toplam	2 541,08	192				
Düzeltilmiş Toplam	58,70	191				

(Ortak Değerler için hata varyansının eşitliği)

$p = 0.302 \rightarrow$ Hata varyansı gruplar arasında eşittir, varsayım sağlanmıştır.

Düzeltilmiş model anlamlıdır ($F(52, 139) : 1,49; p = 0,035$) ve demografik değişkenler ortak değerler puanlarının %11,7'sini (Adjusted R^2) açıklamaktadır.

Baba Mesleği ($F:1,93; p = 0,03; \eta^2 : 0,15$). Bu değişken, velilerin “orta değerler” düzeyini en güçlü etkileyen demografik faktör olarak öne çıkmaktadır. Anne Mesleği ve Anne Eğitimi de orta düzeyde etki göstermektedir fakat anlamlılık sınırındadır ($p > 0,05$). Diğer değişkenlerin etkileri (cinsiyet, ikamet, gelir, çocuk sayısı vb.) anlamlı bulunmamıştır.

Levene testi sonucu ($F : 1,23; p = 0,30$) hata varyansı homojendir; modelin varsayımları korunmuştur.

4.3. Grup Aidiyeti ve Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki

Bu bölümde “Grup Aidiyeti Ölçeği” puanlarının velilerin demografik profiliyle nasıl farklılaştığı, Univariate GLM (Tek Değişkenli Genel Doğrusal Model) (Ancak burada tek bir bağımlı değişken (Grup Aidiyeti Ölçeği puanları) ve birden fazla bağımsız değişken (ebeveynlerin demografik özellikleri) söz konusu olduğundan), çıktılarıyla sunulmuştur. Modelde 52 serbestlik derecesi, hata teriminde 139 sd, düzeltilmiş $R^2 : 0.019$ ’dur.

(Düzeltilmiş model $R^2 : 0,286$; Adjusted $R^2 : 0,019$)

Demografik faktörlerin grup aidiyeti puanlarına etkisi Tablo 4.17’te sunulmuştur:

Tablo 4. 17: Demografik Faktörlerin Grup Aidiyeti Puanlarına Etkisi

Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p Değeri	Kısmi η^2
Düzeltilmiş Model	19,45	52	0,37	1,07	0,371	0,29
Kesme (Intercept)	27,07	1	27,07	77,45	0,000	0,36
Cinsiyet	1,64	1	1,64	4,70	0,032	0,03
İkamet Türü	0,26	1	0,26	0,73	0,393	0,01
Medeni Durum	0,10	1	0,10	0,29	0,594	0,00
Çocuk Sayısı	2,70	5	0,54	1,55	0,180	0,05
Gelir Düzeyi	1,53	4	0,38	1,09	0,362	0,03
Anadil	0,44	2	0,22	0,62	0,538	0,01
Anne Mesleği	1,21	9	0,13	0,39	0,941	0,02
Baba Mesleği	3,51	13	0,27	0,77	0,687	0,07
Anne Eğitimi	1,97	6	0,33	0,94	0,469	0,04
Baba Eğitimi	2,73	6	0,45	1,30	0,261	0,05
Yaş Grubu	0,10	2	0,05	0,15	0,864	0,00
Hata	48,58	139	0,35			

Kaynak	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p Değeri	Kısmi η^2
Toplam	2 672,64	192				
Düzeltilmiş Toplam	68,03	191				

(Grup Aidiyeti için hata varyansının gruplar arası eşitliği)

$p = 0,023 < 0,05 \rightarrow$ Hata varyansı eşit değil. VARYANS sonuçları yorumlanırken bu duruma dikkat edilmelidir.

Tablo 4. 18: Tanımlayıcı: Demografik Gruplar

Değişken	Kod	Açıklama	N
Cinsiyet	1	Kadın	98
	2	Erkek	94
İkamet Türü	1	Şehir	178
	2	İlçe	13
	3	Köy	1
Medeni Durum	1	Evli	184
	2	Boşanmış	7
	3	Diğer	1
Çocuk Sayısı	1	1 çocuk	17
	2	2 çocuk	103
	3	3 çocuk	58
	4	4 çocuk	11
	5	5 çocuk	2
	6	6 çocuk	1
Gelir Düzeyi	1	Düşük	10
	2	Ortanın altı	17
	3	Orta	116

Değişken	Kod	Açıklama	N
	4	Ortanın üstü	39
	5	Yüksek	10
Anadil	1	(kodlanmış)	80
	2		90
Yaş Grubu	1	26–35	23
	2	36–45	141
	3	46–55	28

Cinsiyet farkı: Kadınlarla erkekler arasında Grup Aidiyeti puanları bakımından anlamlı bir farklılaşma vardır ($F:4,70$; $p = .,032$; $\eta^2 : 0,03$). Erkek veliler, ortalama 3,76 ile kadınlardan (ortalama 3,61) bir miktar daha yüksek aidiyet hissi bildirmiştir.

İkamet, medeni durum, çocuk sayısı, gelir düzeyi, ebeveyn eğitimi vb. değişkenlerin etkileri istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Levene testi sonucu ($F : 2,57$; $p = 0,023$) hata varyansının gruplar arasında eşit olmadığını göstermektedir; bu durumda VARYANS’a alternatif olarak Games–Howell post-hoc veya eşitsiz varyanslı t-testleri tercih edilebilir.

Bu bulgular, cinsiyetin Grup Aidiyeti algısını anlamlı biçimde etkilediğini göstermektedir; diğer demografik faktörlerin etkisi ise istatistiksel olarak desteklenmemiştir.

Bu bölümde, BİLSEM öğrencilerinin ailelerine ait demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerin, öğrencilerin proje ve yarışmalara katılma durumları üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Sıralı Regresyon (Ordinal Regression) analizi sonuçları, her bir bağımsız değişkene özel olarak tablolar halinde sunulmuş ve bulgular betimlenmiştir.

4.4. Proje veya Etkinlik Katılımlarına İlişkin Analiz

Bu bölümde, katılımcıların çocuklarının çeşitli proje veya etkinliklere katılım düzeylerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Çocuğun akademik ve sosyal gelişiminde

proje ve etkinliklere katılımın önemi göz önüne alındığında, bu analiz, katılımcıların bu konudaki algılarını ve çocuklarının genel katılım profilini ortaya koymayı hedeflemektedir. Elde edilen veriler, ebeveynlerin çocuklarının bu tür faaliyetlere katılımlarını nasıl değerlendirdiğine dair bir perspektif sunmaktadır.

4.4.1. Cinsiyetin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisi

Proje veya etkinlik katılımına cinsiyetin etkisi Tablo 4.19’de sunulmuştur:

Tablo 4. 19: Cinsiyetin Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz

Kategori	B (Estimate)	Std. Hata	Wald	P
Kadın	0,01	0,46	0,00	0,979
Erkek	<i>Referans Kategorisi</i>			

Tablo 4.19’a göre, modeldeki diğer tüm değişkenler kontrol edildiğinde, velinin cinsiyetinin öğrencinin proje ve yarışmalara katılım düzeyi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamıştır ($p = 0,979$).

4.4.2. İkamet Edilen Yerin Öğrencinin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisi

Tablo 4. 20: İkamet Edilen Yerin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisine İlişkin Analiz

Kategori	B (Estimate)	Std. Hata	Wald	P
Şehir	1,87	3,35	0,31	0,577
İlçe	1,18	3,46	0,12	0,733
Köy	<i>Referans Kategorisi</i>			

Tablodaki bulgular, ailenin ikamet ettiği yer türünün (Şehir, İlçe, Köy) öğrencinin proje ve yarışmalara katılımı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermektedir ($p > 0,05$).

4.4.3. Anadilin Öğrencinin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisi

Anadilin öğrencinin proje veya etkinliklere katılımına etkisi tablo 4.21’de sunulmuştur.

Tablo 4. 21: Anadilin Öğrencinin Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz

Kategori B (Estimate)	Std. Hata	Wald	p
Türkçe -0,54	0,74	0,53	0,467
Zazaca 0,75	0,67	1,25	0,264
Kürtçe	Referans Kategorisi		

Tablo 4.21’e göre velinin anadilinin, diğer değişkenler kontrol edildiğinde, öğrencinin proje katılım düzeyini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilemediği saptanmıştır ($p > 0,05$).

4.4.4. Yaş Grubunun Öğrencinin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisi

Yaş grubunun öğrencinin proje veya etkinlik katılımına etkisi Tablo 4.22’de sunulmuştur:

Tablo 4. 22: Velinin Yaş Grubunun Öğrencinin Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz

Kategori	B (Estimate)	Std. Hata	Wald	P
26-35 Yaş	-0,55	0,97	0,32	0,571
36-45 Yaş	0,58	0,64	0,80	0,370
46-55 Yaş	Referans Kategorisi			

Tablo 4.22’e göre, velinin yaş grubunun, öğrencinin proje ve yarışmalara katılımı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcı olmadığı bulunmuştur ($p > 0,05$).

4.4.5. Baba Eğitim Durumunun Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi

Baba eğitim durumunun proje veya etkinlik katılımına etkisine ilişkin analiz sonucu Tablo 4.23’da sunulmuştur:

Tablo 4. 23: Baba Eğitim Durumunun Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz

Kategori	B (Estimate)	Std. Hata	Wald	P
İlkokul	-6,78	2,15	9,95	0,002
Ortaokul	-6,04	2,15	7,90	0,005
Lise	-4,95	1,83	7,31	0,007
Yüksek Okul	-4,71	1,70	7,64	0,006
Üniversite	-1,83	1,40	1,71	0,191
Yüksek Lisans	-,35	1,39	0,06	0,800
Doktora	<i>Referans Kategorisi</i>			

Tablo 4.23’a göre, babanın eğitim düzeyi, öğrencinin proje katılımını istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü bir şekilde etkilemektedir. Referans kategorisi olan "Doktora" ile karşılaştırıldığında, "İlkokul" ($p = 0,002$), "Ortaokul" ($p = 0,005$), "Lise" ($p = 0,007$) ve "Yüksek Okul" ($p = 0,006$) mezuniyeti, katılım düzeyinin daha düşük olma olasılığını anlamlı şekilde artırmaktadır. "Üniversite" ve "Yüksek Lisans" düzeylerinin ise "Doktora" düzeyinden anlamlı bir farkı bulunmamıştır.

4.4.6. Anne Eğitim Durumunun Öğrencinin Proje Veya Etkinliklere Katılımına Etkisi

Anne eğitim durumunun öğrencinin proje katılımına etkisine ilişkin analiz Tablo 4.24’de sunulmuştur:

Tablo 4. 24: Anne Eğitim Durumunun Proje veya Etkinliklere Katılımına Etkisine İlişkin Analiz

Kategori	B (Estimate)	Std. Hata	Wald	p
İlkokul	-2,649	2,300	1,326	0,249
Ortaokul	-4,579	2,310	3,931	0,047
Lise	-3,563	2,222	2,570	0,109
Yüksek Okul	-2,879	2,193	1,723	0,189
Üniversite	-1,949	2,118	0,846	0,358
Yüksek Lisans	-1,043	2,077	0,252	0,616
Doktora	<i>Referans Kategorisi</i>			

Tablo 4.24'ye göre, anne eğitim durumunun etkisi incelendiğinde, sadece "Ortaokul" ($p = 0,047$) mezuniyetinin, referans kategorisi olan "Doktora"ya kıyasla proje katılımını anlamlı düzeyde düşürdüğü görülmektedir. Diğer eğitim seviyelerinin anlamlı bir etkisi saptanmamıştır.

4.4.7. Baba Mesleğinin Öğrencinin Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi

Baba meslek durumunun öğrencinin proje veya etkinliklere katılımına etkisine ilişkin analiz sonucu Tablo 4.25'de sunulmuştur:

Tablo 4. 25: Babanın Mesleğinin Öğrencinin Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz

Kategori	B (Estimate)	Std. Hata	Wald	P
Akademisyen	4,73	4,28	1,22	0,270
Öğretmen	3,56	3,82	0,87	0,352
Sağlık Çalışanı	3,18	3,88	0,67	0,413

... (Diğer meslekler) ...

Diğer Meslekler Referans Kategorisi

Tablo 4.25'e göre, babanın meslek kategorilerinin hiçbirinin, diğer değişkenler kontrol edildiğinde, öğrencinin proje katılımı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı bulunmuştur (tüm p değerleri $>0,05$).

4.4.8. Kardeş Sayısının Öğrencinin Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi

Kardeş sayısının öğrencinin proje veya etkinliklere katılımına etkisi Tablo 4.26'de sunulmuştur:

Tablo 4. 26: Çocuk Sayısının Öğrencinin Proje veya etkinlik Katılımına Etkisine İlişkin Analiz Tahminleri

Kategori	B (Estimate)	Std. Hata	Wald	p
Bir	2,33	3,62	0,42	0,519
İki	1,64	3,53	0,22	0,642
... (Diğer sayılar)	...	...	...	...
Altı ve Üzeri	Referans Kategorisi			

Tablo 4.26'ye göre, ailedeki çocuk sayısının, öğrencinin proje ve yarışmalara katılım düzeyi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

4.4.9. Ailenin Gelir Düzeyinin Öğrencinin Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi

Aile gelir düzeyinin öğrencinin proje veya etkinlik katılımına etkisi Tablo 4.27'te sunulmuştur:

Tablo 4. 27: Ailenin Gelir Düzeyinin Proje Katılımına Etkisine İlişkin Analiz Tahminleri

Kategori	B (Estimate)	Std. Hata	Wald	P
----------	--------------	-----------	------	---

Düşük	-3,31	1,62	4,16	0,041
Ortanın Altı	-3,56	1,39	6,52	0,011
Orta	-2,43	1,11	4,83	0,028
Ortanın Üstü	-2,20	1,14	3,72	0,054
Yüksek	<i>Referans Kategorisi</i>			

Tablo 4.27'e göre, ailenin gelir düzeyi, proje katılımını anlamlı şekilde yordamaktadır. Referans kategorisi olan "Yüksek" gelire kıyasla, "Düşük" ($p = 0,041$), "Ortanın Altı" ($p = 0,011$) ve "Orta" ($p = 0,028$) gelir düzeyleri, katılımın daha düşük olma olasılığını anlamlı ölçüde artırmaktadır. "Ortanın Üstü" gelir düzeyinin etkisi ise anlamlılık sınırındadır ($p = 0,054$).

4.4.10. Anne Mesleğinin Öğrencinin Proje Veya Etkinlik Katılımına Etkisi

Anne mesleğinin öğrencinin proje veya etkinliklere katılımına etkisi Tablo 4.28'te gösterilmiştir:

Tablo 4. 28: Annenin Mesleğinin Proje veya Etkinlik Katılımına Etkisine İlişkin Analiz

Kategori	B (Estimate)	Std. Hata	Wald	P
Öğretmen	-3,88	1,86	4,36	0,037
Avukat	-8,41	4,29	3,85	0,050
Özel Sektör	-4,55	2,29	3,94	0,047
Çalışmıyor	-4,73	1,79	6,99	0,008

Diğer meslekler ve referanslar anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.28'e göre, anne mesleği, proje katılımı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Özellikle annenin "Çalışmıyor" olması ($p = 0,008$), "Öğretmen" ($p = 0,037$) veya "Özel Sektör"de ($p = 0,047$) çalışıyor olması, referans kategorilerine kıyasla daha düşük katılım olasılığı ile ilişkilendirilmiştir.

Yapılan kapsamlı Sıralı Regresyon analizi neticesinde, öğrencinin proje ve yarışmalara katılım düzeyini; velinin cinsiyeti, ikamet yeri, anadili, yaşı, babanın mesleği ve çocuk sayısı gibi değişkenlerin anlamlı bir şekilde etkilemediği görülmüştür. Buna karşın, babanın eğitim durumu, annenin eğitim durumu, ailenin gelir düzeyi ve annenin mesleği gibi ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel sermayesini yansıtan değişkenlerin, proje ve yarışmalara katılım üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve önemli yordayıcılar olduğu tespit edilmiştir.

Babanın eğitim düzeyi, öğrenci katılımını en güçlü yordayan faktördür. Eğitim seviyesi düştükçe, katılım olasılığı da anlamlı şekilde düşmektedir.

Tablo 4. 29: Babanın Eğitim Düzeyinin Öğrenci Katılımı Üzerindeki Etkisi (Referans Grup: Doktora)

Babanın Eğitim Düzeyi	Etki Yönü	p değeri	Yorum
Doktora (Referans)	↑	—	En yüksek katılım
Üniversite / Yüksek Lisans	—	>0.05	Anlamlı fark yok
Lise	↓	0.007	Anlamlı düşüş
Ortaokul	↓	0.005	Anlamlı düşüş
İlkokul	↓	0.002	Anlamlı düşüş

Baba eğitim düzeyi, öğrenci katılımını en güçlü yordayan faktördür. Eğitim seviyesi düştükçe katılım olasılığı anlamlı şekilde azalmaktadır. Bu bulgu, baba diplomasının yalnızca bir belge değil; aynı zamanda çocuğa aktarılan vizyon, motivasyon ve akademik habitus olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. 30: Aile Gelir Düzeyinin Öğrenci Katılımı Üzerindeki Etkisi (Referans Grup: Yüksek Gelir)

Aile Gelir Düzeyi	Etki Yönü	p değeri	Yorum
Yüksek Gelir (Referans)	↑	—	En yüksek katılım
Ortanın Üstü Gelir	—	0.054	Sınırdan anlamlı

Orta Gelir	↓	0.028	Anlamalı düşüş
Ortanın Altı Gelir	↓	0.011	Anlamalı düşüş
Düşük Gelir	↓	0.041	Anlamalı düşüş

Aile geliri, eğitsel fırsatlara erişimde kritik bir eşiği temsil etmektedir. Projeler için gerekli materyaller, yarışma katılım masrafları ve destekleyici kurslar gibi unsurlar, ekonomik sermayeyi başarıya giden doğrudan bir araç haline getirmektedir.

5. BÖLÜM SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen temel bulgular tezin kuramsal çerçevesi ve ilgili literatür doğrultusunda yorumlanmış; elde edilen sonuçların ortaya koyduğu anlamlar tartışılmış, gelecek çalışmalara ve politika yapıcılara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Sermayenin Gölgesindeki Yetenek: Bingöl BİLSEM Örneğinde Sosyal Yeniden Üretim Mekanizmaları

Özel yetenekli öğrencileri tespit ederek onların potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), özü itibarıyla bireysel liyakat ve yeteneği ödüllendiren kurumlar olarak tasavvur edilir. Ancak bu araştırmanın ortaya koyduğu en temel ve sarsıcı bulgu, bu idealin, ailenin sahip olduğu sermaye türlerinin belirleyici gücü altında önemli ölçüde dönüştüğüdür. Bingöl BİLSEM özelinde yürüttüğümüz bu çalışma, öğrencilerin proje ve yarışma gibi rekabetçi ve ek çaba gerektiren eğitim faaliyetlerine katılım düzeylerinin, velinin cinsiyeti, yaşı veya ikamet ettiği yer gibi demografik özelliklerinden ziyade, doğrudan doğruya ailenin kültürel ve ekonomik sermayesi tarafından şekillendirildiğini istatistiksel olarak kanıtlamaktadır. Diğer tüm değişkenlerin etkisi dışlandığında dahi, babanın eğitim seviyesinin, aile gelirinin ve annenin mesleki konumunun bu denli güçlü yordayıcılar olarak öne çıkması, başarının sadece bireysel bir yetenek öyküsü olmadığını altını kalın çizgilerle çizmektedir.

Bu sonuç, sosyoloji literatüründe Pierre Bourdieu'nün (1986) geliştirdiği sermaye ve yeniden üretim kuramıyla diyalog kurmak için sağlam bir zemin sunmaktadır. Bourdieu, eğitim sisteminin, toplumsal hiyerarşide tarafsız bir hakem

gibi görünmesine rağmen, aslında belirli bir kültürel sermayeyi ve bu sermayenin beraberinde getirdiği "habitus"u (toplumsal olarak edinilmiş yatkınlıklar ve davranış kalıpları) ödüllendirdiğini ileri sürer. Araştırmamızın bulguları, bu teorik önermenin Bingöl özelinde somut bir yansımasıdır. Yüksek eğitilmiş bir babanın varlığı, çocuğa sadece bilgi aktarımı sağlamaz; aynı zamanda akademik başarının değerli olduğu, entelektüel merakın teşvik edildiği, proje yapmanın veya bir yarışmaya hazırlanmanın "normal" ve "beklenen" bir faaliyet olarak görüldüğü bir aile habitusu oluşturur. Benzer şekilde, yüksek gelir düzeyi (ekonomik sermaye), bu süreçler için gerekli olan materyallere, kurslara, teknolojiye ve hatta zaman kaynağına erişimi kolaylaştırarak kültürel sermayenin başarıya dönüşmesini mümkün kılar. Dolayısıyla, BİLSEM'e seçilmiş olmak bir başlangıç noktası ise, bu başlangıç noktasından ne kadar ileri gidilebileceği, büyük ölçüde ailenin çocuğa sunduğu bu sermaye donanımına bağlı görünmektedir.

Bu bağlamda, James Coleman'ın (1988) aile içindeki sosyal sermaye kavramı da bulgularımızı tamamlayıcı bir perspektif sunmaktadır. Coleman'a göre ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu güçlü ilişkiler, eğitimlerine dair beklentileri ve onlara sağladığı destek mekanizmaları, çocuğun beşerî sermayesinin gelişiminde kritik öneme sahiptir. Araştırmamız, bu aile içi sosyal sermayenin de aslında diğer sermaye türlerinden bağımsız olmadığını göstermektedir. Yüksek eğitilmiş ve gelirli ebeveynlerin, çocuklarının eğitim süreçlerine daha bilinçli ve etkin bir şekilde dahil olması, okul-aile iletişimini daha güçlü kılması ve gerekli kaynakları mobilize etmesi daha olasıdır. Diğer bir deyişle, kültürel ve ekonomik sermaye, aile içinde etkili bir sosyal sermayenin de zeminini hazırlamaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma, BİLSEM gibi kurumların, farkında olmadan, mevcut toplumsal avantajları pekiştiren bir arena işlevi görebileceği riskine işaret etmektedir. Yetenek, bir tohum ise, bu tohumun filizlenip serpileceği toprağın kalitesini belirleyen en önemli faktör, ailenin sahip olduğu sermaye birikimidir. Tartışmamızın ilerleyen bölümlerinde, bu ana bulgunun farklı boyutları ve sosyal sermayenin diğer türleriyle olan ilişkisi daha derinlemesine ele alınmıştır.

5.2. Babanın Eğitimi: Kurumsallaşmış Kültürel Sermayenin Aktarımı ve Etkisi

Araştırmamızda öğrenci katılımını etkileyen faktörler arasında babanın eğitim düzeyinin bu denli ezici bir istatistiksel güçle öne çıkması, üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir başka önemli bulgudur. Bu durum, basit bir istatistiksel korelasyonun ötesinde, ailenin kültürel sermayesinin nesiller arası aktarımının ne denli katmanlı ve etkili mekanizmalarla işlediğini gözler önüne sermektedir. Analiz sonuçları, babanın eğitim seviyesi ile öğrencinin proje ve yarışmalara katılımı arasında doğrusal ve keskin bir ilişki olduğunu göstermiştir. Babanın "Doktora" seviyesindeki eğitimine kıyasla, "Üniversite" ve "Yüksek Lisans" dışındaki tüm alt eğitim kademelerinin, öğrenci katılımını istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde etkilediği görülmüştür. Bu etkinin, eğitim seviyesi düştükçe (örneğin İlkokul'a doğru) artan bir eğilim göstermesi, kültürel sermayenin yoksunluğunun yarattığı dezavantajın katlanarak büyüdüğünü düşündürmektedir.

Bu bulguyu Bourdieu'nün kavramlarıyla derinleştirmek mümkündür. Babanın diploması, Bourdieu'nün terminolojisiyle bir "kurumsallaşmış kültürel sermaye" göstergesidir. Bu diploma, sadece bir kâğıt parçası değil, toplum tarafından tanınan, meşruiyet ve prestij atfedilen bir belgedir. Ancak asıl etki, bu kurumsallaşmış formun arkasındaki "cisimleşmiş kültürel sermaye"den kaynaklanır. Yüksek eğitilmiş bir baba, yıllar süren akademik sosyalleşme süreciyle edindiği dilsel becerileri, analitik düşünme yatkınlığını, bilgiye erişim ve bilgiyi işleme yöntemlerini, soyut kavrayış yeteneğini ve entelektüel merakı bir yaşam biçimi olarak benimser. Bu "cisimleşmiş" sermaye, aile içindeki gündelik etkileşimler, sohbetler, tartışmalar ve hatta evdeki kütüphane gibi "nesneleşmiş kültürel sermaye" unsurları aracılığıyla çocuğa aktarılır. Çocuk, akademik dilin ve bilimsel düşünme biçiminin doğal olduğu bir ortamda sosyalleşir. Böyle bir ailede, bir proje üzerinde çalışmak veya bir yarışmaya hazırlanmak, dışsal bir ödev veya zorunluluk olmaktan çıkıp, ailenin habitusunun bir parçası, içselleştirilmiş ve değer verilen bir eylem haline gelir.

Nitekim bu kültürel sermaye, çocuğun sosyal sermaye ağlarını da doğrudan besler. Yüksek eğitilmiş bir baba, kendi mesleki ve sosyal çevresi aracılığıyla (diğer akademisyenler, öğretmenler, uzmanlar vb.) çocuğunun ihtiyaç duyabileceği bilgi kaynaklarına, mentorluk imkanlarına veya doğru yönlendirmelere daha kolay erişim

sağlayabilir. Bu, sermaye türlerinin birbirini nasıl desteklediğinin ve bir avantajlar zinciri oluşturduğunun somut bir örneğidir. Dolayısıyla, babanın eğitim düzeyi değişkeni, bu araştırmada sadece bir demografik veri olarak değil, aynı zamanda çocuğun eğitim hayatını çok boyutlu olarak şekillendiren, ona hem zihinsel araçlar hem de sosyal ve materyal olanaklar sunan bir sermaye jeneratörü olarak işlev görmektedir. Bu etkinin BİLSEM gibi seçkin bir kurumda bile bu denli belirleyici olması, eğitimde fırsat eşitliği tartışmalarının ne kadar merkezinde yer aldığını bir kez daha teyit etmektedir.

5.3. Ekonomik Sermayenin Varlığı ve Yokluğu: Fırsat Eşitliği Söyleminin Sınırları

Kültürel sermayenin, özellikle babanın eğitimi aracılığıyla ne denli belirleyici olduğunu ortaya koyduktan sonra, tartışmanın bu aşamasında, onunla sıklıkla iç içe geçen ve birbirini besleyen ekonomik sermayenin rolünü mercek altına almak zorunludur. Nitekim araştırmamızın bulguları, ailenin gelir düzeyinin, öğrencinin proje ve yarışmalara katılımı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu açıkça göstermektedir. Model, "Yüksek" gelir düzeyindeki ailelere kıyasla, "Orta", "Ortanın Altı" ve "Düşük" gelir gruplarındaki öğrencilerin bu tür faaliyetlere katılım olasılığının anlamlı derecede daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, BİLSEM gibi kurumlarda zekâ ve yeteneğin ön plana çıktığı varsayılsa da, bu potansiyelin işlenmesi ve somut bir başarıya dönüştürülmesi sürecinde maddi kaynakların vazgeçilmez bir zemin oluşturduğunu teyit etmektedir.

Ekonomik sermayenin etkisi iki temel düzeyde kendini göstermektedir. İlk ve en doğrudan düzey, materyal kaynaklara erişimdir. Proje hazırlama süreçleri genellikle kaliteli bir bilgisayar, hızlı internet bağlantısı, lisanslı yazılımlar, çeşitli maket malzemeleri, bilimsel deney setleri veya zengin bir başvuru kütüphanesi gibi unsurları gerektirir. Benzer şekilde, ulusal veya uluslararası yarışmalara hazırlanmak, çoğu zaman özel kurslara, atölye çalışmalarına veya bu alanda uzmanlaşmış öğretmenlerden destek almaya bağlı olabilir. Düşük ve orta gelirli aileler için bu tür harcamalar, aile bütçesi üzerinde ciddi bir yük oluştururken, yüksek gelirli aileler için bunlar kolaylıkla karşılanabilir, olağan yatırımlardır. Dolayısıyla, tüm öğrencilerin aynı yetenek düzeyinde olduğu varsayılsa bile, başlangıç çizgisindeki bu ekonomik farklılık, yarışın daha en başında adil olmayan bir yapıya bürünmesine neden olmaktadır.

Bundan da önemlisi, ekonomik sermayenin dolaylı ve belki de daha derin olan etkisidir. Bourdieu'nün (1986) işaret ettiği gibi, ekonomik sermaye, diğer sermaye türlerine dönüştürülebilme potansiyeliyle kritik bir önem taşır. Yeterli ekonomik sermayeye sahip bir aile, çocuğunu kültürel etkinliklere (tiyatro, konser, müze gezileri) götürerek, yurt dışı seyahatleri organize ederek veya çeşitli hobiler edinmesini sağlayarak onun cisimleşmiş kültürel sermayesini zenginleştirebilir. Aynı zamanda, belirli sosyo-ekonomik statüye sahip muhitlerde yaşamak veya belirli sosyal kulüplere üye olmak, çocuğun ve ailenin, kendileri gibi yüksek sermayeye sahip diğer ailelerle bağ kurmasını sağlayarak sosyal sermaye ağlarını genişletir. Diğer bir deyişle, para sadece materyal satın almaz; aynı zamanda kültürel ufuk ve sosyal çevre de satın alabilir. Bu noktada, BİLSEM tarafından sunulan "fırsat", tüm öğrenciler için kâğıt üzerinde eşit görünse de, bu fırsatı değerlendirme ve ondan azami faydayı sağlama kapasitesi, ailenin ekonomik gücüyle doğrudan orantılı hale gelmektedir. Bu durum, eğitimde fırsat eşitliği söyleminin, toplumsal yapının temelindeki ekonomik eşitsizlikler göz ardı edildiğinde ne denli kırılgan hale geldiğinin altını çizmektedir.

5.4. Annenin Rolü: Eğitim, Meslek ve "Görünmez" Sermaye

Tartışmamızın önceki bölümlerinde babanın eğitimi ve ailenin genel gelir düzeyi gibi baskın sermaye türlerinin belirleyiciliği ortaya konulmuşken, bu bölümde, resmin bütünlüğü açısından kritik bir öneme sahip olan annenin rolünü daha yakından incelemek gerekmektedir. Araştırmamızın bulguları, annenin eğitim ve meslek hayatının, öğrencinin akademik katılımı üzerinde babaninkinden daha farklı, daha nüanslı ancak yine de son derece anlamlı mekanizmalarla işlediğini göstermektedir. Bu durum, aile içi sermaye dinamiklerinin cinsiyet rolleri ve toplumsal beklentilerle nasıl iç içe geçtiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Öncelikle, annenin eğitim düzeyinin etkisini ele aldığımızda, babanın eğitim düzeyinde gözlemlediğimiz keskin ve doğrusal etkinin burada tekrarlanmadığını görürüz. Modelimizde, annenin eğitim seviyesinin, referans kategorisi olan "Doktora"ya kıyasla yalnızca "Ortaokul" düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir negatif tesir ürettiği saptanmıştır. Bu, ilk bakışta annenin eğitiminin daha az önemli olduğu şeklinde yorumlanabilir; ancak daha derin bir okuma, babanın "kurumsallaşmış kültürel sermayesinin" (diplomasının) ailenin toplumsal statüsünü tanımlamada hala daha baskın bir rol oynadığına işaret ediyor olabilir. Bununla birlikte, annenin meslekî

durumuna ilişkin bulgular, annenin etkisinin farklı bir kanaldan, özellikle sosyal sermaye ve habitus aktarımı üzerinden ne kadar kritik olduğunu ortaya koymaktadır.

Nitekim modelin en çarpıcı bulgularından biri, annenin "Çalışmıyor" olmasının, öğrencinin proje ve yarışmalara katılımını en güçlü ve en anlamlı şekilde ($p = .008$) düşüren faktörlerden biri olmasıdır. Bu bulgu, ekonomik sermayenin azalması (tek gelirli hane) ile açıklanabilecek olsa da mesele bundan daha derindir. Çalışma hayatının dışında olan bir anne, profesyonel çevrelerin sağladığı güncel bilgi akışından, yeni fırsatlardan ve farklı sosyal ağlardan (köprü kurucu sosyal sermaye) büyük ölçüde mahrum kalabilir. Bu durum, çocuğunu yönlendirebileceği yarışmalar veya projeler hakkındaki farkındalığını sınırlayabilir. Ayrıca, annenin "Öğretmen" ($p = .037$) veya "Özel Sektör"de ($p = .047$) çalışıyor olmasının dahi, belirli referans kategorilerine kıyasla negatif bir tesir göstermesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir paradokstur. Bu durum, bu meslek gruplarındaki annelerin yoğun çalışma temposu nedeniyle çocuklarının bu tür zaman alıcı ve ek çaba gerektiren faaliyetlerine yeterli enerjiyi ayıramamasıyla ilgili olabilir. Özellikle öğretmen annelerin, okulun formel müfredatına ve sınav başarısına odaklanarak, müfredat dışı ancak geliştirici olan bu tür faaliyetleri ikinci plana atma eğiliminde olmaları da muhtemel bir açıklamadır.

Sonuç olarak, annenin rolü, çocuğun eğitim hayatında sadece bir "destek" unsuru olmanın ötesinde, kendi başına bir sermaye kaynağıdır. Annenin eğitim seviyesi dolaylı bir zemin hazırlarken, onun çalışma hayatının içinde aktif bir aktör olup olmaması ve mesleğinin niteliği, çocuğun erişebildiği sosyal ağları, edindiği dünya görüşünü ve akademik hedeflerine yönelik motivasyonuna doğrudan tesir etmektedir. Annenin profesyonel kimliği, çocuğa bir rol model sunmanın yanı sıra, ailenin dış dünyaya açılan pencerelerini ve bu pencerelerden giren fırsatların niteliğini de belirleyen "görünmez" bir sermaye işlevi görmektedir.

Elbette, tartışmanın beşinci kısmı, önceki bölümlerin analitik devamı olarak, tezinizdeki sosyal sermaye bulgularını ve teorik yansımalarını ele alacak şekilde aşağıda sunulmuştur.

5.5. Sosyal Sermaye Profili: Güçlü İç Güven, Zayıf Dışa Açılım ve Fırsatların Sınırı

Araştırmamızda ailelerin kültürel ve ekonomik sermayelerinin öğrenci katılımı üzerindeki belirleyici rolünü ortaya koyduktan sonra, bu sermayelerin toplumsal

alandaki yansımalarını ve işleyiş biçimini anlamak için ailelerin genel sosyal sermaye profillerini incelemek, tartışmayı bir üst seviyeye taşımaktadır. Nitekim tezin bulgular bölümünde sunulan betimsel istatistikler, araştırmaya katılan BİLSEM velilerinin sosyal sermaye yapısına dair dikkat çekici bir ikilemi gözler önüne sermektedir: Bir yanda aile, yakın çevre ve benzer gruplara yönelik oldukça yüksek bir "Stratejik Güven" ve "Grup Aidiyeti"; diğer yanda ise yabancılara veya genel olarak topluma yönelik belirgin ölçüde düşük bir "Genelleştirilmiş Güven". Bu durum, Robert Putnam'ın (2000) kavramsallaştırmasıyla ifade edildiğinde, örneklem grubunun bağlayıcı (bonding) sosyal sermayesinin çok güçlü, ancak köprü kurucu (bridging) sosyal sermayesinin ise zayıf olduğunu göstermektedir.

Bağlayıcı sosyal sermaye, bireylerin kendileri gibi olanlarla, yani homojen gruplar (aile, akraba, yakın komşular, hemşeriler) içinde kurdukları sıkı, güvene dayalı ilişkileri ifade eder. Araştırmamızdaki velilerin yüksek stratejik güven ve grup aidiyeti puanları, çocukları için sağlam bir duygusal ve manevi "güvenlik ağı" oluşturduklarını düşündürmektedir. Bu içe dönük ve güçlü bağlar, zor zamanlarda dayanışmayı artırır, aile içi normların ve değerlerin çocuğa aktarılmasını kolaylaştırır ve öğrenciye aidiyet hissi vererek psikolojik bir sağlamlık kazandırır. Bu, şüphesiz, öğrencinin temel istikrarı için pozitif bir unsurdur. Ancak madalyonun diğer yüzü, bu kapalı devre güven ağlarının potansiyel risklerini barındırmaktadır.

Zayıf köprü kurucu sosyal sermaye, yani farklı sosyo-ekonomik ve kültürel arka planlara sahip insanlarla ve gruplarla bağ kurma konusundaki eksiklik, öğrencinin ufkunu ve erişebileceği fırsatları ciddi anlamda sınırlama potansiyeli taşır. Güçlü iç bağlara sahip ancak dışa kapalı bir aile, kendi "yankı odası" içinde kalma, farklı bakış açılarından ve yeni bilgi akışlarından mahrum kalma riskiyle karşı karşıyadır. Proje ve yarışmalar gibi rekabetçi alanlarda başarı, genellikle farklı disiplinlerden, farklı kurumlardan ve farklı düşünce yapılarından gelen insanlarla etkileşime geçmeyi, onlardan haberdar olmayı ve onlarla iş birliği yapmayı gerektirir. Düşük genelleştirilmiş güvene sahip bir aile, çocuğunu bu tür "yabancı" ve "farklı" ortamlara girmesi için teşvik etmekte daha tereddütlü olabilir veya bu ortamların varlığından dahi haberdar olmayabilir. Dolayısıyla, BİLSEM öğrencilerinin aileleri, çocuklarına bir yandan güçlü bir destek ve dayanışma ortamı sunarken, diğer yandan zayıf dışa açılımları nedeniyle onları potansiyel fırsatların zenginliğinden istemeden de olsa uzak

tutuyor olabilirler. Bu durum, öğrencinin sahip olduğu yeteneği yerel ve sınırlı bir çevrenin ötesine taşımasını engelleyen görünmez bir bariyer işlevi görebilir.

5.6. Kurumsal Güvenin Toplumsal Statüyle İlişkisi

Araştırmamızın ortaya koyduğu sosyal sermaye profili, sadece bireyler arası (yatay) ilişkilere değil, aynı zamanda bireylerin devlet ve kurumlarla kurduğu (dikey) ilişkilere de ışık tutmaktadır. Nitekim tezin bulgular bölümünde, ailelerin "Kurumsal Güven" düzeylerinin; babanın eğitim durumu, annenin mesleği ve özellikle de ailenin gelir düzeyi gibi sosyo-ekonomik statü göstergeleriyle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Yüksek statüye sahip ailelerin, devlete ve onun kurumlarına (eğitim, adalet, siyaset vb.) daha fazla güven duyma eğiliminde olması, bu güvenin soyut bir değerden ziyade, bireyin toplumsal yapı içindeki konumuyla ve sistemden elde ettiği faydayla yakından ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Bu bulgu şu şekilde yorumlanabilir: Yüksek eğitilmiş, profesyonel meslek sahibi ve yüksek gelirli bireyler, mevcut toplumsal ve ekonomik düzenin genellikle kazananları ve faydalancılarıdır. Eğitim sisteminde diplomaları değer görmüş, mesleki hayatta statü kazanmış ve ekonomik sistemde refah düzeylerini artırmışlardır. Dolayısıyla, kendilerine bu avantajları sağlayan mevcut kurumsal yapının işleyişine, kurallarına ve meşruiyetine daha fazla inanmaları ve güvenmeleri rasyonel bir beklentidir. Diğer bir deyişle, sistem kimin için "işliyorsa", o kişiler sisteme daha fazla güvenir. Buna ek olarak, yüksek kültürel sermaye, karmaşık bürokratik ve kurumsal yapılarla nasıl başa çıkılacağına dair bilgi ve beceriyi de beraberinde getirir. Haklarını bilmek, yasal süreçleri anlayabilmek ve kurumsal dilden anlamak, bireyin kendini sisteme karşı daha yetkin ve daha az çaresiz hissetmesini sağlar; bu da güveni pekiştiren bir unsurdur. Bu durumun BİLSEM öğrencileri üzerindeki yansıması önemlidir. Kurumlara güven duyan bir aile, okul yönetimine, öğretmenlere ve eğitim sisteminin geneline daha pozitif ve iş birliğine açık bir tavırla yaklaşacaktır. Bu yapıcı ilişki, okul-aile iş birliğini güçlendirerek öğrencinin eğitim ortamından daha fazla fayda sağlamasına olanak tanırken, kurumlara karşı güvensizlik duyan bir ailenin okula karşı daha mesafeli veya şüpheli bir tutum sergilemesi, öğrencinin eğitim hayatına dolaylı olarak olumsuz yansıyabilir.

5.7. "Anlamsız" Değişkenlerin Anlamı: Sermayenin Maskeleyiği Gerçeklik

Bilimsel bir araştırmada, istatistiksel olarak anlamlı bulunan ilişkiler kadar, anlamlı bir ilişki bulunamayan durumlar da teorik açıdan aydınlatıcıdır. Yürüttüğümüz kapsamlı Sıralı Regresyon modelinde, öğrencinin proje ve yarışmalara katılımı üzerinde velinin cinsiyeti, ikamet yeri, anadili, yaşı ve ailedeki çocuk sayısı gibi demografik değişkenlerin anlamlı bir yordayıcı güçlerinin olmadığı tespit edilmesi, ilk bakışta şaşırtıcı görünebilir. Ancak bu "anlamsızlık", aslında araştırmanın ana argümanını daha da güçlendiren kritik bir bulgudur. Bu durum, söz konusu demografik özelliklerin kendi başlarına tesirsiz olduğu anlamına gelmez; daha ziyade, bu özelliklerin potansiyel etkilerinin, modele dahil edilen çok daha güçlü açıklayıcılar olan kültürel ve ekonomik sermaye değişkenleri tarafından "örtüldüğünü" veya soğurulduğunu gösterir.

Diğer bir deyişle, regresyon analizi, değişkenler arasındaki en temel ve en doğrudan ilişkiyi ortaya çıkarmaya çalışır. Örneğin, basit bir karşılaştırmada şehirde yaşayan öğrencilerin katılımı daha yüksek görünebilir. Ancak modelimize hem ikamet yerini hem de ebeveyn eğitimi dahil ettiğimizde, asıl belirleyici faktörün "şehirde yaşamak" değil, şehirde yaşayanların genellikle daha yüksek eğitim düzeyine sahip olması olduğunu görürüz. Model, bu iki değişken arasındaki sahte (spurious) ilişkiyi ayırıştırarak, tesirin asıl kaynağının kültürel sermaye olduğunu gösterir ve ikamet yeri değişkenini anlamsız kılar. Benzer şekilde, babanın mesleği de tek başına incelendiğinde anlamlı olabileceken, o meslek için gereken eğitim seviyesi (yani kültürel sermaye) modele girdiğinde, mesleğin kendi başına ek bir açıklayıcı gücü kalmamaktadır.

Bu bulgular, toplumsal olguları açıklarken yüzeysel demografik kategorilerin ötesine geçmemiz gerektiğini göstermektedir. Mesele, velinin kadın ya da erkek olması değil; o velinin sahip olduğu eğitimsel birikim ve mesleki statüdür. Mesele, şehirde ya da köyde yaşamak değil; o lokasyonun bireye sunduğu ve bireyin sahip olduğu ekonomik ve kültürel olanaklardır. Dolayısıyla, modelin bu demografik değişkenleri anlamsız bulması, aslında sosyal ve ekonomik sermayenin, diğer tüm kimlik ve statüleri gölgede bırakacak kadar temel ve belirleyici bir güç olduğunun en net kanıtıdır. Bu, sermayenin, diğer toplumsal farklılıkları nasıl kendine tabi kıldığını

ve eşitsizlikleri hangi temel mekanizmalar üzerinden yeniden ürettiğini anlamamız açısından kilit bir bulgudur.

5.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Her bilimsel çalışmada olduğu gibi, bu araştırmanın da sonuçlarını değerlendirirken göz önünde bulundurulması gereken birtakım sınırlılıkları mevcuttur. Bu sınırlılıkları belirtmek, çalışmanın bulgularını geçersiz kılmak yerine, onların hangi çerçevede ve ne ölçüde genellenebileceğini anlamak açısından bilimsel bir sorumluluktur. Araştırmanın ilk ve en temel sınırlılığı, örneklem yapısından kaynaklanmaktadır. Bu çalışma, yalnızca Bingöl ilindeki Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden öğrenci aileleri ile yürütülmüştür. BİLSEM aileleri, genel nüfusa kıyasla çocuklarının eğitime daha duyarlı, daha yüksek beklentilere sahip ve belirli bir sosyo-ekonomik düzeyin üzerinde olma eğilimindedir. Dolayısıyla, burada gözlemlenen sermaye dinamiklerinin ve bunların etkilerinin, Türkiye'deki tüm öğrenci popülasyonuna veya farklı okul türlerindeki (örneğin meslek liseleri, imam hatip liseleri veya standart anadolu liseleri) öğrencilere genellenmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırmanın tek bir şehir (Bingöl) ile sınırlı olması, bulguların farklı sosyo-kültürel ve ekonomik yapılara sahip metropoller veya diğer bölgeler için ne ölçüde geçerli olduğu sorusunu açıkta bırakmaktadır. İkinci olarak, araştırmanın nicel (quantitative) araştırma desenine dayanması bir diğer sınırlılıktır. Kullanılan anket ve ölçekler, sermaye türleri ile öğrenci katılımı arasında *ilişkinin varlığını ve gücünü* istatistiksel olarak ortaya koymada başarılı olsa da bu ilişkinin arkasındaki *süreçleri, mekanizmaları ve anlamları* derinlemesine anlamada yetersiz kalmaktadır. Örneğin, yüksek eğitilmiş bir babanın çocuğuna tam olarak *nasıl ve hangi söylemlerle* destek olduğu, aile içindeki gündelik yaşam pratiklerinin bu süreci nasıl şekillendirdiği gibi sorular, ancak nitel araştırma yöntemleriyle cevaplanabilir. Son olarak, çalışmanın kesitsel (cross-sectional) bir desene sahip olması, neden-sonuç ilişkisi kurmamızı engellemektedir. Veriler anlık bir durumu yansıttığı için, sermaye birikiminin zaman içinde öğrenci katılımını nasıl etkilediğini veya bu katılımın sermayeyi nasıl dönüştürdüğünü görmek mümkün olmamıştır.

6. ÖNERİLER

6.1. Politika ve Uygulamaya Yönelik Öneriler

Bu araştırmanın bulguları, sadece akademik bir tartışma sunmakla kalmayıp, aynı zamanda Türkiye'deki eğitim politikalarına, özellikle de özel yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik somut adımlar atılması için bir çağrı niteliği taşımaktadır. Bulgulardan hareketle, eğitimde fırsat eşitliğini söylemden eyleme geçirmek adına aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

6.1.1. BİLSEM'ler İçin "Sermaye Destek Programları" Oluşturulması:

Araştırma, BİLSEM'e girmenin yeterli olmadığını, kurum içindeki fırsatlardan yararlanmanın büyük ölçüde aile sermayesine bağlı olduğunu göstermiştir. Bu durumu dengelemek adına, Millî Eğitim Bakanlığı ve BİLSEM idareleri tarafından, düşük ekonomik ve kültürel sermayeye sahip ailelerin çocuklarına yönelik proaktif destek programları oluşturulmalıdır. Bu programlar kapsamında; proje materyalleri, yarışma katılım ücretleri, ulaşım masrafları gibi giderler için maddi destek fonları kurulmalı ve bu desteklerin öğrencileri rencide etmeyecek, ayırtırmayacak mekanizmalarla sunulması sağlanmalıdır.

6.1.2. Aktif Mentorluk ve Rehberlik Sistemlerinin Güçlendirilmesi:

Okul rehberlik servisleri ve öğretmenler, sadece genel yönlendirmeler yapmak yerine, dezavantajlı arka plandan gelen öğrencileri aktif olarak tespit ederek onlara özel mentorluk yapmalıdır. Bu mentorluk, öğrencinin potansiyeline uygun proje ve yarışmaları bulmasından başvuru süreçlerinde ona yardımcı olmaya, ihtiyaç duyduğu akademik ve sosyal kaynaklara ulaşmasını sağlamaya kadar geniş bir yelpazeyi kapsamalıdır. Okul, ailenin sağlayamadığı kültürel ve sosyal sermaye boşluğunu dolduracak bir köprü işlevi görmelidir.

6.1.3. Köprü Kurucu Sosyal Sermayenin Okul Tarafından İnşa Edilmesi:

Araştırmada tespit edilen "düşük genelleştirilmiş güven" ve "zayıf köprü kurucu sermaye" sorununa yönelik olarak, BİLSEM'ler bilinçli bir şekilde network oluşturma merkezleri haline getirilmelidir. Farklı üniversitelerden akademisyenlerin, farklı sektörlerden profesyonellerin, sanatçıların ve bilim insanlarının düzenli olarak öğrencilerle buluşacağı kariyer günleri, atölye çalışmaları ve seminerler

düzenlenmelidir. Bu etkinlikler, öğrencilerin kendi kapalı aile ve çevre ağlarının dışına çıkarak yeni ufuklarla ve farklı rol modelleriyle tanışmasını sağlayacaktır.

6.2.Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

Bu çalışma, Bingöl özelinde önemli bulgular sunmakla birlikte, sosyal sermaye ve eğitim ilişkisi alanında cevaplanmayı bekleyen yeni soruları da beraberinde getirmiştir. Gelecekte bu alanda yapılacak çalışmalara yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

6.2.1. Nitel ve Karma Yöntemli Çalışmalar:

Bu araştırmanın nicel bulgularını derinleştirmek amacıyla, farklı sermaye düzeylerine sahip ailelerle derinlemesine mülakatlar ve etnografik gözlemler içeren nitel çalışmalar tasarlanmalıdır. Bu tür çalışmalar, sermayenin aile içinde nasıl aktarıldığını, ebeveyn-çocuk arasındaki diyalogları ve motivasyon süreçlerini daha yakından anlamamızı sağlayacaktır.

Çalışmayan anneler için gelecekte yapılacak çalışmalar için derinlemesine nitel araştırmalarla zenginleştirilebilir. Özellikle annelerin mesleki durumunun, öğrencilerin proje ve yarışma katılım motivasyonuna etkisini anlamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler, odak grup çalışmaları ve yaşam öyküsü anlatıları kullanılabilir. Böylece yalnızca ekonomik etkiler değil, aynı zamanda sosyal sermaye aktarımı, profesyonel ağlara erişim ve rol model olma süreçleri de daha bütüncül şekilde incelenebilir. Bu tür çalışmalar, çalışmayan annelerin profesyonel ve sosyal yaşamlarının çocukların eğitimsel fırsat evrenini nasıl şekillendirdiğini, katılım engellerini ve potansiyel destek mekanizmalarını daha net ortaya koyarak, politika ve uygulama önerileri geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

6.2.2. Boylamsal (Longitudinal) Araştırmalar:

BİLSEM'e yeni başlayan bir öğrenci kohortunun, mezun olana kadar belirli aralıklarla takip edildiği boylamsal çalışmalar, sermaye etkisinin zaman içindeki değişimini görmek açısından paha biçilmez veriler sunacaktır. Okulun etkisi zamanla ailenin etkisinin önüne geçmekte midir, yoksa aradaki makas daha da açılmakta mıdır? Bu soru, ancak boylamsal bir desenle cevaplanabilir.

6.2.3. Karşılaştırmalı Araştırmalar:

Bu araştırmanın bulgularının genellenebilirliğini test etmek için, çalışmanın farklı bağlamlarda tekrar edilmesi faydalı olacaktır. Örneğin, farklı coğrafi bölgelerdeki (örn: İstanbul vs. Van) BİLSEM'ler arasında veya farklı okul türleri (BİLSEM vs. standart devlet okulu) arasında yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar, sermaye dinamiklerinin farklı kurumsal ve toplumsal yapılarda nasıl işlediğini gösterecektir.

6.2.4. Farklı Sermaye Türlerine Odaklanan Çalışmalar:

Gelecek araştırmalar, bu çalışmada daha sınırlı ele alınan "sembolik sermaye" veya "dijital sermaye" gibi yeni sermaye türlerinin, özellikle günümüz eğitim süreçlerindeki rolünü inceleyebilir. Ayrıca, "köprü kurucu sosyal sermayenin" hangi mekanizmalarla ve ne tür fırsatlara erişim sağladığını özel olarak ele alan çalışmalar da alana önemli katkılar sunacaktır.

KAYNAKÇA

Akçaoğlu, A., & Suveren, Y. (2022). Pierre Bourdieu'nün Siyaset Sosyolojisi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*. <https://doi.org/10.26650/sj.2022.42.2.0024>

Akıllı, N., Başer, A. A., Dilek, Z., & Akıllı, Y. (2024). Sosyal Sermaye Ve Eğitim: Okullarda Sosyal Sermayenin Önemi. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 58–68. <https://doi.org/10.xxxx/yyyy>

Ateş, M. (2017). Bilim Ve Sanat Merkezlerinde Görev Yapan Türkçe Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(42), 211. <https://doi.org/10.21764/efd.70905>

Aytar, A. (2023). *Özel Yetenekli Öğrencilerin Akademik Başarısızlık Süreçlerinde Sosyal Sermaye* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

Başaran, N., & Develi, A. (2023). Toplumsal Bir Güç Olarak Sosyal Sermayenin Etkisi: Mamak Ve Çankaya İlçelerinde Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 26(1), 139-154. <https://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.1181776>

Baykal, Ş., & Gürbüz, S. (2016). Sosyal sermaye ve bireyler arası güven ilişkisinin sosyal ağ analizi ile incelenmesi. *İş Ve İnsan Dergisi*, 3(2), 77. <https://doi.org/10.18394/iid.40348>

Bolat, H. (2020). Üstün Zekalı Ve Yetenekli Öğrencilerin Bilim Ve Sanat Merkezindeki Ve Okuldaki Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Metaforik Algıları. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 1135-1144. <https://doi.org/10.18506/anemon.647705>

Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (2015). *Yeniden üretim: Eğitim sistemine ilişkin bir teori* (A. Yılmaz, Çev.). Heretik Yayıncılık.

Bourdieu, P. (1977). *Outline Of A Theory Of Practice*. Cambridge University Press.

Bourdieu, P. (1983). Ökonomisches Kapital, kulturelles Kapital, soziales Kapital. In R. Kreckel (Ed.), *Soziale Ungleichheiten* (pp. 183–198). Göttingen: Otto Schwartz & Co.

Bourdieu, P. (1986). The Forms Of Capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook Of Theory And Research For The Sociology Of Education* (Pp. 241-258). Greenwood.

Büyüklükmen, A. Y. (2015). Sosyal Sermaye Ve Ölçülmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 10, 45–52.

Coşar Canlier, E. (2024). Genel Güven Ve Yaşam Memnuniyeti: Sosyal Sermaye Ve Refah İlişkisi (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.

Coleman, J. S. (1988). İnsan Sermayesinin Oluşturulmasında Sosyal Sermaye. *American Journal Of Sociology*, 94, S95-S120.

Coleman, J. S. (1990). *Sosyal teorinin temelleri*. Harvard Üniversitesi Yayınları.

Çabar, S. (2022). *Pierre Bourdieu Ve Sermaye Türleri: Sosyolojik Bir Okuma* [Yüksek Lisans Tezi, Hakkari Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.

Dika, S. L., & Singh, K. (2002). Applications Of Social Capital İn Educational Literature: A Critical Synthesis. *Review of Educational Research*, 72(1), 31-60.

Durkheim, É. (1893). *The division of labor in society*. Free Press.

Elçiçek, Z., & Avcı, Y. (2022). Investigation Of The Effect Of Teachers' Cultural And Social Capital Qualifications On Their Professional Performance. *E-International Journal Of Educational Research*. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1171472>

Eker, H. (2019). Eğitimde Fırsat Ve İmkân Eşitliğine Farklı Bir Bakış. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-17. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.468124>

ERBAY>, M. and Aktan, O. (2022). Examination of creative personality traits of gifted students according to some variables. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(3), 1151-1168. <https://doi.org/10.37217/tebd.1147945>

Erdem, S. (2015). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Süreçlerinde Kültürel Ve Sosyal Sermaye: Ankara BİLSEM Örneği (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilimdalı, Ankara.

Etcheverry, E., Clifton, R. A., & Roberts, L. W. (2001). Social capital and educational success: A study of undergraduate students in the Faculty of Education.

Field, J. (2003). *Social capital*. Routledge.

Fukuyama, F. (1995). *Güven: Sosyal Erdemler Ve Refahın Yaratılması* (Çev. M. Özdemir). Free Press.

Gelekçi, K., & Meçik, O. (2021). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Göç Hareketlerinde Sosyal Sermaye Etkisi: İzmir Ve İstanbul Örneği. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0(80), 199-229. <https://doi.org/10.26650/jspc.2021.80.001740>

Güleç, F. (2019). *Sosyo-ekonomik sermayenin eğitim başarısına etkisi: Bourdieu sosyolojisi ekseninde bir değerlendirme* (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). YÖK Tez Merkezi.

Güney, A., & Çelik, E. (2019). Sosyal Sermaye İle İşsizlik Kaygısı Arasındaki İlişki: Atatürk Üniversitesi İİBF Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *İstanbul İktisat Dergisi*, 103-131. <https://doi.org/10.26650/istjecon2019-0005>

Günkör, C., & Özdemir, M. Ç. (2017). Sosyal sermaye ve eğitim ilişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(1), 70-90.

Helliwell, J. F., & Putnam, R. D. (1999). *Education and social capital* (Working Paper No. 7121). National Bureau of Economic Research. <https://www.nber.org/papers/w7121>

Israel, G. D., Beaulieu, L. J., & Hartless, G. (2001). The influence of family and community social capital on educational achievement. *Rural Sociology*, 66(1), 43–68

Jourdain, A., & Naulin, S. (2020). *Sosyolojiye giriş: Kavramlar, yazarlar, eserler* (T. Yıldız, Çev.). Heretik Yayıncılık.

Kahraman, İ. (2016). Sosyal Sermayeyi Geliştirmeye Yönelik Etkinliklerin Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Düzeyine Etkisinin İncelenmesi (Doktora Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Kantaroğlu, B. (2023). Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden İlkokul Öğrencilerinin Mühendislik Bilgi Düzeyleri Ve Stem Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelemesi. *Turkish Journal Of Primary Education*, 8(2), 66-85. <https://doi.org/10.52797/tujped.1395432>

Karaca, N. Ç. (2023). Öğretmenlerin Psikolojik Ve Sosyal Sermaye İle Yenilikçilik İklimi Algıları Arasındaki İlişkiler (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karataş, İ., & Seki, İ. (2017). Sosyal Sermaye Ve Bölgesel Kalkınma İlişkisi: Aksaray Örneği. *Ege Akademik Bakış*, 17(1). <https://doi.org/10.21121/Eab.2017123471>

Kaysılı, A. (2020). *Kültürel sermaye ve eğitim ilişkisi: Sosyolojik bir değerlendirme*. Eğitim Bilimleri Dergisi, 12(2), 85–102.

Kılıç, Ş. and Özkan, T. (2022). A Study On Educational Technology Self-Efficiency Of BiLsem Teachers. *Uluslararası Eğitim Bilim Ve Teknoloji Dergisi*, 8(3), 165-190. <https://doi.org/10.47714/Uebt.1173885>

Koç, R., & Oğuztürk, B. (2019). Sosyal sermaye ve inovasyonun belirleyicileri: Düzce ili için bir inceleme. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 2272-2296. <https://doi.org/10.15869/itobiad.573319>

Levent, A. (2020). Bilim ve sanat merkezlerinde eğitim: mevcut durum ve politika önerileri.. <https://doi.org/10.26414/pn016>

Levi, M. (1996). Sosyal ve sosyal olmayan sermaye: Robert Putnam'ın Demokrasi İş Başında adlı eserine dair bir değerlendirme. *Politics & Society*, 24(1), 45–55.

Lin, N. (2001). *Social capital: A theory of social structure and action*. Cambridge University Press.

Lin, N. (1999). Sosyal sermayenin ağ kuramını inşa etmek. *Connections*, 22(1), 28–51.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2022). BİLSEM öğrenci tanılama ve yerleştirme kılavuzu. *Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü*. [https://orgm.meb.gov.tr/#8203::contentReference\[oaicite:0\]{index:0}](https://orgm.meb.gov.tr/#8203::contentReference[oaicite:0]{index:0})

Narayan, D., & Parker, D. (1999). *Bonds and bridges: Social capital and poverty*. World Bank.

Newton, K. (2001). Güven, sosyal sermaye, sivil toplum ve demokrasi. *Uluslararası Siyasal Bilim İncelemesi*, 22(2), 201–214.

Plagens, G. K. (2011). Sosyal sermaye ve eğitim: Öğrenci ve okul performansı için sonuçlar. *E&C/Education & Culture*, 27(1), 40–46.

Polat, S. (2015). Turizmin kayıp halkası: "Sosyal sermaye". *Journal of International Social Research*, 8(40), 766-766. <https://doi.org/10.17719/jisr.20154013957>

Putnam, R. D. (1993). *Demokrasiyi işletmek: Modern İtalya'da sivil gelenekler*. Princeton University Press.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

Putnam, R. D. (2001). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

Putnam, R. D. (2007). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137–174. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x>

Rogošić, S., & Baranović, B. (2016). Social capital and educational achievements: Coleman vs. Bourdieu. *CEPS Journal*, 6(2), 81–100.

Rothstein, B., & Stolle, D. (2003). Sosyal sermaye, tarafsızlık ve refah devleti: Kurumsal bir yaklaşım. M. Hooghe & D. Stolle (Ed.), *Sosyal Sermaye Üretmek* içinde (s. 191–210). Palgrave Macmillan.

Rothstein, B., & Stolle, D. (2008). The state and social capital: An institutional theory of generalized trust. *Comparative Politics*, 40(4), 441–459.

Swartz, D. (2011). *Kültür ve iktidar: Pierre Bourdieu'nün sosyolojisi* (Çev. A. S. Aktaş). İstanbul: İletişim Yayınları.

Şahin, H. and ZORLU, A. (2022). Türkiye’de özel yetenekli bireyleri tanılama süreci ve tanılamada kullanılan yöntemler. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 863-885. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788454>

Şen, C., & Mert, İ. (2019). Sosyal sermayenin kurumsal, kaynak bağımlılığı ve işlem maliyeti kuramları cephesinden algılanışı. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(2), 163-178. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.582053>

Şimşek, B. (2024). *Üstün yetenekli çocukların lise giriş sınavında ebeveynlerin kültürel ve sosyal sermaye etkisi* (Yüksek lisans tezi), Düzce Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.

Uçar, M. E. (2016). Sosyal sermaye ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Humanities and Educational Research (IJOHER)*,

Uslu, E. M. (2022). Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlilikleri, Sosyal Beceri Düzeyleri ve Sosyal Sermaye Birikimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Çanakkale.

Uslu, E. M. (2022). *Bourdieu’nün sermaye kuramı bağlamında ortaöğretim öğrencilerinin kültürel sermaye düzeyleri ve eğitim başarıları ilişkisi* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Uslaner, E. M. (2002). The moral foundations of trust. Cambridge University Press.

Ümit, E. (2022). Kişilerarası ilişkilerde sürdürülebilirlik, sosyal medya ve metaverse. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 761-782.

Yalçın, G. and Kan, A. (2021). Bilim ve sanat merkezlerine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 166-178. <https://doi.org/10.48174/buaad.42.2>

Yarcı, S. (2011). Pierre Bourdieu’da sosyal sermaye kavramı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(1), 1-xx.

Yıldırım, H. (2017). Bilim şenliklerinin ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerine etkisi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 81-101. <https://doi.org/10.24315/trkefd.364050>

Wacquant, L. J. D. (1992). Bir yansıtıcı sosyolojiye doğru: Pierre Bourdieu ile bir atölye çalışması. *Sosyolojik Kuram*, 10(1), 37-46.

Wacquant, L. J. D. (2008). *Şehir dışlanmışları: Gelişmiş marjinallik üzerine karşılaştırmalı bir sosyoloji*. Polity.

Woolcock, M. (1998). Sosyal sermaye ve ekonomik kalkınma: Kuramsal bir sentez ve politika çerçevesine doğru. *Theory and Society*, 27(2), 151–208.

Woolcock, M., & Narayan, D. (2000). Social capital: Implications for development theory, research, and policy. *The World Bank Research Observer*, 15(2), 225-249.

Woolcock, M. (2001). The place of social capital in understanding social and economic outcomes. *Isuma: Canadian Journal of Policy Research*, 2(1), 11-17.

7. EKLER

EK-7.1: Veli Bilgilendirme Yazısı

Sayın Veli,

Aşağıdaki anketin amacı, hazırlamakta olduğum yüksek lisans tezi için bilgi toplamaktır. Ankete katılmanız mecburi olmayıp, isterseniz anketi geri iade edebilirsiniz.

Ankette iki kısım bulunmaktadır. 1. kısım kişisel ve eğitimsel durumunuzla, 2. kısım ailenizin Sosyal Sermaye durumu ile ilgilidir. Ankete vereceğiniz cevaplar bilimsel amaçlar doğrultusunda gruplandırılarak, yalnızca bu araştırmada kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. Bu yüzden, anketin herhangi bir yerine, sizin veya çocuğunuzun/çocuklarınızın ismini/isimlerini yazmayınız. Araştırmanın sağlıklı bir şekilde sonuçlanması, anketteki ifadelere vereceğiniz cevaplara bağlı olduğundan, cevaplarınızın gerçekleri yansıtmaları çok önemlidir. Ankette yer alan soruları içtenlikle ve hassasiyetle cevaplandırmanız temennisiyle, ilgi ve yardımlarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Nurettin ASLAN

Bingöl Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD

Yüksek Lisans Öğrencisi

EK-7.2: Demografik Bilgiler

1. Lütfen, aşağıda sizin için geçerli olan bilgileri yazınız.

☐Öğrencinin annesiyim

☐Öğrencinin babasıyım

Annesi ya da babası değilseniz diğer yakınlığınız belirtiniz:

2. Memleketinizi yazınız:

3. Bingöl'de ikamet ettiğiniz süreyi belirtiniz:

4. İkamet ettiğiniz yer türünü, aşağıdaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz.

☐Köy ☐İlçe ☐Şehir ☐Diğer:

5. İkamet ettiğiniz mahalle/semtin adını yazınız:

6. Anadilinizi aşağıdaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz.

☐Türkçe ☐Zazaca ☐Kürtçe ☐Diğer:

7. Yaş grubunuz aşağıdaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz.

☐25 yaş ve altı ☐26-35 yaş arası ☐36-45 yaş arası ☐46-55 yaş arası ☐56 ve üzeri

8. Medeni durumunuzu aşağıdaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz.

☐Bekar ☐Evli ☐Eşi vefat etmiş ☐Boşanmış

9. Çocuğun babasının mezun olduğu okul seviyesini/programı aşağıdaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz.

☐İlkokul ☐Ortaokul ☐Lise ☐Yüksek okul ☐Üniversite ☐Yüksek lisans

☐Doktora ☐Diğer:

10. Çocuğun annesinin mezun olduğu okul seviyesini/programı aşağıdaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz.

☐İlkokul ☐Ortaokul ☐Lise ☐Yüksek okul ☐Üniversite ☐Yüksek lisans

☐Doktora ☐Diğer:

11. Annenin yaptığı işi yazınız veya ev hanımı ise belirtiniz:

12. Baba çalışıyor ise yaptığı işi yazınız veya çalışmıyor ise belirtiniz:

13. Oturduğunuz ev hakkında doğru olan bilgiyi aşağıdaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz.

☐Lojman ☐Kira ☐Kendimin ☐Aile bireylerinin

14. Ailenize ait gelir düzeyi ile ilgili düşüncenizi, aşağıdaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtiniz.

☐Düşük ☐Ortanın altı ☐Orta ☐Ortanın üstü ☐Yüksek

15. Çocuk sayınızı yazınız:

16. Sadece BİLSEM’e devam eden çocuğunuzun/çocuklarınızın yaşlarını aşağıya yazınız.

1. Çocuk:

2. Çocuk:

3. Çocuk:

17. BİLSEM’e devam eden çocuğunuzun/çocuklarınızın BİLSEM’e girdiği yılı aşağıya yazınız.

1. Çocuk:

2. Çocuk:

3. Çocuk:

18. BİLSEM’e devam eden çocuğunuzun/çocuklarınızın 2024-2025 öğretim senesinde gittiği okul/okulların adlarını aşağıya yazınız.

1. Çocuk:

2. Çocuk:

3. Çocuk:

19. BİLSEM’e devam eden çocuğunuzun/çocuklarınızın 2024-2025 öğretim senesi sınıf seviyesi/seviyelerini aşağıya yazınız.

1. Çocuk:

2. Çocuk:

3. Çocuk:

20. Çocuğunuzun/Çocuklarınızın BİLSEM’de kayıtlı olduğu programı aşağıya yazınız.

1. Çocuk:

2. Çocuk:

3. Çocuk:

21. Çocuğunuzun proje, yarışma ve çeşitli etkinliklere katılma durumu?

☐Düşük ☐Ortanın altı ☐Orta ☐Ortanın üstü ☐Yüksek

EK-7.3: Stratejik Güven Ölçeği

Açıklama: Aşağıda, tanıdığımız kişilerle ilişkilerimiz hakkında bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadeleri okuyarak her bir ifadeye katılma derecenizi ilgili sütuna (X) işaret koyarak belirtiniz. Bazı ifadelerin size tam olarak uygun olmadığını düşünebilirsiniz ama yine de size en yakın seçeneği işaretleyiniz. LÜTFEN hiçbir maddeyi boş bırakmayınız

No	Ölçek Maddeleri	Bana Hiç Uygun Değil	Bana Uygun Değil	Bana Kısmen Uygun	Bana Uygun	Bana Tamamen Uygun
1	Dostlarımla rahatlıkla bir işe girerim					
2	Bir yardıma ihtiyacım olduğunda rahatlıkla dostlarımı ararım					
3	Dostlarımla dostlarına güvenirim					
4	Dostlarım benden rahatlıkla yardım ister					
5	Dostlar olarak birbirimize yardım edeceğimiz konusunda eminizdir					
6	Dostlarım, bir fırsat çıktığında benim de ondan yararlanmam için ellerinden geleni yaparlar					
7	Dostlarımla tavsiye ettiği kişi benim için önemlidir					
8	Bir kurumda bir sorunla karşılaştığımda o kurumdaki dostlarımla bana yardım edeceğinden eminim					
9	Dostlarımla bana işi düştüğünde elimden geleni yaparım					

EK:7.4: Genelleştirilmiş Güven Ölçeği

Açıklama: Aşağıda, tanıdığımız kişilerle ilişkilerimiz hakkında bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadeleri okuyarak her bir ifadeye katılma derecenizi ilgili sütuna (X) işaret koyarak belirtiniz. Bazı ifadelerin size tam olarak uygun olmadığını düşünebilirsiniz ama yine de size en yakın seçeneği işaretleyiniz. LÜTFEN hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

N o	Ölçek Maddeleri	Bana Hiç Uygun Değil	Bana Uygun Değil	Bana Kısmen Uygun	Bana Uygun	Bana Tamamen Uygun
1	İnsanların çoğunluğuna güvenilebilir					
2	İnsanlarla ilişkilerde dikkatli olunmalıdır (T)					
3	İnsanlarla ortak iş yaparken dikkatli olunmalıdır (T)					
4	İş yaptığın insanlara güvenip güvenmeyeceğini bilemezsin (T)					
5	Tanımadığın insanlarla iş yapmak rahatsızlık vericidir (T)					
6	İnsanların çoğunluğu fırsatını bulduklarında sizden çıkar sağlamaya çalışır (T)					
7	İnsanlar genelde kendi çıkarları için yaşar (T)					
8	İşin içine para girince kimseye güvenemezsin (T)					
9	İnsanların çoğunluğu yardımseverdir					
10	İnsanların çoğunluğu başkalarını düşünmez					
11	Eğitimsiz insanlar ile ilişki kurmak zordur					

EK-7.5: Kurumsal Güven Ölçeği

Açıklama: Aşağıda, tanıdığımız kişilerle ilişkilerimiz hakkında bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadeleri okuyarak her bir ifadeye katılma derecenizi ilgili sütuna (X) işaret koyarak belirtiniz. Bazı ifadelerin size tam olarak uygun olmadığını düşünebilirsiniz ama yine de size en yakın seçeneği işaretleyiniz. LÜTFEN hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

No	Ölçek Maddeleri	Hic Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen
1	Bir haksızlıkla karşılaştığında insanların haklarını arayacağı kurumlar var					
2	İçinde yaşadığım ortamdaki ilişkilerin adil olduğuna inanıyorum					
3	İnsanlar rahatlıkla bir devlet kurumuna gidip başvuruda bulunabilirler					
4	İnsanlar arası ilişkiler eşitlik temeline dayanır					
5	Tüm devlet kurumlarında işler olması gerektiği gibi yapılmaktadır.					
6	İçinde yaşadığım toplumda insanlar ayrımcı değildir					
7	İnsanlar bir sorun yaşadığında rahatlıkla bir devlet kurumuna başvurup sorunları çözebilirler					
8	İnsanlar kurumların işleyişi ile ilgili bir sorunla karşılaştığında (İşin gecikmesi, engellenmesi vb.) yasal süreçlere kolaylıkla başvurabilirler					
9	Bu ülkede işlerin yürümesi için mutlaka bir tanıdık olması gerekir. (T)					
10	Bu ülkede ne yaparsam yap başına gelecek olumsuz bir durumu değiştiremezsin(T)					
11	Bu ülkede bir problemle karşılaştığın zaman hiçbir kurumda hakkını arayamazsın(T)					

12	Bu toplumda bir şeyleri insanlar değiştiremez(T)					
13	Kurumların işleyişi ile ilgili bir sorun yaşadığında tanıdıklarını devreye sokman gerekir(T)					
14	Bu ülkede bir problemle karşılaştığında kimseye güvenemezsin(T)					
15	Devlet kurumları problem çözme mercii değildir					
16	Devlet kurumlarına başvurmakta başka sorun çözme mekanizmalarına başvurmak daha etkilidir. (T)					

EK-7.6: Ortak Değerler Ölçeği

Açıklama: Aşağıda, tanıdığımız kişilerle ilişkilerimiz hakkında bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadeleri okuyarak her bir ifadeye katılma derecenizi ilgili sütuna (X) işaret koyarak belirtiniz. Bazı ifadelerin size tam olarak uygun olmadığını düşünebilirsiniz ama yine de size en yakın seçeneği işaretleyiniz. LÜTFEN hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

No	Ölçek Maddeleri	Bana Hiç Uygun	Bana Uygun Değil	Bana Kısmen Uygun	Bana Uygun	Bana Tamamen
1	Bir karşılık olmadan insanlara yardım ederim					
2	Arkadaşımanın başı sıkıştıysa ona her türlü desteği veririm					
3	Sahip olduğum bilgileri insanlarla paylaşırım					
4	Arkadaşlarımla iş yaparken para kazanmak önemli değildir					
5	İstemesem bile arkadaşlarım için bazı işlere girişirim					
6	Arkadaşlarımanın kararlarına uyarım					
7	Arkadaşlarım bir işe girdiğinde onlarla birlikte olmayı isterim					
8	Arkadaşlarım için bir iş yaparken para kaybetmek benim için					

	sorun değildir					
--	----------------	--	--	--	--	--

EK-7.7: Grup Aidiyeti Ölçeği

Açıklama: Aşağıda, tanıdığımız kişilerle ilişkilerimiz hakkında bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadeleri okuyarak her bir ifadeye katılma derecenizi ilgili sütuna (X) işaret koyarak belirtiniz. Bazı ifadelerin size tam olarak uygun olmadığını düşünebilirsiniz ama yine de size en yakın seçeneği işaretleyiniz. LÜTFEN hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

Önemli: Aşağıdaki her bir ifadeye katılma derecenizi belirtirken, üyesi olduğunuz dernek veya arkadaş grubunuzu düşünerek cevap veriniz.

No	Ölçek Maddeleri	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	İçinde olduğum sosyal gruplarda (Örneğin dernekler, arkadaş grubu, sivil toplum kuruluşları gibi) genellikle paylaştığımız ortak bir amacımız olduğunu düşünürüm					
2	İçinde olduğum sosyal gruplardaki kişilerle (Örneğin dernekler, arkadaş grubu, sivil toplum kuruluşları gibi) aramızda karşılıklı bir güven ilişkisi olduğuna inanıyorum					
3	İçinde olduğum sosyal gruplardaki kişilerle (Örneğin dernekler, arkadaş grubu, sivil toplum kuruluşları gibi) birbirimizi desteklemek önemlidir					
4	İçinde olduğum sosyal gruptan (Örneğin dernekler, arkadaş grubu, sivil toplum kuruluşları gibi) mutlaka olumlu sonuçlar elde edeceğimi düşünüyorum					
5	İçinde olduğum sosyal gruplara (Örneğin dernekler, arkadaş grubu, sivil toplum kuruluşları gibi) dâhil olduğum için yeni olanaklar elde ettiğimi düşünüyorum					
6	İçinde olduğum sosyal gruplarda (Örneğin dernekler, arkadaş grubu, sivil toplum kuruluşları gibi) herkesin birbirini destekleyeceğine inanıyorum					